

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ – ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ”

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Χρυσοστόμου Χαρίκλεια
Επιβλέπων Καθηγητής: Δέφνερ Αλέξιος

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:

**«Μόνος δήμος ψάχνεται...»
ένα πολεοδομικό reality show...**

ΒΟΛΟΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων γίνεται, όπως φαίνεται και από τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και από την επικρατούσα ατμόσφαιρα παγκοσμίως, απαραίτητο συστατικό της διακυβέρνησης. Στο πνεύμα αυτό, και παρατηρώντας τον όλο και βαρύνοντα ρόλο των ΜΜΕ, η εργασία αυτή πραγματεύεται τη χρήση των ΜΜΕ στο σχεδιασμό. Συγκεκριμένα, προτείνεται μία σειρά τηλεοπτικών εκπομπών, υπό τη μορφή reality show, όπου θα συζητιέται ένα πρόβλημα ενός συγκεκριμένου δήμου και θα καταλήγει σε προτάσεις γνωμοδοτικού χαρακτήρα. Η εκπομπή πραγματοποιείται τόσο μέσα στο studio με συζητήσεις, όσο και έξω από αυτό με δράσεις με τους πολίτες. Επίσης, μαζί με την τηλεόραση θα χρησιμοποιούνται και όλες οι άλλες δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες. Η πρωτοτυπία του προτεινόμενου προγράμματος δεν έγκειται μόνο στο γεγονός ότι χρησιμοποιούνται τα ΜΜΕ για συμμετοχικές διαδικασίες, αλλά και στις εξωτερικές αυτές δράσεις που επηρεάζουν την όλη πορεία της εκπομπής. Για την αξιολόγηση της πρότασης έγινε έρευνα πεδίου με συνεντεύξεις από στελέχη των δήμων Θεσσαλονίκης, Νεάπολης – Συκεών και Θέρμης.

ABSTRACT

The public participation in the decision procedures becomes, as it seems so from the directions of the European Union as from the prevalent atmosphere worldwide, a necessary component of the governance. In this spirit and watching the increasingly predominant role of the media, this paper deals with the use of the media in planning. Particularly, it is proposed a series of TV programs, in 'reality show' style, where it is discussed a problem of a certain local area and it comes up with proposals. The show is realized so in the studio with discussions as with external acts with the citizens. Likewise, the television is combined with the other possibilities that new technologies provide. The uniqueness of the paper isn't just the use of the media in participation procedures, but also the external activities that influence the whole evolution of the program. For the evaluation of the proposal has been a research based in interviews with executives from the municipalities of: Thessaloniki, Neapoli-Sykeon and Thermi.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ:

επικοινωνιακός σχεδιασμός – σχεδιασμός συνεργασίας – συμμετοχικές διαδικασίες – ΜΜΕ και σχεδιασμός – συμμετοχή πολιτών

KEYWORDS:

communication planning – comprehensive planning – participation procedures – media and planning – citizen participation

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
<u>ΜΕΡΟΣ I: ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΜΕ</u>	
1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ	11
1.1. Σχεδιασμός Συνεργασίας (Collaborative Planning)	11
1.2. Επικοινωνιακός Σχεδιασμός (Communicative Planning)	13
2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	16
2.1. Συμμετοχή του κοινού	18
2.2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα	21
2.3. Η εμπειρία για τις συμμετοχικές διαδικασίες	22
2.3.1. Διεθνής εμπειρία	22
2.3.2. Ελληνική εμπειρία	23
3. ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	26
3.1. Η “αποτυχία” των παραδοσιακών μεθόδων συμμετοχής	26
3.2. Η χρήση Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο σχεδιασμό	27
3.3. Η χρήση της τηλεόρασης στο σχεδιασμό	29
<u>ΜΕΡΟΣ II: ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ:</u>	
«Μόνος Δήμος Ψάχνεται... ένα πολυεδομικό reality show»	
4. Ανάλυση της προτεινόμενης μεθόδου συμμετοχικού σχεδιασμού	33
4.1. Δομή εκπομπών	34
4.2. Το πάνελ της εκπομπής	36
4.3. Φάσεις εξέλιξης της εκπομπής	37

5. ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΝΕΑΠΟΛΗΣ-ΣΥΚΕΩΝ, ΘΕΡΜΗΣ	46
5.1. Ανάλυση της έρευνας	46
5.2. Αποτελέσματα της έρευνας	50
5.2.1. Αποτελέσματα από τις συνεντεύξεις	50
5.2.1.1. Προηγούμενη εμπειρία	50
5.2.1.2. Νέοι θεσμοί	52
5.2.1.3. Άλλα παραδείγματα	53
5.2.1.4. Απόψεις για τη συμμετοχή	54
5.2.1.5. Απόψεις για τα ΜΜΕ	56
5.2.1.6. Απόψεις για την υφιστάμενη κατάσταση	57
5.2.2. Αποτελέσματα του ερωτηματολογίου	58
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	 64
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	 70
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	 81
Τεχνικές συμμετοχής	82
Μέθοδοι συμμετοχής	83
Διεθνής εμπειρία	84
Βαλτική	84
Φιλανδία	84
Ιρλανδία	85
Η κλίμακα συμμετοχής της Arnstein	86
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	 87
Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης)	88
Στοιχεία δήμων	93
Δήμος Θεσσαλονίκης	93
Δήμος Νεάπολης – Συκεών	94
Δήμος Θέρμης	94
Ενημερωτικό Φυλλάδιο έρευνας	95
Αποτελέσματα ερωτηματολογίων	112

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση μίας τέτοιου είδους εργασίας δεν είναι καθαρά ατομική υπόθεση. Συνετέλεσαν πολλοί και για τη συμβολή τους αυτή οφείλω να τους ευχαριστήσω έναν – έναν και ονομαστικά.

Πρώτα απ' όλα, ευχαριστώ τους ανθρώπους με τους οποίους ήρθα σε επαφή για τις ανάγκες της έρευνας πεδίου και συγκεκριμένα τους: Παππά Θανάση, Αηδονόπουλο Χάρη, Ζέρβα Κων/νο, Χοντολίδου Ελένη, Φωτίου Νίκο, Δημητρακόπουλο Πέτρο, Φάμελλο Σωκράτη, Χρυσοχόου Παύλο, Τσιολάκη Αριστόβουλο, Παυλίδου Ελισάβετ, Αθανασιάδου – Γιαβρίδου Αναστασία, Σαουλίδη Αντώνη, Σιωμάδη Σωτήρη, Απατσίδη Δημήτρη, Δαλάτση Γιάννη και Παυλούδη Μυρτώ, για την καλή διάθεση που έδειξαν και το χρόνο που μου αφιέρωσαν.

Καθοριστικός, για την εργασία, ήταν ο ρόλος του επιβλέποντα καθηγητή Δέφνερ Αλέξιου, ο οποίος με την οξυδερκή ματιά του και τις εύστοχες παρατηρήσεις του έδωσε σωστές κατευθύνσεις τόσο στο στάδιο της βιβλιογραφικής έρευνας όσο και στο στάδιο της έρευνας πεδίου.

Τέλος, πολύτιμη συνεργάτης ήταν η γραμματέας της βιβλιοθήκης του τμήματος Πολεοδομίας – Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Εύη Κολοβού, η οποία μου παρείχε σημαντικές διευκολύνσεις κατά τη βιβλιογραφική έρευνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τη δεκαετία του '60 και μετά ξεκίνησαν οι συζητήσεις περί συμμετοχής των πολιτών στο σχεδιασμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Όλη αυτή η ιδέα με τα χρόνια εξελισσόταν και έπαιρνε διάφορες θεωρητικές εκφράσεις και εφαρμοζόταν με ποικίλες μεθοδολογίες. Στην Ελλάδα άργησαν να υιοθετηθούν και να θεσμοθετηθούν συμμετοχικές διαδικασίες. Η άποψη ότι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία του σχεδιασμού και ότι η οργάνωση του χώρου είναι υπόθεση που αφορά πολλούς, με βρίσκει απολύτως σύμφωνη.

Είναι γενικά γνωστό ότι, οι έως τώρα τρόποι συμμετοχής του κοινού στις αποφάσεις δεν υπήρξαν και τόσο αποδοτικοί και καρποφόροι (ιδιαίτερα στην Ελλάδα). Οι δημόσιες συνελεύσεις και οι ανοιχτές διαβουλεύσεις των προτάσεων αποδεικνύονταν ατελέσφορες. Ενώ, πολλές φορές τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα στέκονταν εμπόδιο στη συνέχεια του σχεδιασμού, με αποτέλεσμα να επιμηκύνεται χρονικά η όλη διαδικασία υπερβολικά. Οι Innes και Booher (2000) δηλώνουν χαρακτηριστικά,

‘οι παραδοσιακές μέθοδοι δημόσιας συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων απλά δε λειτουργούν. Δεν πετυχαίνουν πραγματική συμμετοχή στο σχεδιασμό ή τις αποφάσεις. Δεν παρέχουν σημαντικές πληροφορίες στους δημόσιους φορείς ώστε να κάνουν τη διαφορά στις πράξεις τους. Δεν ικανοποιούν τα μέλη του κοινού τα οποία εισακούγονται. Δε βελτιώνουν τις αποφάσεις των φορέων και των υπαλλήλων. Δεν αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα του κοινού. Συχνά, λοιπόν, οι μέθοδοι αυτές αποθαρρύνουν τα πολυάσχολα και σκεπτόμενα άτομα από το να σπαταλούν το χρόνο τους συμμετέχοντας σε αυτό που αποδεικνύεται κάτι όχι παραπάνω από τελετουργίες που σχεδιάστηκαν για να ικανοποιούν κάποιες νομικές απαιτήσεις’.

Είναι βέβαιο ότι το να ικανοποιηθούν όλα τα συμφέροντα και να μείνουν όλοι ευχαριστημένοι είναι απίθανο, αν όχι και αδύνατο. Συμπεριλαμβάνοντας, όμως, στο σχεδιασμό δημοκρατικές διαδικασίες, μπορεί να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα με το οποίο να συμμορφώνονται όλοι, ασχέτως αν τους συμφέρει ή όχι. Η δημοκρατία, εξάλλου, από μόνη της επιβάλλει το καλό της πλειοψηφίας. Προσωπικά πιστεύω ότι οι συμμετοχικές διαδικασίες είναι μία ‘win-win situation’, όπου όλοι μπορεί να μη συμφωνούν, αλλά στο τέλος όλοι βγαίνουν κερδισμένοι. Σε βάθος χρόνου οι διαδικασίες αυτές εκπαιδεύουν τον πολίτη, βοηθούν την τοπική αυτοδιοίκηση, τη σχέση μεταξύ πολίτη και Τ.Α και συντελούν θετικά στην ανάπτυξη του τόπου.

Με βάση όλα αυτά, γεννήθηκε το ερώτημα αν υπάρχει κάποιος άλλος τρόπος συμμετοχής του κοινού στο σχεδιασμό. Αν υπάρχει τρόπος να ακούγεται η γνώμη όσων περισσότερων γίνεται, τόσο των δυνατών αλλά κυρίως, των αδυνάτων. Μία διαδικασία συμμετοχής προσιτή και εύκολη, με την οποία ο καθημερινός μέσος άνθρωπος να είναι εξοικειωμένος. Σκοπός, λοιπόν, αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνήσει την ύπαρξη μιας πιο αποτελεσματικής συμμετοχικής διαδικασίας.

Σε Ευρώπη και Αμερική, όλο και περισσότερες συνεργατικές μέθοδοι συμμετοχής του κοινού εφευρίσκονται ή εξελίσσονται από απλούστερες μορφές σε πιο πολύπλοκες. Οι μέθοδοι που θα διαδραματίσουν τον πιο σημαντικό ρόλο στον καινούριο αιώνα, θα είναι αυτές οι διαδραστικές συνεργατικές μέθοδοι οι οποίες επιτρέπουν την πολύτροπη επικοινωνία σχετικά με καθήκοντα και ζητήματα, εμπλέκοντας το κοινό ευθέως με τους πολεοδόμους και τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων, επιτρέποντας την πραγματική μάθηση και την αλλαγή σε όλα τα επίπεδα (Innes και Booher, 2000).

Όσο η επικοινωνία παίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό, τόσο εδραιώνεται η άποψη χρησιμοποίησης των Μ.Μ.Ε. Η τηλεόραση σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες μπορεί να αποτελέσει απάντηση στις μη ικανοποιητικές παραδοσιακές μεθόδους συμμετοχής. Η συγκεκριμένη εργασία, λοιπόν, αναζητά τη θέση της τηλεόρασης στην πολεοδομία και πώς αυτή μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του επικοινωνιακού και συμμετοχικού σχεδιασμού. Με βάση αυτό το σκεπτικό, προτείνουμε ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα, πολεοδομικού περιεχομένου, αλλά δομημένου και παρουσιασμένου σε ύφος reality show.

Η συγκεκριμένη μεθοδολογία για τη συμμετοχή του κοινού, σύμφωνα με την έρευνα που έγινε, δεν έχει προταθεί ξανά κι επομένως δεν έχει εφαρμοστεί ποτέ. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό για την πρωτοτυπία του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αλλά ταυτόχρονα καταδεικνύει και τη δυσκολία του.

Η ιδέα, λοιπόν, είναι ένα σύνολο εκπομπών με αντικείμενο έναν συγκεκριμένο δήμο, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου ή τη διατύπωση προτάσεων για το πώς αυτός μπορεί να γίνει ή να παραμείνει βιώσιμος. Η μελέτη της περιοχής και τα αποτελέσματα θα προκύπτουν από διεπιστημονική ομάδα και σε άμεση επικοινωνία με το κοινό και τους ενδιαφερομένους. Η επιστημονική ομάδα (πάνελ) θα αποτελείται από

πολεοδόμους, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, περιβαλλοντολόγους, ειδικούς του Real Estate και του City Marketing, καθώς επίσης και από ανθρώπους που έχουν κάνει κάποιες προσπάθειες σε δήμους και θα παρουσιάζουν την εμπειρία τους ως παράδειγμα προς μίμηση ή προς αποφυγή.

Η θεματολογία των εκπομπών θα πρέπει να σχετίζεται με την ανάλυση SWOT της περιοχής, τις θέσεις και τις απόψεις του δήμου, των ενδιαφερομένων (stakeholders) και των πολιτών. Έμφαση πρέπει να δίνεται στις απόψεις των αδύναμων κοινωνικών ομάδων, όπως ηλικιωμένοι, ΑμεΑ, παιδιά και άλλες ιδιαίτερες ή περιθωριοποιημένες ομάδες. Η κοινωνία, η οικονομία, το περιβάλλον, οι συνδέσεις και οι μεταφορές, είναι τα στοιχεία που είναι απαραίτητο να μελετηθούν.

Η τηλεόραση σε συνδυασμό και με άλλα μέσα επικοινωνίας, και με τη συμβολή της νέας τεχνολογίας, μπορεί να επιτρέψει τη συμμετοχή του κοινού. Η παράθεση των διαφόρων απόψεων θα γίνεται με τους γνωστούς τρόπους των e-mails και των sms, των τηλεφωνημάτων, καθώς και με γκάλοπ και συνεντεύξεις (κυρίως σε αυτούς που δεν έχουν τη δυνατότητα άλλης επικοινωνίας).

Μέσα από ένα τέτοιου είδους πρόγραμμα προκύπτουν πολλά οφέλη. Πρώτα απ' όλα, κάνοντας ευκολότερη, αμεσότερη και πιο ενδιαφέρουσα τη διαδικασία του πολεοδομικού σχεδιασμού και του αναπτυξιακού προγραμματισμού, με την εισαγωγή της στην τηλεόραση, κι επομένως και στην καθημερινότητα του κόσμου, ενθαρρύνεται ο πολίτης να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων, να ασχοληθεί με τα κοινά και να ενδιαφερθεί για το μέλλον και την ανάπτυξη του τόπου του. Ένας καλός προγραμματισμός συμφέρει όχι μόνο τους άμεσα ενδιαφερόμενους και θιγόμενους, αλλά ωφελεί έμμεσα και τους υπολοίπους. Επίσης, ο ίδιος ο δήμος ωφελείται από την προτεινόμενη αυτή διαδικασία με δύο τρόπους. Πρώτα απ' όλα, πραγματοποιεί σχεδιασμό και προγραμματισμό για την περιοχή του, αλλά παράλληλα παρουσιάζει κι ένα δημοκρατικό και προσιτό πρόσωπο στους δημότες του. Με την προϋπόθεση ότι προτείνεται ένα καλά οργανωμένο και δομημένο τηλεοπτικό πρόγραμμα, το οποίο θα φέρει αποτέλεσμα και θα προτείνει λύσεις, τόσο το τηλεοπτικό κανάλι που θα φιλοξενεί την εκπομπή, όσο και οι διάφοροι χορηγοί, επωφελούνται. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε την ίδια τη σχεδιαστική διαδικασία, η οποία εξυπηρετείται από μία τέτοιου περιεχομένου εκπομπή.

Αν το reality αυτό show ικανοποιήσει τις προσδοκίες και τις φιλοδοξίες του, γίνεται αποδεκτό από το κοινό και έχει αποτελέσματα, επωφελείται η ίδια η δημοκρατία και η τηλεόραση αποκτά μία άλλη διάσταση και βαρύτητα. Εκμεταλλευόμενοι τη ματαιοδοξία των ανθρώπων και των αρχόντων για προβολή και αναγνώριση, μπορούμε να συνεισφέρουμε τόσο στην οικονομία όσο και στην κοινωνία. Όλα αυτά ακούγονται, ίσως, κάπως αφελή και ουτοπικά. Παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι αν γίνει μια συντονισμένη και συνειδητή προσπάθεια, μόνο θετικά μπορούν να προκύψουν από μία τέτοια διαδικασία. Το λιγότερο θα είναι είτε να αφυπνιστούν και να τεθούν σε εγρήγορση οι πολίτες, είτε η διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων να γίνει πιο διαφανής και κατανοητή.

Για τη χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης στον πολεοδομικό σχεδιασμό δεν έχουν γραφτεί πολλά, πόσο μάλλον συγκεκριμένα για την τηλεόραση. Η βιβλιογραφία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη συγκεκριμένη έρευνα είναι κυρίως η σχετική με τις θεωρίες του συμμετοχικού και επικοινωνιακού σχεδιασμού, καθώς και αυτή που έχει να κάνει με τη σχέση των Μ.Μ.Ε. - κοινωνίας και δημοκρατίας. Εκτός λοιπόν, από τις παραπάνω δυσκολίες που αναφέρθηκαν, προκύπτουν και διαδικαστικές, όπως η μη ύπαρξη άμεσα σχετικής βιβλιογραφίας.

Η διπλωματική αυτή βασίστηκε τόσο σε βιβλιογραφική έρευνα όσο και σε μία έρευνα πεδίου. Δεδομένης της πρωτοτυπίας του θέματος, η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε ήταν γενικότερου περιεχομένου, με κύριες θεματολογίες τις θεωρίες πολεοδομικού σχεδιασμού και τη λειτουργία των ΜΜΕ. Η βιβλιογραφική έρευνα έθεσε τις κύριες κατευθύνσεις της έρευνας πεδίου. Για τις ανάγκες της έρευνας αυτής πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε αιρετούς 3 συγκεκριμένων δήμων: Θεσσαλονίκης, Νεάπολης - Συκεών και Θέρμης. Σκοπός των συνεντεύξεων είναι να εξεταστεί η άποψη της τοπικής αυτοδιοίκησης για τον προτεινόμενο τρόπο συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων. Για τη διενέργεια των συνεντεύξεων συντάχθηκε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο, το οποίο περιλαμβάνει μια περιγραφική έκθεση του προτεινόμενου προγράμματος κι ένα σύντομο ερωτηματολόγιο.

Με βάση τα προαναφερθέντα, η εργασία δομείται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύονται οι συμμετοχικές μέθοδοι και η σχέση τους με τα ΜΜΕ και στο δεύτερο

περιγράφεται η προτεινόμενη μέθοδος συμμετοχής του κοινού, αυτή του πολεοδομικού ‘reality show’.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος, αναλύονται οι θεωρίες του σχεδιασμού συνεργασίας και του επικοινωνιακού σχεδιασμού. Γίνεται αναφορά για την έννοια, την αξία και τα αποτελέσματα της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, και συγκεκριμένα στο σχεδιασμό. Επίσης, περιγράφεται η διεθνής κι ελληνική εμπειρία πάνω σε αυτό το ζήτημα. Στη συνέχεια, γίνεται μια πρώτη προσέγγιση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στη σχέση που αναπτύσσουν αυτά με την κοινωνία, την οικονομία, την πολιτική και τη δημοκρατία. Αναλύονται οι καινούριες έννοιες της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-Governance) και της Ηλεκτρονικής Συμμετοχής (e-Participation), καθώς επίσης ερευνάται η χρήση των MME, και ιδιαίτερα της τηλεόρασης, στη διαδικασία του σχεδιασμού.

Στο δεύτερο μέρος περιγράφεται η πρόταση για τη δημιουργία μιας σειράς τηλεοπτικών εκπομπών, του τύπου reality show, με θέμα την επιβίωση και την ανάπτυξη ενός δήμου. Γίνεται αναλυτική αναφορά για τον τρόπο που θα λειτουργεί αυτή η μέθοδος, ποιοι θα συμμετέχουν και ποια ακριβώς θα είναι η διαδικασία. Τέλος, περιγράφεται και παρουσιάζεται η έρευνα πεδίου με τις απαντήσεις και τις αντιδράσεις των δήμων στην πρόταση του πολεοδομικού ‘reality show’.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΜΕ

1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η συμμετοχή και η συνεργασία είναι δύο στοιχεία που λαμβάνουν όλο και πιο βαρύνοντα ρόλο σε διάφορους τομείς, αλλά και σε διάφορα επίπεδα (κεντρικό, τοπικό). Ο σχεδιασμός θεωρείται ένα από τα κύρια εργαλεία ώστε να μπορέσει η κοινωνία να αλλάξει. Συγκεκριμένα, τα Ηνωμένα Έθνη στην Τοπική Ατζέντα 21 (Κεφάλαιο 10) διακηρύσσουν: ‘...να ενισχυθεί ο σχεδιασμός, τα συστήματα διαχείρισης και αξιολόγησης της γης και των πόρων...’ καθώς και ‘να διευκολυνθεί η ενεργός εμπλοκή και συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων, και συγκεκριμένα κοινότητες και άνθρωποι σε τοπικό επίπεδο, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τις χρήσεις γης και τη διαχείριση’ (Mannberg και Wihlborg, 2008).

Ο σχεδιασμός ακολουθεί τις τάσεις των ημερών, όπως την ανοικτότητα (openness) και τη συμμετοχή (participation) – χαρακτηριστικά της σύγχρονης δικτυακής μορφής διακυβέρνησης (Peters και Pierre, 2004). Σύμφωνα με τους Βρυχέα και Λωράν, ο συμμετοχικός σχεδιασμός είναι μια πολιτιστική θέση και μια πολιτιστική πράξη (Βρυχέα και Λωράν, 1993).

Δεν μπορούμε, λοιπόν, να αγνοήσουμε αυτήν την πραγματικότητα. Οι θεωρίες και οι μέθοδοι συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι αρκετές. Παρακάτω θα αναλύσουμε τις δύο που απασχολούν περισσότερο την επιστημονική κοινότητα τα τελευταία χρόνια.

1.1. Σχεδιασμός Συνεργασίας (Collaborative Planning)

Στο συνεργατικό μοντέλο σχεδιασμού η βασική ιδέα είναι ότι ο σχεδιασμός πρέπει να πραγματοποιείται μέσα από τον κατά πρόσωπο διάλογο ανάμεσα σε αυτούς που επηρεάζονται από τα αποτελέσματα του σχεδιασμού και των ενδιαφερομένων (stakeholders) [Innes και Booher, 2000]. ‘Για να προχωρήσουμε πέρα από το αίσθημα του ‘κάτι πρέπει να γίνει’ βασιζόμενοι σε θεσμικά όργανα και προσπάθειες’, η Healey προτείνει ‘μια «στιγμή ευκαιρίας» (‘moment of opportunity’), μία «ρωγμή» (‘crack’) στις σχέσεις εξουσίας, μία κατάσταση αντίφασης και σύγκρουσης, μέσω της οποίας ο κόσμος αντιλαμβάνεται ότι πρέπει να αντανakλάται αυτό που πιστεύει σε αυτό που κάνει, πρέπει να συνεργαστεί με διαφορετικούς ανθρώπους και να αναπτύξει διαφορετικές διαδικασίες’ (Healey, 1997). Αυτό που προτείνει, λοιπόν, είναι μια

μαθησιακή διαδικασία που βάζει τόσο τους ενδιαφερόμενους όσο και αυτούς που επηρεάζονται να πάρουν μέρος σε ένα διάλογο.

Για να επιτευχθεί ένας αποτελεσματικός διάλογος, ο οποίος θα παράγει εφικτές και καλά ενημερωμένες επιλογές, καινοτομίες και κοινή δράση, πρέπει να συντρέχουν διάφορες συνθήκες. Αυτές είναι:

- i. πρέπει να συμπεριλαμβάνεται το πλήρες φάσμα των ενδιαφερόντων
- ii. ο διάλογος πρέπει να είναι αυθεντικός, με την έννοια ότι οι άνθρωποι θα μπορούν να μιλήσουν ειλικρινά και κατανοητά μεταξύ τους
- iii. πρέπει να υπάρχει τόσο πολυμορφία όσο και αλληλοεξάρτηση μεταξύ των συνεργατών
- iv. όλα τα θέματα πρέπει να μπαίνουν στο τραπέζι, χωρίς κάποιο να θεωρείται πέραν συζητήσεως
- v. όλοι όσοι συμμετέχουν στη συζήτηση πρέπει να ενημερώνονται και να ακούγονται ισάξια κι έτσι να εξουσιοδοτούνται ως μέλη της συνεργατικής συζήτησης
- vi. η συζήτηση καταλήγει σε συμφωνίες μόνο όταν έχει επιτευχθεί συναίνεση μεταξύ της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων και μόνο εφόσον έχει γίνει μεγάλη προσπάθεια να ικανοποιηθούν όλα τα συμφέροντα.

Στο μοντέλο αυτό, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν από κοινού μία αποστολή κι ένα στόχο, παρουσιάζουν τα ενδιαφέροντά τους (χωρίς να παίρνουν θέση) ώστε να γίνουν κατανοητά από όλους, κατανοούν το πρόβλημα, συμφωνούν στο τι χρειάζεται να γίνει και μετά μέσα από μια σειρά εργασιών οδηγούνται σε δράσεις ή συμφωνίες μέσω των οποίων πιστεύουν ότι θα ικανοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό τα συμφέροντά τους και κατ' επέκταση θα βοηθήσουν για το κοινό καλό (Innes και Booher, 1999).

Η δημοτικότητα αυτού του μοντέλου αυξάνεται όσο αυξάνονται αυθόρμητα και οι συνεργατικές συζητήσεις σε όλο τον κόσμο, όταν οι άλλοι τρόποι σχεδιασμού αποτυγχάνουν στο να φέρουν αποτελέσματα. Είναι ένα μοντέλο που ταιριάζει σε συνθήκες όπου υπάρχουν ποικίλα ενδιαφέροντα, τα οποία όμως αλληλοεξαρτώνται τόσο που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν ανεξάρτητα, από μόνα τους (Innes και Booher, 1999).

Παρόλο που τα παραδείγματα αυτού του τρόπου σχεδιασμού είναι ακόμη πειραματικά, έχουν επιτύχει αρκετά (Innes και Booher, 2000):

- Οι συμμετέχοντες και οι παρατηρητές ικανοποιούνται βλέποντας ότι η διαδικασία είναι ανοικτή και δίκαιη.
- Παράγεται ουσιαστική μάθηση στους συμμετέχοντες, πράγμα που μακροπρόθεσμα θα ξεπληρωθεί.
- Οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν κοινές αντιλήψεις και προγράμματα που οδηγούν τις πράξεις τους, ακόμη κι όταν η πλήρης συμφωνία κι εφαρμογή παραμένει άπιαστη.

Τέτοιου είδους μέθοδοι, όπως ο Σχεδιασμός Συνεργασίας (collaborative planning), απέχουν πολύ από το να γίνουν κανόνας στη χάραξη πολιτικής ή τον σχεδιασμό στην πράξη. Ίσα – ίσα διάφορα ιδρύματα, πρακτικές, νόμοι και κανονισμοί, όχι μόνο δεν παρέχουν την ευκαιρία για τέτοιους διαλόγους, αλλά συχνά τους εμποδίζουν ή και τους βγάζουν παράνομους (Innes και Booher, 2000).

1.2. Επικοινωνιακός Σχεδιασμός (Communicative Planning)

Ο επικοινωνιακός σχεδιασμός (communicative planning), σύμφωνα με το Sager (1994), χαρακτηρίζεται ως μία μακρόχρονη διαδικασία κατά την οποία το επίκεντρο κατέχει όχι μόνο το αντικείμενο για το οποίο γίνεται ο σχεδιασμός, αλλά και η ίδια η διαδικασία, καθώς επίσης σημαντικό ρόλο παίζουν τόσο η επικοινωνία όσο και οι υπολογισμοί. Οι διαδικασίες περιλαμβάνουν – ή και βασίζονται – στα ενδιαφέροντα των πολιτών και στο πεδίο συμμετοχής τους.

Ο επικοινωνιακός σχεδιασμός ευνοεί το ιδανικό του ενεργού και συμμετοχικού πολίτη, αλλά σύμφωνα με τους Mannberg και Wihlborg, μπερδεύει τις επαγγελματικές και δημοκρατικές πτυχές τις διαδικασίας σχεδιασμού. Πρώτα απ' όλα, υπάρχει το ρίσκο η επικοινωνιακή διαδικασία να γίνει το επίκεντρο και όχι το ίδιο το σχέδιο. Επίσης, το παραδοσιακό μοντέλο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας αμφισβητείται όταν δίνεται προτεραιότητα στη νέα επικοινωνία. Ως εκ τούτου, αμφισβητείται και όλη η ιδέα της νομιμότητας και ο ιδανικός σχεδιασμός στηρίζεται στην υπερβολική ιδέα της συναίνεσης και όχι της πολιτικής σύγκρουσης (Mannberg και Wihlborg, 2008).

Εξ ορισμού ο επικοινωνιακός σχεδιασμός βασίζεται στην επικοινωνία. Κατ' ουσία μπορεί να περιγραφεί ως μία σωρευτική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει την ίδια τη διαδικασία και την επίτευξη του στόχου. Δηλαδή για να επιτευχθεί ο στόχος είναι απαραίτητη μία λειτουργική επικοινωνιακή διαδικασία, η οποία με τη σειρά της δίνει εφόδια για να συνεχίζεται. Η επικοινωνιακή σχεδιαστική διαδικασία βασίζεται σε μία ευρεία βασική ομάδα από εκπροσώπους διαφορετικών συμφερόντων κι ενδιαφερόντων. Πρόκειται για μία μαθησιακή διαδικασία, η οποία απαιτεί αμοιβαία κατανόηση, ακεραιότητα, ευθυκρισία κι εκτίμηση. Κάτι τέτοιο απαιτεί από τους συμμετέχοντες να προβληματιστούν σχετικά με το σύνολο των αξιών τους, σε ότι αφορά τόσο το σχεδιασμό όσο και τις διαπροσωπικές σχέσεις (Khakee, 2005, όπως αναφέρεται στους Mannberg και Wihlborg, 2008).

Ο επικοινωνιακός σχεδιασμός καλείται να αντιμετωπίσει, σύμφωνα με τους Mannberg και Wihlborg (2008), τέσσερις απειλές:

- i) *Σχεδιασμός για τη διαδικασία και όχι τόσο για το σχέδιο*
- ii) *Προκαλώντας την ισορροπία της εξουσίας απειλείται η δημοκρατία*
- iii) *Λαθιμένη νομιμοποίηση*
- iv) *Αμφιβολία της συνέναισης*

Αυτές οι απειλές αποτελούν τα κύρια εμπόδια στα επιτυχή αποτελέσματα αυτού του τρόπου σχεδιασμού.

Αξιολογώντας τις δύο αυτές θεωρίες συμμετοχής, παρατηρούμε ότι δε διαφέρουν και πολύ μεταξύ τους. Κεντρικό ρόλο και στις δύο παίζει η επικοινωνία, ο διάλογος, η διάδραση μεταξύ αυτών που αποφασίζουν (decision makers) και των ενδιαφερομένων (stakeholders), καθώς επίσης και η επίτευξη συναίνεσης.

Όσον αφορά τη **συναίνεση** (consensus) προκύπτει ένα θέμα υπό συζήτηση. Ενώ, όπως αναφέραμε τόσο στο Σχεδιασμό Συνεργασίας όσο και στον Επικοινωνιακό, η συναίνεση είναι το ζητούμενο χωρίς το οποίο δεν καταλήγει η διαδικασία, υπάρχουν διάφορες φωνές που υποστηρίζουν ότι η συναίνεση δεν είναι απαραίτητη και ίσως πολλές φορές να αποδειχθεί και επικίνδυνη. Οι Gonzalez κ.α. (2008), για παράδειγμα,

πιστεύουν ότι η συναίνεση δεν αποτελεί απαραίτητα στόχο της συμμετοχής του κοινού στο σχεδιασμό, ίσα – ίσα που στα τελευταία παραδείγματα η διαδικασία επικεντρώνεται κυρίως στην ενημέρωση του κοινού και στην αύξηση της δημόσιας στήριξης, παρά στη συναίνεση. Το όφελος της συναίνεσης είναι ότι υπάρχει η πεποίθηση ότι οι τελικές προτάσεις υποστηρίζονται πλήρως και η εφαρμογή τους θα γίνει χωρίς αντιδράσεις. Η πλειοψηφία των ανθρώπων επικεντρώνεται σε βραχυπρόθεσμα οφέλη κι έτσι όταν επιτυγχάνεται η συναίνεση συνήθως παράγονται και μη βιώσιμα αποτελέσματα (Gonzalez κα., 2008). Τα τελευταία χρόνια έρευνες έχουν δείξει (Peterson κα., 2005) ότι οι συμμετοχικές διαδικασίες που στοχεύουν στη συναίνεση κρύβουν κινδύνους, καθώς με το συγκερασμό δυνητικά ασυμβίβαστων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας και οικονομικής ανάπτυξης μπορεί να νομιμοποιήσει μία μη βιώσιμη κοινωνικά κατασκευασμένη πραγματικότητα¹.

---

¹ consensus-based approaches could have dangerous implications, as reconciling the potentially incompatible goals of environmental protection and economic growth could legitimise unsustainable social constructions of reality

2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Ο χρήστης του χώρου– και μόνον αυτός – είναι φορέας κάποιων χαρακτηριστικών και δεδομένων, τα οποία χρειάζεται να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό του χώρου και να συμβάλλουν στη διαμόρφωσή του. Επομένως, χρειάζεται η άμεση επαφή με το χρήστη και η κατάλληλη μεθοδολογία ώστε να αναδυθούν και να αξιοποιηθούν τα ουσιώδη εκείνα στοιχεία για το σχεδιασμό. Τέτοια στοιχεία μπορεί να είναι δεδομένα της πολιτιστικής παράδοσης, της ιδιαίτερης κουλτούρας του, το οικογενειακό του πλαίσιο και οι σημαντικές σχέσεις του, η ιδιαίτερη τοποθέτηση και άποψή του για το ζητούμενο, κτλ. (Βρυχέα και Λωράν, 1993).

Έχει γίνει πλέον συνείδηση ότι η ανάπτυξη αυτή καθεαυτή και η αντιμετώπισή της ποσοτικά δεν λύνει, αλλά αντίθετα οξύνει τα κοινωνικά προβλήματα και η κοινωνία δεν ενδιαφέρεται αφηρημένα για την «ανάπτυξη της χώρας», αλλά και για το μοντέλο της ανάπτυξης και τον ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό της σε συνδυασμό με την ποιότητα της παραγωγής και της κατανάλωσης, την ποιότητα ζωής, τη διανομή του εθνικού εισοδήματος και την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη. Χωρίς τη συμβολή, τη συμβουλή και τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων κοινωνικών ομάδων, δεν είναι δυνατόν να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί αποτελεσματική πολιτική περιφερειακής κι εθνικής ανάπτυξης.

Με το σκεπτικό αυτό έκαναν την εμφάνισή τους τη δεκαετία του '60 οι θεωρίες, αλλά και οι πρακτικές συμμετοχικών διαδικασιών. Η έννοια της **συμμετοχικής διαδικασίας** ορίζεται 'ως κάθε δραστηριότητα την οποία αναλαμβάνει ένα άτομο, μία ομάδα ατόμων, ή μια οργάνωση χωρίς καμία σχέση με τους αιρετούς αντιπροσώπους του λαού, ή τους αρμόδιους κρατικούς υπαλλήλους, ή τους οργανισμούς του δημοσίου με σκοπό, άμεσο ή έμμεσο, να συμμετάσχει στις υποθέσεις και αποφάσεις της διοίκησης, ή των δημοσίων επιχειρήσεων, ή ακόμα και στις πολιτικές αποφάσεις της χώρας' (Τσιλιμίγκας, 1998).

Από νομικής απόψεως, «η συμμετοχή δημιουργεί νομικά την πραγματική δυνατότητα άσκησης επιρροής στις κρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Στρατηλάτης, 2005).

Η συμμετοχική διαδικασία συναντάται κυρίως στη μικρή και μεσαία κλίμακα χωρικού σχεδιασμού, γιατί μόνο σε αυτές τις περιπτώσεις είναι εφικτή η πραγματική και ουσιαστική συμμετοχή του κόσμου και ο διαπροσωπικός διάλογος. Επίσης, «προσδιορίζεται ως κοινωνική δράση (συμπεριφορά) νομιμοποίησης χωρικών διευθετήσεων, τροποποιώντας και, ή, μεταβάλλοντας την όποια προσπάθεια εφαρμογής σχεδίων, τα οποία προτείνονται από το “κέντρο”, λύσεις οι οποίες απέχουν ουσιαστικά από τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας» (Τσιλιμίγκας, 1998).

Τόσο ο Pateman όσο και ο Macpherson (όπως αναφέρεται στον Abers, 1998), δηλώνουν ότι η συμμετοχή είναι ‘αναπτυξιακή’, αφού η εφαρμογή της μπορεί να έχει αλυσιδωτές συνέπειες οι οποίες βελτιώνουν την ίδια τη διαδικασία και ταυτόχρονα μεταμορφώνουν τη δημόσια ζωή γενικότερα. Μέσα από τις συμμετοχικές διαδικασίες οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν διάφορες δημοκρατικές δεξιότητες, όπως το να παίρνουν συλλογικές αποφάσεις, να επιτρέπουν σε όλους να μιλούν, να μάθουν να συζητούν και να ψηφίζουν σε περίπλοκα θέματα με πολλές επιλογές, κα. Επίσης, αποκτούν την κριτική ικανότητα να διαπραγματεύονται με τη διοίκηση. Συχνά οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται ότι ο εγωισμός μπορεί να γυρίσει μπουόμερανγκ και ότι το ενδιαφέρον για τις ανάγκες των άλλων δε σημαίνει απαραίτητα και μείωση του ατομικού οφέλους (Abers, 1998).

Η θεσμοθέτηση και η οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών θα πρέπει να αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πλαισίου διαδικασιών και μεθόδων ικανών να αξιοποιεί και να πολλαπλασιάζει τις ενδογενείς δράσεις, μετατρέποντας σε δημιουργική κοινωνική δυναμική την προσωπική και συλλογική πείρα της ζωής, την πρωτοπόρο δράση και την αμφισβήτηση του κατεστημένου (Τσιλιμίγκας, 1998). Επίσης, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι για να μπορέσει η συμμετοχική διαδικασία να εξελιχθεί σε ένα ουσιαστικό μέσο για τη διαχείριση χωρο-κοινωνικών θεμάτων απαιτείται ευθύνη και συνείδηση από τους συμμετέχοντες.

Διασφαλίζοντας ανοικτή επικοινωνία και διαφάνεια στη διαδικασία ενισχύεται η δημόσια ενδυνάμωση, προσδίδεται αξιοπιστία, προωθείται η συμμετοχή, επιτυγχάνεται η υποστήριξη και η αποδοχή της πλειοψηφίας.

2.1. Συμμετοχή του κοινού

Έχουν εκφραστεί πολλοί ορισμοί για τη συμμετοχή του κοινού, όλοι όμως, εμπεριέχουν τρεις ξεχωριστές αλλά και αλληλοσχετιζόμενες κατηγορίες δημοσίων δικαιωμάτων: 1) το δικαίωμα της ‘πρόσβασης στην πληροφορία’, 2) το δικαίωμα της ‘συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων’, 3) το δικαίωμα της ‘πρόσβασης στη δικαιοσύνη’ (Pring κα., 2003).

Στην ουσία, η συμμετοχή του κοινού είναι η διαδικασία μέσω της οποίας οι ανησυχίες των πολιτών, οι ανάγκες και οι αξίες ενσωματώνονται στη λήψη αποφάσεων (Creighton, 2005). Είναι μία αμφίδρομη επικοινωνία και διάδραση, με τελικό στόχο αυτό των πιο βιώσιμων αποφάσεων που υποστηρίζονται από το κοινό (Connor, 1999).

Γιατί οφείλουμε να ενισχύσουμε τη συμμετοχή του κοινού, όχι μόνο στο σχεδιασμό, αλλά και στην επίλυση προβλημάτων ή στη χάραξη πολιτικής; Είναι πολύ απλό. Η συμμετοχή του κοινού [Urban Affairs and Planning, 2010]:

- i. χαρακτηρίζει μία υγιή αντιπροσωπευτική δημοκρατία
- ii. ανανεώνει τη δημόσια εμπιστοσύνη
- iii. επιστρέφει την αξιοπιστία και τη νομιμότητα της κυβέρνησης
- iv. η συνεργασία διευρύνει την τοπική τεχνογνωσία (know-how), επιτρέπει την καλύτερη και πιο αποτελεσματική χρήση των πόρων, καθώς επίσης έχει μεγαλύτερη πιθανότητα για επιτυχία και αλλαγή απ’ ότι η ατομική δράση
- v. διαμορφώνει ένα κοινό και συλλογικό όραμα για το μέλλον
- vi. μοιράζεται την ευθύνη

Ο Connor (1999) σημειώνει ότι οι περισσότεροι τρόποι συμμετοχής στηρίζονται σε επικοινωνιακές προσεγγίσεις (π.χ. ακροάσεις) και διαδραστικές διαδικασίες (π.χ. εργαστήρια/workshops).

Σύμφωνα με την IAP2 (International Association for Public Participation) ορίζονται επτά πυρηνικές αξίες για τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων [iap2]:

1. Αυτοί που επηρεάζονται από μία απόφαση έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων
2. Υπόσχεση ότι η συμβολή του κοινού θα επηρεάσει την απόφαση
3. Προώθηση βιώσιμων αποφάσεων, αναγνωρίζοντας κι επικοινωνώντας τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των συμμετεχόντων (και των decision makers)
4. Αναζήτηση και διευκόλυνση της συμμετοχής των πιθανών επηρεασμένων ή ενδιαφερομένων της απόφασης
5. Συμβολή των συμμετεχόντων για το πώς αυτοί συμμετέχουν
6. Παροχή στους συμμετέχοντες των πληροφοριών που χρειάζονται ώστε να συμμετέχουν με ουσιαστικό τρόπο
7. Παρουσίαση στους συμμετέχοντες πώς η συμβολή τους επηρέασε την απόφαση.

Η πράξη απέδειξε ότι η θέληση για συμμετοχή διαφέρει στο σύνολο του πληθυσμού (Carver, 2001, όπως αναφέρεται στους Gonzalez κ.α., 2008), πιθανότατα λόγω της χαμηλής συμμετοχής της κοινότητας, ή έλλειψης ενδιαφέροντος, χρόνου ή πόρων, ή και λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στο σύστημα λήψης αποφάσεων. Οι διάφορες συμμετοχικές μέθοδοι συχνά αποτυγχάνουν στο να συνδυάσουν διαφορετικές προσεγγίσεις που στοχεύουν σε διαφορετικές ομάδες ενδιαφερόντων. Οι ακροάσεις, τα εργαστήρια και οι δημόσιες εκθέσεις συνήθως απευθύνονται σε όλες τις ομάδες ανθρώπων. Τέτοιου είδους συγκεντρώσεις όμως, τείνουν να κατευθύνονται από κυρίαρχες μειονότητες των οποίων οι απόψεις δεν αντικατοπτρίζουν τη γενική γνώμη των κατοίκων. Ένας ακόμη παράγοντας που συντελεί στην αύξηση του ενδιαφέροντος του κοινού είναι η κατανόηση του σχεδιασμού αλλά και η προώθησή του μέσω media.

Οι Gonzalez κ.α. υποστηρίζουν ότι μία επιτυχημένη συμμετοχική διαδικασία εξαρτάται από τις μεθόδους συμμετοχής που θα χρησιμοποιηθούν και την έγκαιρη ενσωμάτωση της διαδικασίας συμμετοχής στην όλη διαδικασία. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη συμμετοχή, είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης που προέρχεται από μια αποτυχία να κατανοήσουν τα οφέλη της συμμετοχής του κοινού (Gonzalez κ.α. 2008). Αυτό μπορεί να σχετίζεται είτε με την έλλειψη εμπιστοσύνης (Yang, 2005), είτε

με άλλα εμπόδια που έχουν να κάνουν με πολιτικές διευθετήσεις και γραφειοκρατία (Kyem, 2002).

Σύμφωνα με την έρευνα των Gonzalez κ.α. (2008), σημειώθηκαν κάποια θέματα που θα βοηθούσαν στη βελτίωση των συμμετοχικών διαδικασιών. Έτσι, προτείνονται:

1. Παροχή πληροφοριών με διαφανή τρόπο
2. Προώθηση αμφίδρομης επικοινωνίας
3. Ευαισθητοποίηση (συνδυασμένη με εκπαίδευση, γνώση και εξήγηση των οφελών στην κοινωνία)
4. Οικοδόμηση εμπιστοσύνης, κατανόηση και συνεργασία ικανοτήτων μεταξύ των ενδιαφερομένων
5. Απόδειξη ενός “ανοίγματος” προς το κοινό και προθυμία δέσμευσης προς αυτό (δηλ. αντιμετώπιση της συμμετοχής του κοινού ως κάτι θετικό για τη λήψη αποφάσεων και όχι ως εμπόδιο)
6. Παροχή στα μέλη της κοινότητας με φωνή να συμμετέχουν με ουσιαστικό τρόπο και δημιουργία ευκαιριών για συμμετοχή
7. Ενδιαφέρον για τους ανθρώπους και δημιουργία κοινών/μοιρασμένων ευθυνών (συν-υπευθυνότητα)
8. Εξασφάλιση ένταξης και εκπροσώπησης των μειονοτήτων και περιθωριοποιημένων ομάδων
9. Παρουσίαση των συγκρούσεων και της αντιμετώπισής τους
10. Εμφάνιση στοιχείων που αποδεικνύουν ότι τα αποτελέσματα της συμμετοχής του κοινού λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.

Σύμφωνα με τους Morris & Morris (2005), “επιτυχημένες” συμμετοχικές διαδικασίες συχνά αποδεικνύονται προβληματικές. Συνήθως η συμμετοχή του κοινού πραγματοποιείται αργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων με αποτέλεσμα η δημόσια συμμετοχή να έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής σε χρόνο και κλίμακα (Shepherd & Bowler, 1997). Έρευνες έχουν δείξει, επίσης, ότι πραγματική συνεργασία που οδηγεί σε κοινή λήψη αποφάσεων σπάνια εντοπίζεται στην πράξη (Hopkins et al, 2004), και συνήθως πολιτικά και/ή οικονομικά ενδιαφέροντα τείνουν να υπερισχύουν της δημόσιας διαβούλευσης (Palerm, 2005).

2.2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης χωρικών αποφάσεων αφορούν κυρίως τα παρακάτω (Τσιλιμίγκας, 1998):

- ενεργοποίηση πολιτών και κατά συνέπεια δημιουργία υπεύθυνων συνειδήσεων
- αύξηση αντιπροσωπευτικότητας
- ανταλλαγή απόψεων στις τοπικές κοινωνίες με αποτέλεσμα την παραγωγή γνώσης
- νομιμοποίηση και αποδοχή των αποφάσεων από το κοινό

Παρόλα αυτά, όμως, η συμμετοχή του κοινού ως πρόταση περισσότερης ή άμεσης δημοκρατίας παρουσιάζει κάποια προβλήματα, όπως (Τσιλιμίγκας, 1998):

- η διαδικασία παίρνει πολύ χρόνο λόγω των συγκρούσεων των διαφόρων ενδιαφερόντων και συμφερόντων
- η χρονοβόρα διαδικασία πολλές φορές χαρακτηρίζεται και ως «δραχμοβόρα», χαρακτηρισμός όμως πλασματικός, αφού στον παραδοσιακό τρόπο σχεδιασμού απλώς μετατοπίζονται οι αντιδράσεις και τα προβλήματα σε άλλο στάδιο του σχεδιασμού
- αδυναμία συνολικής έκφρασης, αφού το να ακουστούν όλες οι κοινωνικές και οικονομικές τάσεις είναι αδύνατο να εκφραστούν λόγω φραγμών (οικονομικών, πολιτικών, συγκυριακών).

2.3. Η εμπειρία για τις συμμετοχικές διαδικασίες

2.3.1. Διεθνής εμπειρία

Στο εξωτερικό η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, κυρίως χωρικής φύσεως, είναι μια ιστορία πολλών ετών. Οι πολίτες παίρνουν ενεργά μέρος στα κοινά, συντελώντας στην ανάπτυξη του τόπου τους και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Ποικίλες είναι οι μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί προκειμένου να εξασφαλιστεί ή όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων χωρικού περιεχομένου (βλ. Παράρτημα1, σελ.82-83).

Στην Ευρώπη πολλοί δήμοι έχουν ξεκινήσει εθελοντικά διάφορες συμμετοχικές διαδικασίες ενόψει των διατάξεων της Τοπικής Ατζέντας 21 για την αειφόρο ανάπτυξη (Coenen κα., 1998). Ενώ παρόλα αυτά, το επίπεδο δέσμευσης των διαφόρων ενδιαφερομένων (stakeholders) ποικίλει, έχει ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη περισσότερων διαδραστικών συζητήσεων μεταξύ των δημοσίων φορέων, των ενδιαφερομένων και των πολιτών ατομικά.

Στη Λισσαβόνα, για παράδειγμα, δήμοι έχουν δεσμεύσει ειδικούς σε ομαδικές διαδικασίες ώστε να τους βοηθήσουν να δημιουργήσουν τη δική τους αειφόρο agenda (Vasconcelos, 1997). Αντίστοιχα, στην Ολλανδία το συνεργατικό σύστημα πόλντερ που προστατεύει εδώ και αιώνες το κράτος από την εισροή της θάλασσας, έχει εξελιχθεί σε ένα συνεργατικό περιβαλλοντικό σύστημα διαχείρισης (De Jongh, 1999), το οποίο δεσμεύει πολλούς παίκτες τόσο μέσα όσο κι εκτός της κυβέρνησης.

Στη Γερμανία, μετά την πτώση του τείχους, συστήθηκαν ομάδες «στρογγυλής τραπέζης», οι οποίες θα βοηθούσαν την ανατολική Γερμανία κατά τη διάρκεια της περιόδου που δεν υπήρχε ενωτική κυβέρνηση ή πολιτικές στις οποίες θα μπορούσε να βασιστεί. Οι ομάδες αυτές, οι οποίες συμπεριελάμβαναν άτομα κάθε ενδιαφέροντος, έγιναν τόσο δημοφιλείς που πλέον έχει γίνει κοινή τακτική να συγκροτούνται ομάδες στις τοπικές κοινότητες – και όχι μόνο – για να αντιμετωπίζονται διάφορα προβλήματα (Innes και Booher, 2000).

Στις ΗΠΑ, η θέσπιση διοικητικών κανόνων σχετικών με την περιβαλλοντική νομοθεσία είναι ήταν ένα ζήτημα που διαρκούσε χρόνια, μέχρι και δεκαετίες πολλές φορές, και αποτελούσε διαμφισβητούμενη διαδικασία που μπορεί και να μην έφερνε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Έτσι, ο Αμερικάνικος Οργανισμός Περιβαλλοντικής Προστασίας

ανακάλυψε ότι δημιουργώντας συνεργατικό διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων, οι οποίοι μπορούσαν να συζητήσουν πρόσωπο με πρόσωπο, μπορούσε να σχηματίσει κανόνες ικανοποιητικούς για όλους (Innes και Booher, 2000). Με τον τρόπο αυτό, οι συμμετοχικές διαδικασίες διευρύνθηκαν στην Αμερική και απολαμβάνουν υψηλή θέση στη λήψη αποφάσεων.

Τα εφαρμοσμένα παραδείγματα συμμετοχικών διαδικασιών είναι πολλά, σε διάφορα μέρη του κόσμου και ποικίλουν σε μέθοδο και πρακτικές (για περεταίρω παραδείγματα βλ. Παράρτημα1, Βαλτική, Φιλανδία και Ιρλανδία, σελ.84-85).

2.3.2. Ελληνική εμπειρία

Στην νεότερη ιστορία της Ελλάδας παρατηρούνται εκπληκτικά παραδείγματα αυτό-οργάνωσης τοπικών κοινωνιών, αλλά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν ευνοήθηκε καθόλου η λογική τους. Το νομικό πλαίσιο της χώρας δεν προέβλεπε την ουσιαστική εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας στο σχεδιασμό. Υπήρξαν κάποιες συμμετοχικές διαδικασίες, αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στα προϊόντα του σχεδιασμού. Ο ρόλος τους ήταν απλά να αμβλύνουν τις τοπικές αντιθέσεις και πολώσεις μέσω της έκφρασης απόψεων κι έπαιζαν μόνο γνωμοδοτικό ρόλο (Τσιλιμίσκας, 1998).

Παρατηρήθηκε, στα όποια παραδείγματα σχεδιασμού στην Ελλάδα, ότι απουσιάζει από τη διαδικασία σχεδιασμού η διαμόρφωση πολιτικής (Λαλένης, 2003). Αυτό δείχνει μια τάση αφαίρεσης του πολιτικού χαρακτήρα από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και μείωσής του σε καθαρά τεχνική διαδικασία. Οι συμμετοχικές διαδικασίες επικεντρωνόντουσαν στη συλλογή και στη διάδοση πληροφοριών προς το κοινό, αλλά τις περισσότερες φορές επρόκειτο για πληροφορίες για ήδη ειλημμένες αποφάσεις.

Τα τοπικά χαρακτηριστικά φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά τις τάσεις για συμμετοχή στο σχεδιασμό (Goodey, 1981, όπως αναφέρεται στο Λαλένης, 2003). Η έννοια του «ανήκω εδώ» που στο εξωτερικό γεννά συμμετοχικές τάσεις, στην Ελλάδα, όμως, δε φαίνεται να επιδρά σημαντικά σε αυτές. Αυτό που επιδρά περισσότερο είναι η αλλαγή των φυσικών και οικιστικών συνθηκών και μάλιστα η χειροτέρευσή τους. Επίσης, οι συμμετοχικές διαδικασίες ευνοούνται στα υψηλότερα εισοδηματικά και κοινωνικά στρώματα.

Σύμφωνα με το Λαλένη (2003), όπου υπήρξε υψηλός δείκτης συμμετοχής παρατηρήθηκαν μεγαλύτερες χρονικές καθυστερήσεις, που συχνά θεωρήθηκαν εις βάρος του αποτελεσματικότητας. Μία αποτελεσματικότητα που όμως σημαίνει εκπλήρωση των στόχων της κυρίαρχης ομάδας συμφερόντων.

Πιο πρόσφατα παραδείγματα συμμετοχής στην Ελλάδα (Θήβα, Δραπετσώνα-Κερατσίνι, Φανάρι/Πρέβεζα, Παράκτια Ζώνη και Νησιά), εντοπίζονται με την υποστήριξη και χορηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά κανένα δεν αξιολογείται ως καλό. Βέβαια, η αξιολόγηση των συμμετοχικών διαδικασιών δεν μπορεί να υπάρξει «αντικειμενικά». Ο κάθε αξιολογών, είτε συμμετείχε στις διαδικασίες είτε όχι, αξιολογεί σύμφωνα με το βαθμό που πιστεύει ότι οι σκοποί του εκπληρώθηκαν. Συχνά οι συμμετέχοντες δηλώνουν απογοητευμένοι από τις συμμετοχικές διαδικασίες.

Τα τελευταία χρόνια οι συμμετοχικές διαδικασίες προωθήθηκαν μέσα από σχήματα αστικής διακυβέρνησης (urban governance) σε μορφές εταιρικών σχέσεων δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων με βασικό κριτήριο και κίνητρο την αυξημένη αποτελεσματικότητα και το κοινό κέρδος καθώς και η πολυπόθητη και πολυσυζητημένη αειφορική ανάπτυξη (Λαλένης, 2003). Οι συμμετοχικές διαδικασίες αποτελούν απαραίτητο στοιχείο της αειφορικής ανάπτυξης και διατηρούν ορισμένους από τους παραδοσιακούς ιδεολογικούς προσανατολισμούς της.

Το αντικείμενο πολεοδομικού σχεδιασμού που χαρακτηρίζεται ως ευνοϊκότερο για συμμετοχικές διαδικασίες είναι οι αναπλάσεις περιοχών. Ο νέος νόμος 2508/97 της χώρας προβλέπει συμμετοχικές διαδικασίες για τις αναπλάσεις, αλλά ακόμη δεν υπάρχει πρακτική εμπειρία, διότι δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη καμία ανάπλαση με το νέο θεσμικό πλαίσιο.

Στα πλαίσια του προγράμματος «PICT» (Planning Inclusion for Clients Through e-Training) του “Leonardo Da Vinci”, το οποίο ερευνούσε τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο σχεδιασμό και τη συμμετοχή των πολιτών, έγινε μία μελέτη περίπτωσης για την περιοχή της Αγ. Βαρβάρας στην Αθήνα όπου χρησιμοποιήθηκε ένα πιλοτικό διαδραστικό εργαλείο εικονικής πραγματικότητας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρήθηκε ότι δεν ήταν πολλοί αυτοί που χρησιμοποίησαν το νέο αυτό ‘εργαλείο’, αλλά από αυτούς που έδειξαν ενδιαφέρον,

πρόσεξαν σε λεπτομέρεια τις προτεινόμενες λύσεις και αντιπρότειναν υπεύθυνα (Bourdakis και Deffner, 2010).

Γενικότερα, στα πλαίσια πάλι του προγράμματος PICT, συντάχθηκε μία εθνική έκθεση για τις συμμετοχικές διαδικασίες, όπου παρουσιάζονται τα εμπόδια που παρατηρήθηκαν κατά την έρευνα διαφόρων παραδειγμάτων στην Ελλάδα. Αυτά είναι:

1. ασαφής και μη αποτελεσματική νομοθεσία της χώρας
2. δυσκίνητο, 'από πάνω προς τα κάτω' σύστημα διοίκησης
3. δυσπιστία ως προς τις τοπικές αρχές
4. ανικανότητα του κοινού να κατανοήσει σχεδιαστικές μελέτες
5. επικράτηση προσωπικών συμφερόντων, έλλειψη πολιτισμού για το 'κοινό καλό'
6. φόβος των πολεοδόμων να συμπεριλάβουν το κοινό, γιατί δεν υπάρχει καλή υποστήριξη από το νόμο, εφόσον οι αμοιβές των εξωτερικών συνεργατών-πολεοδόμων δεν επιτρέπουν τις συχνές συναντήσεις με το κοινό
7. αντικρουόμενα συμφέροντα εργολάβων-μηχανικών και μηχανικών-πολεοδόμων

Στις μέρες μας, λόγω Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι περισσότεροι δήμοι της χώρας έχουν site στο διαδίκτυο, από το οποίο προωθείται η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (e-Governance). Δίνεται με αυτόν τον τρόπο η δυνατότητα στους πολίτες να συμμετέχουν σε δημόσιες συζητήσεις, διαδικτυακά γκάλοπ, κ.α. που αφορούν θέματα που τους απασχολούν. Με αυτήν την έννοια μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα κάνει τα πρώτα της βήματα προς μια πιο άμεση συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Βέβαια, ακόμα τα αποτελέσματα δεν είναι φανερά. Δεν έχουν υιοθετήσει αυτήν την πρακτική όλοι οι δήμοι της χώρας, και όσοι από αυτούς το έκαναν, δεν είναι γνωστό πόσοι είναι αυτοί που έχουν εξοικειωθεί με αυτούς τους τρόπους και τους χρησιμοποιούν. Παρόλα αυτά, πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα και ενθαρρυντικό στοιχείο.

3. ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Έχει γίνει πλέον κοινός τόπος, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ότι η συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό είναι αν όχι απαραίτητη, σίγουρα επιθυμητή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη ακολουθεί μία πολιτική ενίσχυσης και προώθησης της συμμετοχής του κοινού (public participation) και της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy), με χαρακτηριστικό εξάλλου σλόγκαν ότι ‘το να σχεδιάζεις δεν είναι αρκετό’ (‘to plan is not enough’) [Knapp κ.α., 2007]

Συνήθως, η συμμετοχή γίνεται στα πρώτα στάδια του σχεδιασμού και σε μικρή κλίμακα, έτσι ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με τη μέγιστη δυνατή αποδοχή του σχεδίου από το κοινό (Knapp κ.α., 2007). Σύμφωνα με τον Märker (2006, όπως αναφέρεται στους Knapp κ.α., 2007), με τη συμμετοχή επιτυγχάνεται νομιμοποίηση, αποδοχή αλλά και διαφάνεια των αποφάσεων και των διαδικασιών.

Ο Benjamin Barber (όπως αναφέρεται στο Alger, 1989) δηλώνει ότι, η δημοκρατία σημαίνει και απαιτεί πραγματική και θετική συμμετοχή του κόσμου. Επίσης, τις τελευταίες δεκαετίες κυριαρχεί μία κατεύθυνση που θέτει τον ‘άνθρωπο μπροστά’ (people-first), με ανθρωποκεντρικές αρχές και με μια φιλοσοφία ότι ‘τα περισσότερα μυαλά είναι καλύτερα από ένα’ (more heads are better than one). Οι συνθήκες είναι, λοιπόν, κατάλληλες ώστε να ευδοκιμήσει και να αναπτυχθεί η συμμετοχή των πολιτών μέσω των νέων, ‘δημοκρατικών’ ΜΜΕ.

3.1. Η ‘αποτυχία’ των παραδοσιακών μεθόδων συμμετοχής

Οι παραδοσιακές μέθοδοι συμμετοχής, όπως δημόσιες ακροάσεις (συνελεύσεις) και γραπτά σχόλια από τους πολίτες πάνω σε μία πρόταση, μοιάζουν με φορμαλιστική μονόδρομη επικοινωνία που ξεκινά από τους πολίτες και απευθύνεται προς τον φορέα ή στους αρμόδιους εκλεγμένους. Με αυτές τις μεθόδους δε δίνεται η ευκαιρία για ανταλλαγή ή μάθηση του ενός από τον άλλον. Συχνά αντιμετωπίζονται από τον κόσμο ως χάσιμο χρόνου ή και ως ανοησία. Παρόλα αυτά, όμως, τέτοιες ακροάσεις για κάποιους έχουν σχεδόν θρησκευτική σημασία και δεν είναι προαιρετικές, αφού εκφράζουν τη δημόσια θέληση (Innes και Booher, 2000).

Ένας ακόμη παραδοσιακός τρόπος συμμετοχής του κοινού είναι οι επιτροπές πολιτών. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ως ένα βαθμό μια κάποια αμφίδρομη επικοινωνία. Παρόλα αυτά, η ομάδα αυτή δεν είναι πάντα αντιπροσωπευτική των ανθρώπων και των

ενδιαφερόντων της κοινότητας, ενώ συχνά καταλήγουν να υποστηρίζουν το ήδη υπάρχον status quo (Innes και Booher, 2000).

Μία άλλη προσέγγιση είναι αυτή των ομάδων εστίασης (focus groups) και των δημοσκοπήσεων. Πρόκειται για πολύ χρήσιμους τρόπους ώστε να βρεθεί τί και πώς σκέφτεται το κοινό για μια δεδομένη στιγμή για ένα συγκεκριμένο θέμα, αλλά δεν αποτελεί μέθοδο συμμετοχής του κοινού (public participation). Δεν προωθεί τη διάδραση μεταξύ των decision makers ή των πολεοδόμων και του κοινού (Innes και Booher, 2000).

Στην Ελλάδα, οι παραπάνω μέθοδοι, εκτός από τις δημόσιες ακροάσεις και τα γραπτά σχόλια (ενστάσεις, συνήθως) δεν έχουν εφαρμοστεί. Κρίνοντας, όμως, από το εξωτερικό όπου η εμπειρία τους σε τέτοια θέματα είναι πολύ μεγάλη, φαίνεται ότι οι παραδοσιακές αυτές μέθοδοι έχουν ‘αποτύχει’ και στρέφονται σε νέους τρόπους συμμετοχής.

3.2. Η χρήση Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο σχεδιασμό

Η τεχνολογία που βασίζεται στο διαδίκτυο προσφέρει πολλές προοπτικές ώστε να μπορέσουν οι πολίτες να εκφράσουν τις απόψεις τους πάνω σε ιδέες πολιτικής δράσης ή θέματα σχεδιασμού. Ενώ η προσέγγιση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης παραμένει σε εμβρυακό επίπεδο, τα πειράματα βρίθουν και οι απλές εφαρμογές είναι εύκολο να αναπτυχθούν. Οι διάφορες προτάσεις μπορούν να αναρτηθούν στο site του φορέα, επιτρέποντας το σχολιασμό από το κοινό, και στη συνέχεια ο φορέας μπορεί να απαντήσει μέσω του site. Όλα αυτά μπορούν να γίνονται φανερά σε όλους και σε πραγματικό χρόνο. Παρόλα αυτά, το μοντέλο του Internet αναπόφευκτα στερείται της αυθεντικότητας του διαλόγου, ο οποίος αναπτύσσεται στις διαπροσωπικές συζητήσεις (Innes και Booher, 2000).

Έτσι, ένας καινούριος όρος μπαίνει στο λεξιλόγιο των επιστημών, η ηλεκτρονική συμμετοχή (e-Participation). Η ηλεκτρονική συμμετοχή περιλαμβάνει τη διεύρυνση και τη μεταμόρφωση της συμμετοχής στις δημοκρατικές κοινωνίες καθώς και των διαδικασιών διαβούλευσης μέσω των Τεχνολογιών Πληροφόρησης κι Επικοινωνίας (ΤΠΕ, Information and Communication Technologies: ICT) και κυρίως μέσω του Διαδικτύου.

Η δημοκρατία κι οι επίσημες δημοκρατικές διαδικασίες εξαρτώνται σημαντικά από την αποτελεσματική επικοινωνία και την ενημερωμένη λήψη αποφάσεων σε θέματα μεταξύ πολιτών, πολιτικών, υπαλλήλων και άλλων ενδιαφερομένων που επηρεάζονται από τις πολιτικές αποφάσεις (Habermas, 1996). Επομένως, οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να προωθήσουν τη συμμετοχή με σκοπό να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα, την αποδοχή και τη νομιμοποίηση των πολιτικών διαδικασιών. Οι πολίτες, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι εκπρόσωποι των ομάδων ενδιαφερόντων και οι ομάδες πίεσης μπορεί να απαιτούν τη συμμετοχή με σκοπό να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα.

Οι μορφές ΤΠΕ που μπορούν να υποστηρίξουν τη συμμετοχή είναι πολλές, άλλες ήδη διαθέσιμες και άλλες σε φάση ανάπτυξης. Έτσι έχουμε, τεχνολογίες συζήτησης (chat technologies), φόρουμ συζητήσεων, ηλεκτρονικά συστήματα ψηφοφορίας, blogs, κ.α.

Η χρήση του διαδικτύου για θέματα σχεδιασμού κρύβει και κάποια ρίσκα, όπως: το γεγονός της ανωνυμίας και της ‘ημί-συμμετοχής’. Η αντιμετώπιση αυτών, σύμφωνα με τους Knapp κ.α. (2007), γίνεται μέσω προσεκτικής διαχείρισης των δεδομένων και των εισροών των συμμετεχόντων. Καθώς επίσης, αντιμετωπίζονται με ένθερμη επαφή με τους ανθρώπους, με γρήγορο feedback, με σαφώς καθορισμένη δέσμευση και επιρροή, με φανερά αποτελέσματα και χρονοδιαγράμματα.

Μία ακόμα έννοια που εισήχθη στην ελληνική πραγματικότητα είναι αυτή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-Governance). Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση σύμφωνα με τον Πομπότση, αναφέρεται στην προσφορά δημοσίων πληροφοριών και ηλεκτρονικών δημοσίων υπηρεσιών, μέσα από ιστοχώρους και από άλλους ψηφιακούς διαύλους επικοινωνίας (Πομπότσης, 2005).

Η συμμετοχή των πολιτών αφορά στην έκφραση της γνώμης τους για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων και είναι αναγκαία στις σύγχρονες κοινωνίες, καθώς οδηγεί σε μια διακυβέρνηση που λειτουργεί με διαφάνεια και με δημοκρατικές διαδικασίες. Η συμμετοχή των πολιτών επιτυγχάνεται (Horrigan, 2004) με ηλεκτρονικές δημόσιες διαβουλεύσεις (Request for Comments, RFCs), καθώς και με ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα (e-polls), που πραγματοποιούνται μέσω κυβερνητικών δικτυακών τόπων. Ακόμη, συστήνονται ηλεκτρονικοί χώροι συζητήσεων πολιτών (digital forums), με πρωτοβουλίες οργανωμένων ομάδων πολιτών και μη κυβερνητικών οργανισμών,

μέσα στα οποία πραγματοποιούνται ανταλλαγές απόψεων επί πολιτικών επιλογών των κυβερνήσεων.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι, η θεμελίωση της Δημοκρατίας προϋποθέτει την ύπαρξη ενημερωμένων πολιτών (Symonds, 2000). Η πληροφόρηση συμβάλλει στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κυβέρνηση και είναι ο μηχανισμός που εξασφαλίζει ότι οι πολιτικοί εξυπηρετούν τους πολίτες. Η Δημοκρατία είναι αποτελεσματική όταν επιτυγχάνεται η αδιάλειπτη ροή πληροφορίας από την Κυβέρνηση προς τους πολίτες και όταν εξασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή των πολιτών στις πολιτικές διεργασίες.

3.3. Η χρήση της τηλεόρασης στο σχεδιασμό

Πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν τη χρήση και την ενσωμάτωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στο σχεδιασμό απαραίτητη. Εκτός από τις ΤΠΕ, υπάρχει κι ένα άλλο μέσο που μπορεί να εξυπηρετήσει, η τηλεόραση. Ένα από τα μεγαλύτερα γεγονότα όσον αφορά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι η εδραίωση της τηλεόρασης σε μία διαπρεπή θέση ως μέσο παγκόσμιας σημασίας, συμπληρώνοντας τα έντυπα μέσα και το ραδιόφωνο, και ταυτόχρονα εκτοπίζοντάς τα βάσει κριτηρίων που έχουν να κάνουν με την πρόσβαση, τη δημοτικότητα, και πιθανώς με το δημόσιο κύρος και την αξιοπιστία. Σύμφωνα με το Σ. Παπαθανασόπουλο (2002), η ‘τηλεόραση ως Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας κυριαρχεί σε ολόκληρο σχεδόν τον πλανήτη και κανείς πια δεν το αμφισβητεί, είτε πρόκειται για ενημέρωση ή διασκέδαση’.

Πολλοί μίλησαν για την αποδυνάμωση της τηλεόρασης από το διαδίκτυο. Έχουν γραφτεί αρκετά άρθρα για τη ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-governance) και ήδη σε χώρες του εξωτερικού έχουν εφαρμοστεί διαδικασίες διαβούλευσης μέσω ιντερνέτ. Η άποψή μου είναι ότι το διαδίκτυο είναι σαφώς χρήσιμο, αλλά η πρόσβαση σε αυτό δεν είναι ίση σε όλους. Η τηλεόραση “εισβάλλει” καθημερινά σε κάθε σπίτι χωρίς διακρίσεις. Αντίθετα, η πρόσβαση στο Ιντερνέτ δεν είναι τόσο ‘δημοκρατική’.

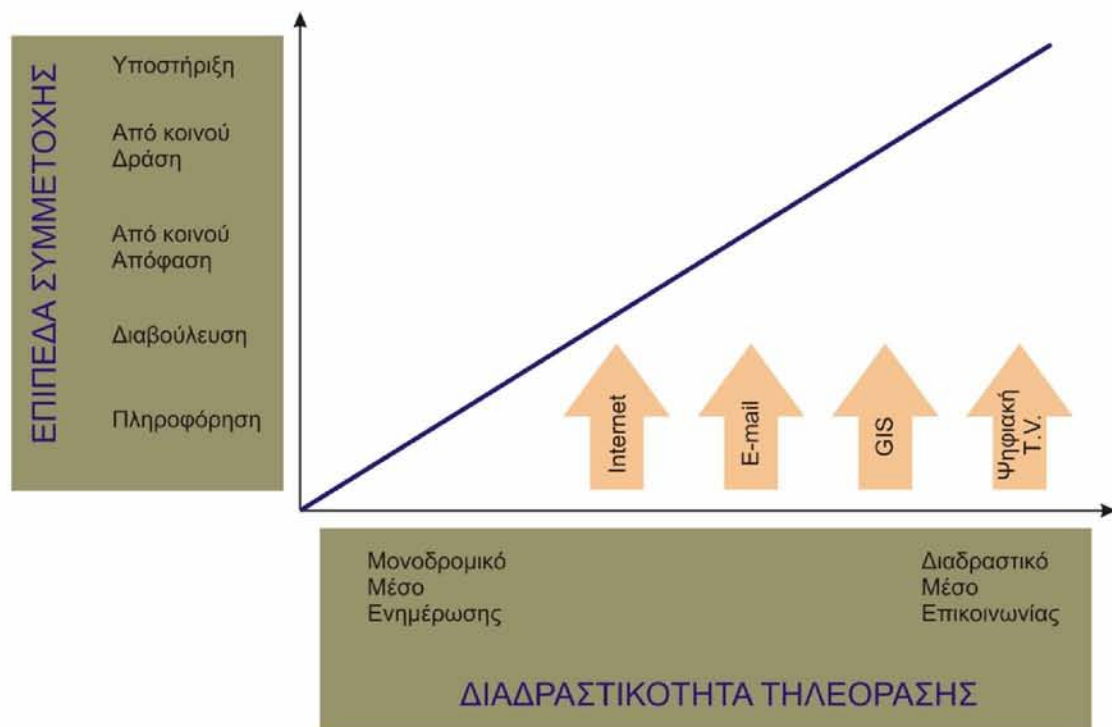
Η τηλεόραση έχει μέλλον και αυτό αποδεικνύεται και από τους ρυθμούς ανάπτυξης που γνωρίζει η τηλεοπτική ‘βιομηχανία’ ετησίως αλλά και από τις σημαντικές παγκόσμιες επενδύσεις στο συγκεκριμένο τομέα (Παπαδημητρίου, 2007). Μερικοί από τους λόγους για τους οποίους η τηλεόραση αναμένεται να ‘επιβιώσει’ είναι οι εξής: Αφενός η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού ατόμων που δε γνωρίζουν Η/Υ παγκοσμίως, αφετέρου

τα προβλήματα πρόσβασης στο διαδίκτυο, καθιστούν σίγουρη την ύπαρξη της τηλεόρασης ως ΜΜΕ για πολλά ακόμα χρόνια.

Το μέλλον αναμένεται εξαιρετικά ενδιαφέρον και πιθανότατα θα οδηγήσει στη συνεργασία και τελικά στη σύμπτυξη των δύο μέσων (τηλεόρασης και διαδικτύου) προς ένα καινούργιο μέσο το οποίο θα συγκεντρώνει τα θετικά στοιχεία και τις δυνατότητες και των δύο (Παπαδημητρίου, 2007). Είναι πολύ πιθανόν, επομένως, αυτό που ονομάζουμε ψηφιακή τηλεόραση, να αναδυθεί τα επόμενα 10 χρόνια ως η τεράστια πλατφόρμα των μέσων που έχουν συγκλίνει. Η ψηφιακή τηλεόραση προσφέρει αφθονία στις επιλογές των προγραμμάτων. Συχνά περιγράφεται ως ‘διαδραστική’ αφού προσφέρει στο θεατή τα εργαλεία να βρει τον τρόπο του μέσα στο πρόγραμμα. Το γεγονός αυτό την καθιστά το καταλληλότερο μέσο συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όχι μόνο χωρικού χαρακτήρα αλλά εν γένει πολιτικό.

Οποιαδήποτε και αν είναι η μέθοδος συμμετοχής του κοινού που χρησιμοποιείται, πιστεύω ότι η χρήση των ΜΜΕ και συγκεκριμένα της τηλεόρασης μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη, ίσως και καταλυτική. Η τηλεόραση μέχρι σήμερα είχε κυρίως ενημερωτικό χαρακτήρα όσον αφορά τα ζητήματα σχεδιασμού. Προσωπικά, πιστεύω ότι αν συνδυάζαμε τη σκάλα συμμετοχής της Arnstein (βλ. Παράρτημα 1, σελ. 86) με τη χρήση της τηλεόρασης, θα συμπεραίναμε ότι όσο ανεβαίνουμε επίπεδο συμμετοχής τόσο η τηλεόραση από ένα μονοδρομικό μέσο ενημέρωσης, γίνεται ένα διαδραστικό μέσο πραγματικής επικοινωνίας (βλ. Εικόνα 1, σελ. 31).

Αυτό πραγματοποιείται με τη συνεισφορά των νέων τεχνολογιών ΤΠΕ, οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν άψογα με την τηλεόραση και κυρίως με την ψηφιακή τηλεόραση. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), το World Wide Web και άλλα ηλεκτρονικά μέσα θα καταστούν όλο και πιο σημαντικά στη συμμετοχή της κοινότητας στα κοινά. Συνδυασμένα με συναντήσεις, τηλέφωνα, κι έντυπα φυλλάδια, μπορούν να οργανώσουν ομάδες αποτελεσματικά, να ακουστούν σε ευρύ κοινό φτηνά και να δράσουν πολλές φορές πιο γρήγορα από άλλους συμβατικούς και παραδοσιακούς τρόπους (μεγάλα ιδρύματα) [New Economics, 1998].

Εικόνα 1. Διάγραμμα σχέσης επιπέδων συμμετοχής και διαδραστικότητας τηλεόρασης.
(πηγή: ίδια επεξεργασία)

Σίγουρα, η τηλεόραση μπορεί να συμβάλλει θετικά σε οποιαδήποτε φάση του σχεδιασμού και σε οποιαδήποτε μέθοδο συμμετοχής και αν χρησιμοποιείται, απλά έχοντας έναν ενημερωτικό και πληροφοριακό ρόλο. Το θέμα, όμως, είναι να γίνει ένα βήμα παραπέρα και να χρησιμοποιηθούν όλες οι δυνατότητες που δίνονται από το μέσο αυτό. Η τηλεόραση μπορεί να γίνει μέσο αμφίδρομης επικοινωνίας.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ:

«Μόνος Δήμος Ψάχνεται...

ένα Πολεοδομικό reality show...»

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η χρησιμοποίηση της τηλεόρασης στη διαδικασία του σχεδιασμού δεν αναμένεται να είναι εύκολο ζήτημα. Ίσα – ίσα, η όποια προσπάθεια, πρέπει να γίνει συνειδητά, επιστημονικά και με ωριμότητα. Η άριστη γνώση του μέσου που προτείνεται να χρησιμοποιηθεί είναι απαραίτητη, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί σωστά και σ' όλες του τις εκφάνσεις. Η επιστημονική προσέγγιση είναι ο μόνος τρόπος να έχει όλο αυτό το εγχείρημα νόημα και αποτέλεσμα.

Το δύσκολο στην όλη υπόθεση είναι η διαμόρφωση ενός τηλεοπτικού προγράμματος, το οποίο να είναι επιστημονικό και τεκμηριωμένο χωρίς να γίνεται δύσκολο και βαρετό, ενώ ταυτόχρονα να είναι ελκυστικό και προσιτό χωρίς να χάνει κάτι από τη σοβαρότητα και την αξία του. Ο συγκερασμός των δύο αυτών πραγμάτων είναι δύσκολος, αλλά όχι και ανέφικτος. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας είναι το πρόγραμμα αυτό να είναι ελκυστικό από κάποιο τηλεοπτικό κανάλι, καθώς και από διάφορους χορηγούς.

Μέσα στο παιχνίδι του ανταγωνισμού, τα μέσα αναγκάστηκαν να υιοθετήσουν τη λογική της 'ενημερω-διασκέδασης' ή Infotainment (Μάνιου, 2006). Ψάχνοντας, λοιπόν, το ελκυστικό αυτό μοντέλο που θα μας δώσει τη λύση για μια αποτελεσματικότερη συμμετοχή του κοινού στο σχεδιασμό, καταλήξαμε ότι η καταλληλότερη μορφή ενός τέτοιου προγράμματος ίσως είναι αυτή του reality show. Στο σημείο αυτό έγκειται και η πρωτοτυπία της συγκεκριμένης εργασίας. Η πρόταση ενός πολεοδομικού reality show, το οποίο είναι αρκετά εύπεπτο για το ευρύ κοινό και αρκετά ελκυστικό για τα κανάλια και τους χορηγούς, φαίνεται να είναι η λύση στο πρόβλημά μας. Σίγουρα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στη δομή του προγράμματος αυτού, καθώς και στο περιεχόμενό του, ώστε να μην καταλήξει ένα ακόμη 'σαχλό' τηλεοπτικό προϊόν προς κατανάλωση.

4.1. Δομή Εκπομπών (βλ. Οργανόγραμμα 1, σελ. 35)

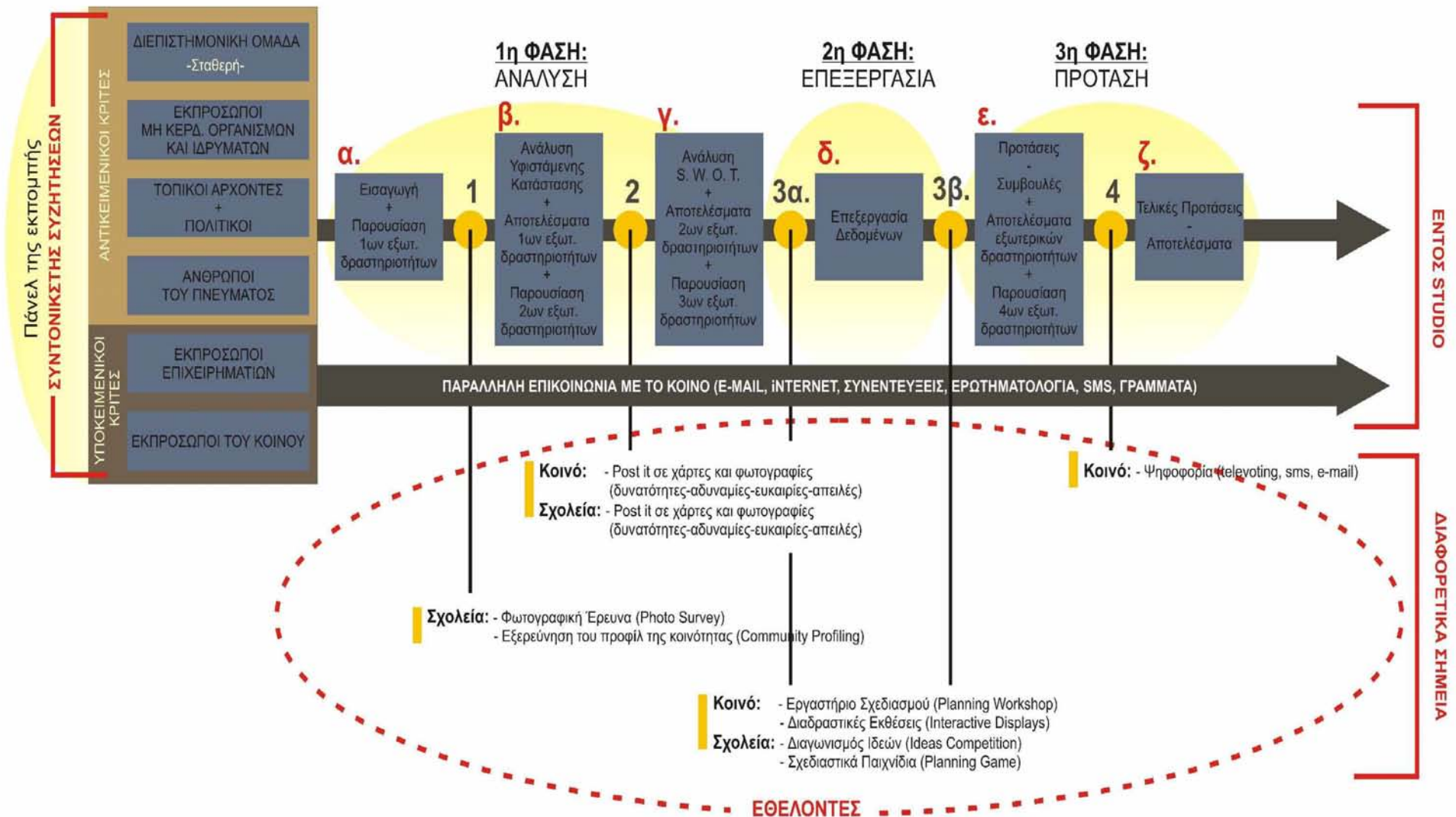
Θέλοντας λοιπόν, να εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες της τηλεόρασης, προτείνουμε να δημιουργηθεί ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα το οποίο να προωθεί και να ενισχύει τη συμμετοχή του κοινού και των ενδιαφερομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων χωρικής φύσης. Πρόκειται για μία σειρά εκπομπών που ως στόχο έχει την ανάμειξη των πολιτών στα κοινά και την κατανόηση και την αποδοχή του σχεδιασμού από τους άμεσα ενδιαφερόμενους και θιγόμενους. Με τον τρόπο αυτό θα παραχθούν προτάσεις και συστάσεις προς τους θεσμικά υπεύθυνους για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του τόπου, καθώς και πολύτιμη γνώση τόσο για τους παραπάνω όσο και για τους πολίτες.

Η εξέλιξη της εκπομπής έχει τρία στάδια: α) ανάλυση, β) επεξεργασία δεδομένων ανάλυσης και γ) πρόταση. Η ανθρώπινη σύσταση της εκπομπής θα αποτελείται από μια σταθερή διεπιστημονική ομάδα και από εκπροσώπους τόσο της τοπικής κοινωνίας όσο και από άλλους χώρους. Το πάνελ της εκπομπής θα συζητά και θα σχολιάζει όλα τα θέματα που προκύπτουν. Τη συζήτηση θα συντονίζει ένας συντονιστής – κεντρικός παρουσιαστής – ουδέτερος παρατηρητής. Εκτός από τη διαδικασία μέσα στο studio και σε κομβικά σημεία της διαδικασίας θα οργανώνονται και εξωτερικές δραστηριότητες με την άμεση και φυσική συμμετοχή του κοινού. Παράλληλα, θα διενεργείται και η έμμεση συμμετοχή του κοινού μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας (internet, e-mail, sms, κ.α.). Η δομή και η πορεία της εκπομπής φαίνεται καλύτερα στο Οργανόγραμμα 1 (σελ. 35).

Στις εξωτερικές δραστηριότητες, καθώς και γενικά στο όλο εγχείρημα, πολύ σημαντική είναι και η συμβολή εθελοντικών ομάδων. Με τη βοήθειά τους και σε συνεργασία με τους διοργανωτές θα μπορέσουν να οργανωθούν και να πραγματοποιηθούν όλες οι εξωτερικές δράσεις.

Βήμα δίνεται και στις αδύναμες ή περιθωριοποιημένες ομάδες, με ειδικές συνεντεύξεις που θα παίρνονται από όσους δε νιώθουν ότι μπορούν να συμμετέχουν με κάποιον από τους τρόπους που προτείνονται από τη διαδικασία.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 1: ΔΟΜΗΣ ΚΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

4.2. Το πάνελ της εκπομπής

Διεπιστημονική ομάδα:

Αποτελείται από αρχιτέκτονες, πολεοδόμους – χωροτάκτες, πολιτικούς μηχανικούς, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, αλλά και κάθε άλλου είδους επιστήμονα που θεωρείται απαραίτητη η παρουσία του, ανάλογα πάντα με τη φύση του προβλήματος που ορίστηκε από την αρχή ως θεματολογία του τηλεοπτικού προγράμματος. Η ομάδα αυτή είναι σταθερή σε όλη την πορεία της διαδικασίας.

Εκπρόσωποι μη κερδοσκοπικών οργανώσεων και ιδρυμάτων:

Πρόκειται για ανθρώπους που ανήκουν σε μη κερδοσκοπικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, ή σε ιδρύματα εκπαιδευτικά και μη.

Τοπικοί άρχοντες και πολιτικοί:

Εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης και άνθρωποι που πολιτεύονται στην περιοχή μελέτης.

Άνθρωποι του πνεύματος:

Πρόκειται για καλλιεργημένους ανθρώπους, με ιδιαίτερη παιδεία και μόρφωση, που έχουν σχέση άμεση ή έμμεση με την περιοχή, και θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη διαδικασία.

Εκπρόσωποι επιχειρηματιών:

Οι επιχειρήσεις της περιοχής, αλλά και άλλες επιχειρήσεις που δείχνουν οικονομικό ενδιαφέρον για την περιοχή εκπροσωπούνται στη διαδικασία ώστε να ληφθεί υπόψη η άποψη και οι ανησυχίες τους.

Εκπρόσωποι τοπικής κοινωνίας:

Ενεργοί πολίτες με όρεξη και μεγάλη συμμετοχή στα κοινά εκπροσωπούν την τοπική κοινωνία στην εκπομπή.

4.3. Φάσεις εξέλιξης της εκπομπής

Φάση 1. Ανάλυση (βλ. Οργανόγραμμα 2, σελ. 40)

Βήμα α) *Εισαγωγή στο πρόγραμμα + Παρουσίαση 1^{ων} εξωτερικών δραστηριοτήτων*

Η πρώτη εκπομπή είναι εισαγωγική. Περιγράφεται τι πρόκειται να ακολουθήσει, ποιος είναι ο σκοπός και ο στόχος της εκπομπής, ποιοι άνθρωποι συμμετέχουν στην όλη διαδικασία και από ποιο πόστο. Επίσης, αναλύεται ποια ακριβώς θα είναι η διαδικασία που θα ακολουθηθεί για την επίτευξη των στόχων. Στην πρώτη αυτή εκπομπή πρέπει να γίνει και η παρουσίαση των πρώτων εξωτερικών δραστηριοτήτων, της ‘Φωτογραφικής Έρευνας’ και της ‘Εξερεύνησης του Προφίλ της Κοινότητας’ (βλ. παρακάτω). Είναι απαραίτητο να περιγραφούν οι δραστηριότητες αυτές, να διευκρινιστεί ποιοι συμμετέχουν, πού, τι πρέπει να κάνουν και πώς θα το κάνουν αυτό. Αυτή η περιγραφή θα γίνεται για κάθε εξωτερική δραστηριότητα που είναι προγραμματισμένη. Συγκεκριμένα, σε αυτές τις δύο εξωτερικές δραστηριότητες θα συμμετέχουν μόνο σχολεία. Στη ‘Φωτογραφική Έρευνα’ συμμετέχουν δημοτικά, ενώ στην ‘Εξερεύνηση του Προφίλ της Κοινότητας’ συμμετέχουν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας λόγω δυσκολίας του θέματος.

Φωτογραφική έρευνα (Photo Survey):

Η έρευνα αυτή θα διεξάγεται από ένα ή δύο σχολεία. Πρόκειται για φωτογραφική αποτύπωση του υπάρχοντος περιβάλλοντος. Οι φωτογραφίες των παιδιών συλλέγονται και τοποθετούνται πάνω σε άσπρα χαρτιά ή χάρτες. Μπορεί να τις έχουν κόψει ή να τις έχουν επεξεργαστεί θέλοντας να δώσουν βαρύτητα κάπου. Σχόλια και παρατηρήσεις μπορούν να τοποθετούνται πάνω στα χαρτιά ή τους χάρτες. Τα ‘προϊόντα’ θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για το studio.

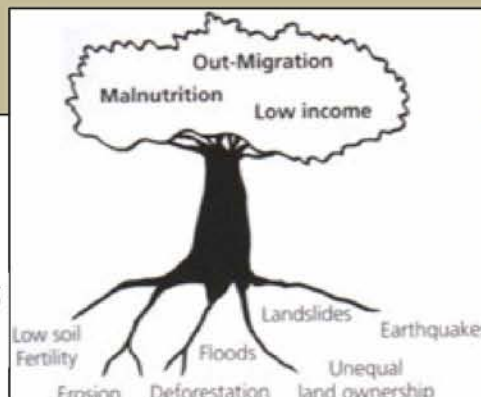

Εικόνα 2,3. Φωτογραφίες από ανάλογες δραστηριότητες του εξωτερικού
(πηγή: [communityplanning])

Εξερεύνηση του προφίλ της κοινότητας (Community Profiling):

Η έρευνα αυτή θα διεξαχθεί από σχολεία μεγαλύτερης ηλικίας. Πρόκειται για την περιγραφή της φύσης, των αναγκών και των πόρων μιας κοινότητας, καθώς και την ενεργό συμμετοχή της κοινότητας αυτής. Τα αποτελέσματα θα επεξεργαστούν και θα οπτικοποιηθούν από τα παιδιά σε χάρτες, ζωγραφιές, κτλ. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία θα δημιουργηθεί ένα “δέντρο προβλημάτων” (βλ. εικόνα 4), το οποίο θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της περιοχής. Τα ‘προϊόντα’ θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για το studio.

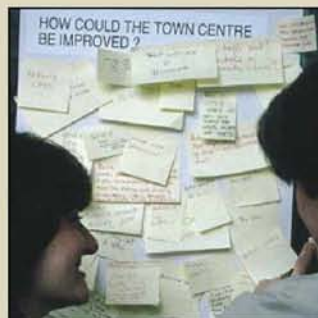
Εικόνα 4. Δέντρο προβλημάτων μιας κοινότητας
(πηγή:[communityplanning])

Βήμα β) *Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης - Αποτελέσματα 1^{ων} εξ. δραστηριοτήτων - Παρουσίαση 2^{ων} εξ. δραστηριοτήτων*

Παρουσιάζεται η εξέλιξη των εξωτερικών δραστηριοτήτων και τα αποτελέσματά τους επεξεργασμένα και οπτικοποιημένα με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο, ώστε να είναι χρήσιμα στην πορεία της διαδικασίας. Τα αποτελέσματα αυτά σε συνδυασμό με το υλικό της ομάδας των ανθρώπων στο studio, καταλήγουν στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής. Περιγράφεται, επομένως, η γεωγραφία της περιοχής, η ιστορία και η εξέλιξη του οικισμού και η σημερινή της κατάσταση, παρουσιάζοντας στατιστικά και κοινωνικοοικονομικά στοιχεία. Επίσης, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο κλίμα και στο περιβάλλον της περιοχής. Αυτό το βήμα της διαδικασίας δεν είναι απαραίτητο να εξελιχθεί μόνο μέσα σε μία εκπομπή. Μπορεί να χρειαστούν περισσότερες μέχρι να αποσαφηνιστεί η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης. Σε δεύτερη χρόνο, παρουσιάζεται και οι δεύτερες εξωτερικές δραστηριότητες, με την ίδια λογική που έγινε και με τις πρώτες. Οι δεύτερες εξωτερικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν αναλύσεις SWOT, δηλαδή αναλύσεις των δυνατών – αδύναμων σημείων και των ευκαιριών και των απειλών που παρουσιάζονται στην περιοχή μελέτης. Στις δραστηριότητες αυτές συμμετέχουν τόσο σχολεία όσο και απλοί πολίτες.

Ανάλυση SWOT με Post-it:

Η διαδικασία αυτή θα διεξαχθεί τόσο από παιδιά στο σχολείο όσο και από όλους τους άλλους πολίτες. Σε διάφορα σημεία της πόλης, θα έχουν στηθεί πίνακες, χάρτες, πόστερ, πάνω στα οποία ο κάθε ένας θα καλείται να επισημάνει με Post-it ή με όποιο άλλο τρόπο θέλει, τις δυνατότητες της περιοχής, τις αδυναμίες της, τις ευκαιρίες που μπορεί να της παρουσιάζονται και τις απειλές που καλείται να αντιμετωπίσει. Τα 'προϊόντα' θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για το studio.

Εικόνα 5.

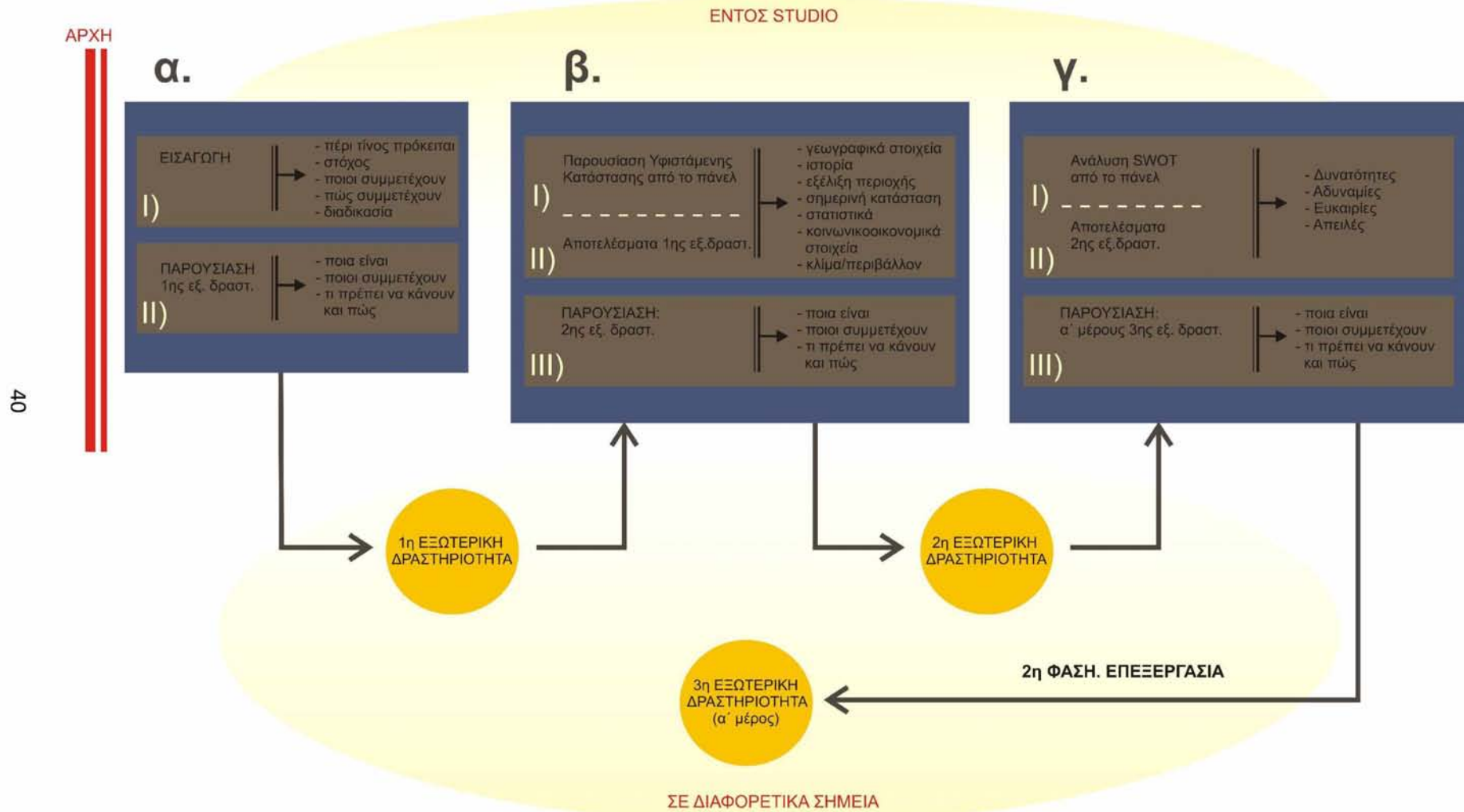
Πηγή:
[communityplanning]

Βήμα γ) *Ανάλυση S.W.O.T. - Αποτελέσματα 2^{ων} εξ. δραστηριοτήτων - Παρουσίαση 3^{ων} εξ. δραστηριοτήτων*

Στο τρίτο βήμα της ανάλυσης, τόσο το 'πάνελ' όσο και τα οπτικοποιημένα πια αποτελέσματα των 2^{ων} εξωτερικών δραστηριοτήτων συνεργάζονται για να παρουσιαστεί η τελική ανάλυση SWOT της περιοχής, η οποία θα βοηθήσει στη συνέχεια σε καλύτερη επιλογή λύσεων του προβλήματος καθώς και στην πιο ολιστική αντιμετώπισή του. Το βήμα αυτό, επίσης, δεν είναι απαραίτητο να εξελιχθεί μόνο μέσα σε μία εκπομπή και είναι πιθανό να χρειαστούν περισσότερες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται οι επόμενες εξωτερικές δραστηριότητες με τον ίδιο τρόπο όπως έγινε και με τις προηγούμενες.

Η ιδιαιτερότητα αυτών των εξωτερικών δραστηριοτήτων έγκειται στο ότι πρόκειται για τις ίδιες ακριβώς δραστηριότητες που πραγματοποιούνται δύο φορές, πριν και μετά το βήμα δ). Αυτό γίνεται γιατί οι συγκεκριμένες δραστηριότητες είναι αυτές που περιλαμβάνουν σχεδιαστικό – συνθετικό κομμάτι που είναι απαραίτητο να επαναληφθεί μετά από τις απόψεις των ειδικών στην εκπομπή του βήματος δ), ώστε να αναδειχθούν οι καλύτερες ιδέες. Επομένως, οι 3^{ες} εξ. δραστηριότητες χωρίζονται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος είναι αυτό που γίνεται πριν το βήμα δ) και το δεύτερο μέρος αυτό που γίνεται μετά (βλ. Οργανογραμμα 1, σελ. 35). Στις δραστηριότητες αυτές συμμετέχουν σχολεία με τη μεθοδολογία του 'Διαγωνισμού Ιδεών' και των 'Σχεδιαστικών Παιχνιδιών' και οι πολίτες με τη μεθοδολογία του 'Εργαστηρίου Σχεδιασμού' και των 'Διαδραστικών Εκθέσεων' (βλ. σελ 41- 42).

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 2: 1η ΦΑΣΗ. ΑΝΑΛΥΣΗ

Φάση 2. Επεξεργασία (βλ. Οργανόγραμμα 3, σελ. 43)**Βήμα δ. Επεξεργασία Δεδομένων**

Σε αυτή τη φάση της διαδικασίας γίνεται η επεξεργασία όλων των δεδομένων που παρατηρήθηκαν μέχρι τώρα. Μία πρώτη επαφή με το σχεδιασμό του μέλλοντος ή καλύτερα των λύσεων γίνεται με το α' μέρος των 3^{ων} εξωτερικών δραστηριοτήτων. Τα αποτελέσματα αυτών βοηθούν δίνοντας πάτημα ή αφορμές στο πάνελ για συζήτηση. Μέσα από διάλογο και συγκρούσεις γίνονται αντιληπτές στον κόσμο κάποιες πρώτες λύσεις για το πρόβλημα. Οι πρώτες αυτές λύσεις σχολιάζονται και κρίνονται από το κοινό στο β' μέρος των 3^{ων} εξωτερικών δραστηριοτήτων όπως αναφέρεται και παραπάνω. Επομένως, μέσα σε αυτό το βήμα πρέπει να γίνει και η περιγραφή του β' μέρους των 3^{ων} εξ. δραστηριοτήτων όπως γίνεται για κάθε εξ. δραστηριότητα έως τώρα.

Πραγματοποιούνται από σχολεία

Διαγωνισμός Ιδεών (Ideas Competition):

Πρόκειται για μία διαδικασία που διεγείρει τη δημιουργική σκέψη, δημιουργώντας ενδιαφέρον και ώθηση. Τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν τις ιδέες τους για συγκεκριμένα θέματα/ζητήματα της περιοχής τους. Οι καλύτερες ιδέες βραβεύονται και μπαίνουν στη συζήτηση στο studio και ίσως και να πραγματοποιηθούν.

Σχεδιαστικά Παιχνίδια (Planning Games):

Πρόκειται για παιχνίδια που εισάγουν τα παιδιά στη λογική και την προβληματική της διαδικασίας του σχεδιασμού. Πάνω σε έναν βασικό χάρτη καλούνται να τοποθετήσουν κομμάτια/σύμβολα ώστε να δημιουργήσουν μια επιθυμητή εικόνα. Τα 'προϊόντα' θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για το studio.

Εικόνα 6, 7, 8, 9. Πηγή: [communityplanning]

Πραγματοποιούνται από τους πολίτες σε συγκεκριμένες τοποθεσίες

Εργαστήριο Σχεδιασμού (Planning Workshop):

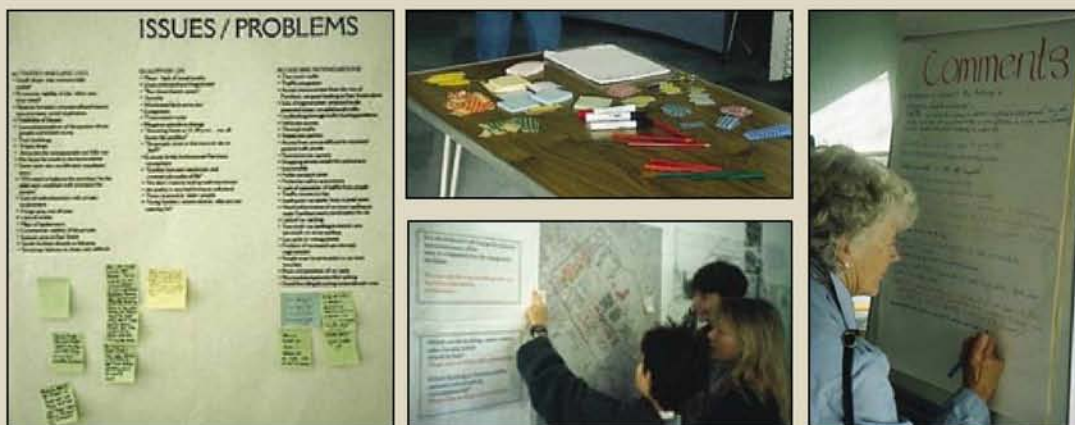
Σε διάφορα σημεία της πόλης στήνονται τραπέζια συζήτησης – σχεδίασης. Οι πολίτες χωρισμένοι σε ομάδες και με τη βοήθεια ειδικών, συζητούν και αναλύουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές του τόπου τους πάνω σε χάρτες ή ευέλικτες μακέτες. Η κάθε ομάδα ασχολείται με κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Τα αποτελέσματα από το εργαστήριο αυτό θα αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης στο studio.

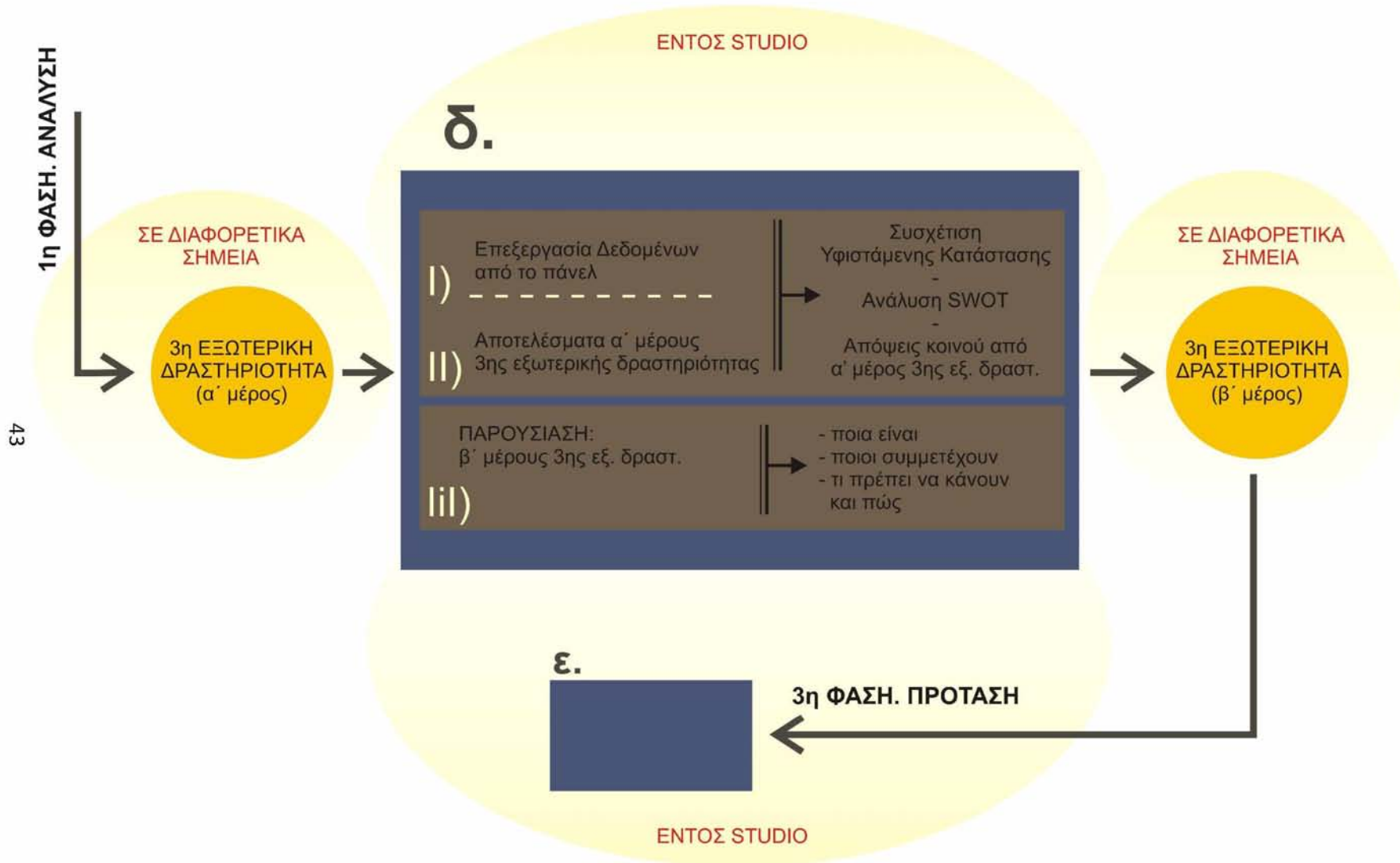
Εικόνες 10, 11, 12. Πηγή: [communityplanning]

Διαδραστικές Εκθέσεις (Interactive Displays):

Σε διάφορα σημεία της πόλης στήνονται εκθέσεις που θίγουν συγκεκριμένα ζητήματα της περιοχής, τα οποία θέτονται υπό συζήτηση. Διάφορες λύσεις προτείνονται στην έκθεση και ο καθένας μπορεί να εκφράσει την άποψη του ή να δώσει εναλλακτικές. Ο σχολιασμός – έρευνα γίνεται πάνω στους πίνακες, χάρτες, κτλ. τα οποία εκτίθενται.

Εικόνες 13, 14, 15, 16. Πηγή: [communityplanning]

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 3: 2η ΦΑΣΗ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Φάση 3. Πρόταση (βλ. Οργανόγραμμα 4, σελ.45)**Βήμα ε.** *Προτάσεις/Συμβουλές - Αποτελέσματα Εξ. δραστηριοτήτων - Παρουσίαση 4^{ων} εξ. δραστηριοτήτων*

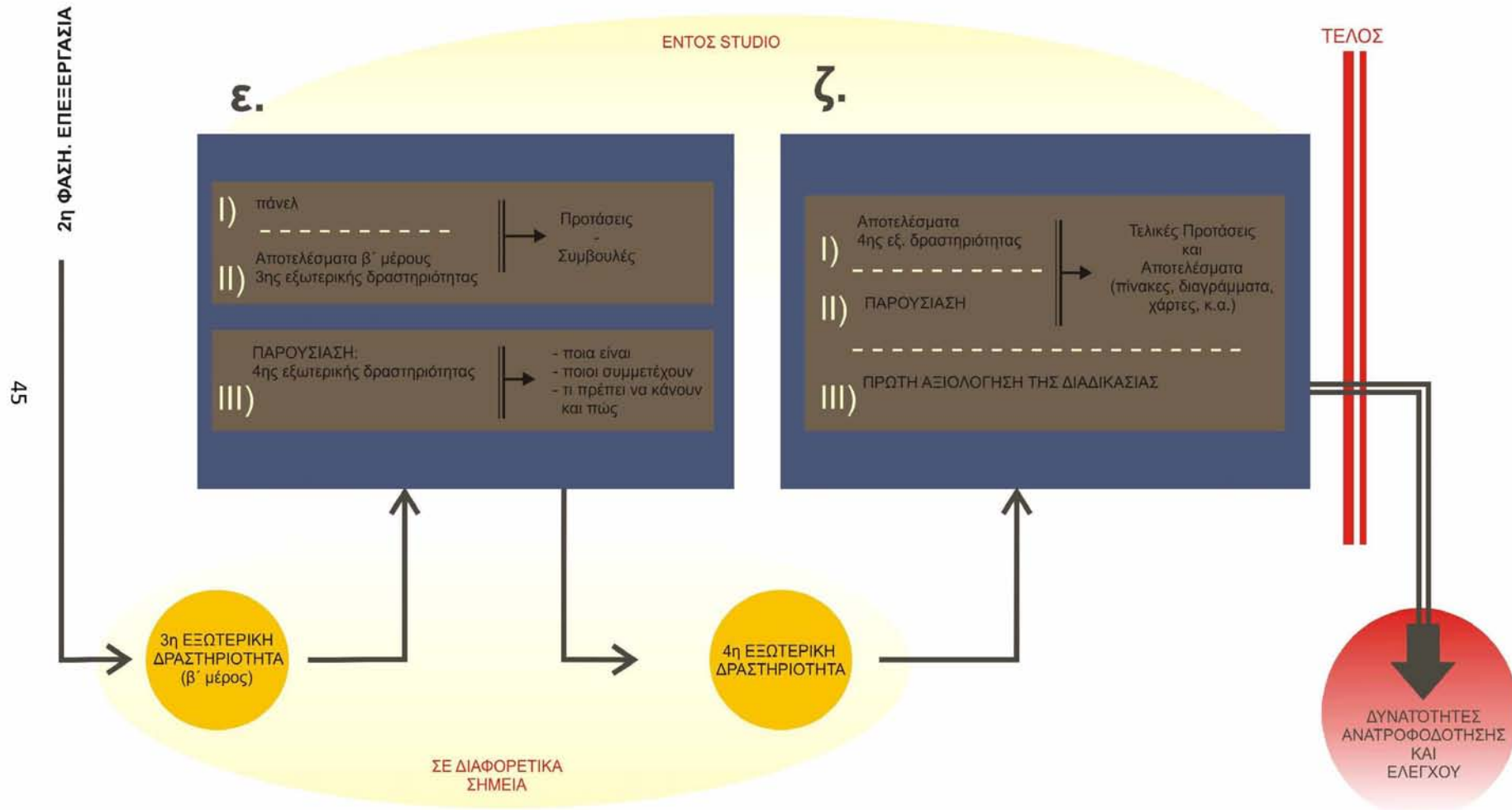
Στη φάση αυτή έχουμε μπει στην τελική ευθεία. Παρουσιάζονται οι προτάσεις – συμβουλές που προέκυψαν από τη φάση της επεξεργασίας, δηλαδή του βήματος δ). Πρώτα γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του β' μέρους των 3^{ων} εξ. δραστηριοτήτων, όπου διαφαίνονται καταγεγραμμένες οι απόψεις και οι προτάσεις των πολιτών και των μαθητών. Τα αποτελέσματα αυτά βοηθούν στη διατύπωση τελικών προτάσεων, οι οποίες μπαίνουν σε μία τελευταία διαβούλευση μέσω της 4^{ης} εξ. δραστηριότητας. Επομένως, κατά τη συνήθη πλέον διαδικασία, στο σημείο αυτό παρουσιάζεται και η τελευταία εξωτερική δραστηριότητα, που δεν είναι άλλη από μια τελική ψηφοφορία με χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών (tele-voting, sms, e-mail, κτλ.).

Βήμα ζ. *Τελικές προτάσεις – Αποτελέσματα*

Πρόκειται για το τελικό βήμα της διαδικασίας. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της 4^{ης} εξ. δραστηριότητας (ψηφοφορίας) με τον καλύτερο οπτικό τρόπο, με χάρτες, διαγράμματα, πίνακες και μακέτες. Επίσης, γίνεται ένα πρώτο εγχείρημα αξιολόγησης της διαδικασίας που ακολουθήθηκε, επισημαίνοντας τι κατάφερε με επιτυχία, τι προβλήματα προέκυψαν και αν λύθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Τα τελικά 'προϊόντα' (σχεδιαγράμματα, σχέδια, χάρτες, κείμενα, κτλ.) του όλου αυτού εγχειρήματος συγκεντρώνονται και παραδίδονται στον ενδιαφερόμενο δήμο, ως γνωμοδοτικό εργαλείο για την προγραμματισμό/επίλυση του προβλήματός του.

Μετά το πέρας της όλης διαδικασίας είναι επιθυμητό να υπάρχει κάποιος μηχανισμός ανατροφοδότησης και ελέγχου, για το αν τα 'προϊόντα' του φάνηκαν χρήσιμα και αξιολογήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν με τον επιθυμητό τρόπο. Θα μπορούσε, λοιπόν, να υπάρξει μετά από κάποιο διάστημα μία εκπομπή όπου θα παρουσιαστούν οι ενέργειες που έγιναν για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος και τα αποτελέσματά τους. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να ασκηθεί κριτική στην προτεινόμενη εκπομπή (Μόνος δήμος ψάχνεται...) και να βρεθούν τρόποι βελτίωσής της.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 4: 3η ΦΑΣΗ. ΠΡΟΤΑΣΗ

5. ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΝΕΑΠΟΛΗΣ-ΣΥΚΕΩΝ , ΘΕΡΜΗΣ

5.1. Ανάλυση της έρευνας

Για την καλύτερη αξιολόγηση της προτεινόμενης μεθόδου κρίθηκε απαραίτητο να διεξαχθεί μία έρευνα πεδίου. Αυτή συνίσταται σε συνεντεύξεις αιρετών, αλλά και ανθρώπων που γνωρίζουν καλά το θέμα της συμμετοχής. Η ερευνήτρια ήρθε σε επαφή με ανθρώπους από τρεις διαφορετικούς δήμους, μίλησε μαζί τους για το θέμα των συμμετοχικών διαδικασιών γενικά, και μετά από μία παρουσίαση της πρότασης, τους ζητήθηκε μία αρχική αξιολόγηση και κριτική της, μέσω της συμπλήρωσης ενός σύντομου ερωτηματολογίου.

Το πλήθος των δήμων, οι οποίοι ερευνήθηκαν, καθορίστηκε λίγο-πολύ από τη διάρκεια του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών. Οι τρεις δήμοι κρίθηκαν επαρκείς για την αξιολόγηση της πρότασης μέσα στα πλαίσια μιας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Σίγουρα μία έρευνα σε όλους τους δήμους της χώρας θα παρήγαγε ακόμα πιο αντιπροσωπευτικά αποτελέσματα, κι επομένως ακόμα πιο γενικευμένα συμπεράσματα.

Οι δήμοι που επιλέχθηκαν να ερευνηθούν είναι οι εξής:

- 1) δήμος Θεσσαλονίκης
- 2) δήμος Θέρμης
- 3) δήμος Νεάπολης – Συκεών

Όπως φαίνεται παραπάνω, οι δήμοι στους οποίους διενεργήθηκε η έρευνα βρίσκονται στο νομό Θεσσαλονίκης, λόγω κοντινής απόστασης από την κατοικία της ερευνήτριας. Στη συνέχεια, επιχειρήθηκε να περιληφθούν στην έρευνα διαφορετικού μεγέθους και προφίλ δήμοι. Έτσι, επιλέχθηκε ο δήμος Θεσσαλονίκης ως μητροπολιτικός και κεντρικός δήμος (βλ. Παράρτημα2, σελ.93), ο δήμος Νεάπολης – Συκεών ως δυτικός, αναπτυσσόμενος δήμος(βλ. Παράρτημα2, σελ.94) και τέλος, ο δήμος Θέρμης ως πιο πλούσιος, ανεπτυγμένος και πολλά υποσχόμενος δήμος(βλ. Παράρτημα2, σελ.94).

Όσον αφορά τους ανθρώπους από τους οποίους πάρθηκαν οι συνεντεύξεις, επιλέχθηκαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Πρώτα απ' όλα, κρίθηκε σκόπιμο να υπάρξει επαφή με ανθρώπους τόσο με μεγάλη εμπειρία στην τοπική αυτοδιοίκηση και τις συμμετοχικές διαδικασίες, όσο και με ανθρώπους που μόλις μπήκαν στην εξουσία. Επίσης, επιλέχθηκαν άτομα από διαφορετικές παρατάξεις και πεποιθήσεις, καθώς και

διαφορετικών διοικητικών θέσεων. Τα πέντε άτομα από κάθε δήμο αποδείχθηκε επαρκές πλήθος και πραγματοποιήσιμος στόχος. Μέσα σε αυτά τα άτομα συμπεριλήφθηκε και ένα άτομο από κάθε δήμο που δεν είναι αιρετό, αλλά βλέπει τα πράγματα ως εξωτερικός παρατηρητής. Σίγουρα, χρήσιμο θα ήταν να ερευνηθεί η άποψη για το προτεινόμενο πρόγραμμα τόσο των αιρετών, αλλά και των ακαδημαϊκών, των διαφόρων φορέων, των τηλεοπτικών σταθμών και των απλών πολιτών. Αυτό, όμως, θα εκτόξευε τον όγκο της εργασίας κι επακόλουθα και το χρονικό διάστημα αποπεράτωσής της.

Οι επαφές έγιναν με τους:

από το Δήμο Θεσσαλονίκης:

- Παππάς Θανάσης: Δημοτικός Σύμβουλος
- Αηδονόπουλος Χάρης: Αντιπρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου
- Ζέρβας Κων/νος: Αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος κι Ελεύθερων Χώρων
- Χοντολίδου Ελένη: Μέλος Συμβουλίου Α΄ Δημοτικής Κοινότητας
- Φωτίου Νίκος: Υποψήφιος Δημοτικός Σύμβουλος

Ιδρυτικό Μέλος της δημοτικής κίνησης «Πρωτοβουλία για τη Θεσσαλονίκη»

- Πέτρος Δημητρακόπουλος, Πρόεδρος Συμβουλίου Α΄ Δημοτικής Κοινότητας

από το Δήμο Θέρμης:

- Φάμελλος Σωκράτης: Δημοτικός Σύμβουλος

Πρόεδρος Επιχείρησης Πολιτισμού, Περιβάλλοντος και Αθλητισμού (ΔΕΠΠΑΘ)

Μέλος της Οικονομικής Επιτροπής

Αναπληρωματικό Μέλος της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής

- Χρυσοχόου Παύλος: Δημοτικός Σύμβουλος

Μέλος της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής

- Τσιολάκης Αριστόβουλος: Δημοτικός Σύμβουλος
Μέλος της Οικονομικής Επιτροπής
Αναπληρωματικό Μέλος της Επιτροπής
Ποιότητας Ζωής
- Παυλίδου Ελισάβετ: Μέλος της Επιτροπής Διαβούλευσης ως κάτοικος
Θέρμης
- Αθανασιάδου – Γιαβρίδου Αναστασία: Πρόεδρος Τοπικού Συμβουλίου
Δημοτικής Κοινότητας Θέρμης

από το Δήμο Νεάπολης – Συκεών:

- Σαουλίδης Αντώνης: Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου
Μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακής Πολιτικής –
Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων
- Σιωμάδης Σωτήρης: Δημοτικός Σύμβουλος
- Απατσίδης Δημήτρης: Αντιδήμαρχος Δημοτικής Ενότητας Συκεών –
Κοινωνικής Πολιτικής
Μέλος της Επιτροπής Τεχνικών Έργων –
Κτηματολογίου – Πολεοδομικού Σχεδιασμού
Μέλος της Επιτροπής Καταπολέμησης Ναρκωτικών
Μέλος της Επιτροπής Παλιννοστούντων
Μέλος του Συμβουλίου Κοινωνικής Πολιτικής και
Πρόνοιας
- Δαλάτσης Γιάννης: Δημοτικός Σύμβουλος
Μέλος Επιτροπής Δημοσίων Διεθνών Σχέσεων –
Εθιμοτυπίας – Εορτασμού
Μέλος Συμβουλίου Εκπαίδευσης κι Επιμόρφωσης
Πρόεδρος Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού
- Παυλούδη Μυρτώ: Προϊσταμένη Γραφείου Έργων – Μελετών Σχεδίου
Πόλης Νεάπολης - Συκεών

Επομένως, πραγματοποιήθηκαν 16 συνεντεύξεις συνολικά, οι οποίες είχαν συγκεκριμένη δομή. Η δομή είχε ως εξής:

- α) συζήτηση με θέμα την προηγούμενη εμπειρία σε συμμετοχικές διαδικασίες,
- β) παρουσίαση της προτεινόμενης μεθόδου συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων
- γ) συμπλήρωση ερωτηματολογίου

Η παρουσίαση βασίστηκε σε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο που δημιουργήθηκε από την ερευνήτρια επί τούτου. Στο φυλλάδιο περιγράφονται οι στόχοι και οι σκοποί του προτεινόμενου προγράμματος, καθώς και όλη η εξελικτική πορεία του. Αναλύονται η σύστασή της, οι φάσεις της εκπομπής και κάθε βήμα της (βλ. Παράρτημα, σελ.95-107). Στο τέλος του φυλλαδίου ακολουθεί το ερωτηματολόγιο. Πρόκειται για 11 ερωτήσεις σε κλίμακα 1 έως 5, από το λιγότερο στο περισσότερο, και 2 ερωτήσεις ανάπτυξης (βλ. Παράρτημα, σελ.108-111). Οι ερωτήσεις επιχειρήθηκαν να παραμείνουν γενικές και με επιλογή περιορισμών μέσω σχολίων που μπορεί να συμπληρώσει ο συνεντευξιαζόμενος.

Οι ερωτήσεις αφορούν το επίπεδο επηρεασμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, των πολιτών, της σχέσης μεταξύ τους, της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, των ιδίων των αποφάσεων, της ανάπτυξης του δήμου, καθώς και ερευνάται η χρήση των ΜΜΕ στις συμμετοχικές διαδικασίες, η συμμετοχή των δήμων και των πολιτών και το ποσοστό επιτυχίας. Τέλος, δίνεται η δυνατότητα στους ερωτώμενους να κρίνουν την πρόταση συμπληρώνοντας πράγματα που παραλείφθηκαν και να την εμπλουτίσουν με τις προτάσεις τους.

Τέλος, είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν και οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Ο πρώτος παράγοντας χρονοκαθυστέρησης της έρευνας αποτέλεσε οι δημοτικές εκλογές του Οκτώβρη του 2010. Ο δεύτερος, και πιο σημαντικός, είναι οι αλλαγές με το Νόμο 3852/2010 (Καλλικράτης). Ο Νόμος αυτός έφερε αναδιάρθρωση των δήμων με συνένωσή τους σε μεγαλύτερους, καθώς και τη δημιουργία περιφερειών και κατάργηση των νομών. Η σύσταση των νέων, διευρυμένων δήμων συνοδεύτηκε με αλλαγές και στην οργάνωση και τη λειτουργία τους. Οι αλλαγές αυτές προέκυψαν γρήγορα και χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η καθυστέρηση των συνεντεύξεων καθώς και η δυσκολία εύρεσης ατόμων πρόθυμων για συζήτηση.

5.2. Αποτελέσματα της έρευνας

5.2.1. Αποτελέσματα από τις συνεντεύξεις

5.2.1.1. Προηγούμενη εμπειρία:

Όπως αναφέραμε και παραπάνω πριν από την παρουσίαση της πρότασης προηγήθηκε μία συζήτηση γενικού περιεχομένου με τους συνεντευξιαζόμενους γύρω από τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Πρώτα απ' όλα έγινε κουβέντα για την οποιαδήποτε προηγούμενη εμπειρία πάνω στις συμμετοχικές διαδικασίες. Αυτό που φάνηκε από τις συζητήσεις αυτές είναι ότι η διαβούλευση ήταν κάτι στο οποίο για πολλά χρόνια οι διάφορες διοικήσεις δεν έδιναν πολύ σημασία.

Κάνοντας μία σύντομη αναδρομή στις συμμετοχικές διαδικασίες στην Ελλάδα, παρατηρήθηκε ότι οι πρώτες φιλότιμες προσπάθειες προς μία τέτοια κατεύθυνση έγιναν τη δεκαετία του '80 με το Νόμο Τρίτση. Χαρακτηριστικά, ειπώθηκε:

Μετά το '82 το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης μπήκανε ορισμένα θέματα λαϊκής συμμετοχής στο δημοτικό και κοινοτικό κώδικα. Είχαμε τα συνοικιακά συμβούλια μαζί με τις επιτροπές γειτονιάς. Τα αποτελέσματα ήταν όμως πενιχρά... Υπήρξε μία διαβούλευση, αλλά ήταν λυσιτελής. Δεν ήταν δηλαδή μια αποτελεσματική λαϊκή συμμετοχή... δεν υπήρξε κάτι, το οποίο να δημιουργήσει μετά ένα θεσμό και να μείνει, και να κρατήσει...

Συμμετοχή των πολιτών παρατηρήθηκε και στις εντάξεις των περιαστικών ζωνών στο Σχέδιο Πόλης Θεσσαλονίκης, όπου οι λαϊκές συνελεύσεις 'λειτούργησαν πολύ καλά'. Όσον αφορά τις συνελεύσεις γειτονιάς που θεσπίστηκαν τότε, τα σχόλια ήταν αρκετά θετικά:

Ήταν μια καλή ιδέα. Γίνονταν συνελεύσεις γειτονιάς, όπου μαζευόμασταν και τα λέγαμε. Αυτό, λοιπόν, σαν ιδέα ήταν πολύ καλό, αλλά τους τρόμαξε η εφαρμογή του. Ο κόσμος ήθελε πολύ να συμμετάσχει. Εκεί γινόταν το εξής ενδιαφέρον: "με διάφορες ψιλοκόντρες, καταλάβαιναν ότι στο τέλος πρέπει κάτι να αποφασίσουν όλοι μαζί". Και αυτό είναι το σπουδαίο της διαδικασίας. Δηλαδή, να μπαίνεις στη θέση αυτού που διεκδικεί αλλά να μπαίνεις και στη θέση αυτού που αποφασίζει συγχρόνως. Αυτό, όμως, επειδή άρχισε να λειτουργεί, άρχισε λοιπόν να τους ενοχλεί. Επομένως, σιγά-σιγά τα πάγωσε και τα κατήργησε.

Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν μεμονωμένα παραδείγματα συμμετοχής πολιτών στο Δήμο Θεσ/νίκης, ενώ στο Δήμο Συκεών και Δήμο Θέρμης λόγω πεποιθήσεων των διοικήσεων υπήρχε μία γενικευμένη νοοτροπία διαβουλεύσεων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το Δήμο Θεσ/νίκης οι ερωτηθέντες συμφωνούν ότι τα τελευταία χρόνια δε γίνονταν συμμετοχικές διαδικασίες στο δήμο. 'Οι συνελεύσεις που γίνονταν για το τεχνικό πρόγραμμα ή τον προϋπολογισμό, δεν ήταν λαϊκές συνελεύσεις' αφού τον

κόσμο 'δεν τον καλούσαμε να συμμετέχει πουθενά'. Αξίζει, βέβαια να αναφερθεί το παράδειγμα συμμετοχικών διαδικασιών που πραγματοποιήθηκαν στην Άνω Πόλη στα πλαίσια της 'Πολιτιστικής Πρωτεύουσας 1997', όπου ιδρύθηκε ένας σύλλογος κατοίκων, ο οποίος έθετε θέματα στο δήμο, τα οποία λήφθηκαν υπόψη, αφού έδιναν παρεμβάσεις όχι ιδωμένες από το ψυχρό βλέμμα του αρχιτέκτονα ή του αιρετού, αλλά του κατοίκου που τα ζει.

Από τον 'καλλικρατικό' δήμο Νεάπολης-Συκεών μόνο ο δεύτερος είχε προηγούμενη εμπειρία σε συμμετοχικές διαδικασίες. Ο πρώην δήμος Συκεών εφάρμοζε τέτοιες διαδικασίες γιατί η διοίκησή του τις πίστευε και τις πιστεύει. Συγκεκριμένα, ο δήμος είχε επιτροπή διαβούλευσης για την Παιδεία, την Υγεία, τη δημόσια ασφάλεια, πριν από τον Καλλικράτη. Αντίθετα, στις υπόλοιπες δημοτικές κοινότητες του Δήμου Νεάπολης-Συκεών (Νεάπολη, Πεύκα, Αγ. Παύλος) ίσχυε αυτό, που μάλλον ήταν κοινός τύπος για τους περισσότερους δήμους της χώρας, κατ' επίφαση διαδικασίες και για το θεαθήναι. Στον ετήσιο απολογισμό των πεπραγμένων στους δήμους ήταν απαραίτητο να συγκεντρωθεί και να ενημερωθεί το κοινό. Συνήθως, όμως, υποβαθμιζόταν και γινόταν άρων-άρων, ακατάλληλα για συμμετοχές, ή με τυμπανοκρουσίες, ανάλογα, όπου οι έχοντες την εξουσία 'έδειχναν μόνο τα καλά κι έκρυβαν τα κακά'.

Τέλος, στο Δήμο Θέρμης τόσο λόγω της μικρής κλίμακας του δήμου όσο και της σταθερής διοίκησης εδώ και δεκαετίες, η συμμετοχή αποτελεί χρήσιμο εργαλείο. Πάντα στις μεγάλες αποφάσεις υπήρχε συμμετοχή με λαϊκές συγκεντρώσεις, όπου οι προτάσεις συζητούνταν. 'Όταν ο κόσμος αντιλαμβάνεται ότι η άποψή του ακούγεται, τότε συμμετέχει' δηλώνουν χαρακτηριστικά οι άνθρωποι του δήμου.

Στη Θέρμη πραγματοποιήθηκε ένα πρόγραμμα κομποστοποίησης το οποίο είχε τρομερή συμμετοχή, ενώ επίσης συμμετέχει και σε ευρωπαϊκά προγράμματα όπου η συμμετοχή είναι απαραίτητη. Το τελευταίο πρόγραμμα της Ε.Ε που πήρε μέρος ο δήμος ήταν το Life Water Agenda. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα έγινε μια διαδικασία διαβούλευσης, η οποία κράτησε περίπου 1,5 χρόνο. Ξεκίνησε με μία δμηνιαία ενημέρωση και ακολούθησε ένα ανοιχτό forum και μια επιτροπή διαβούλευσης με τους ενδιαφερομένους που είχαν ενημερωθεί. Πάντως, και σε αυτόν τον 'καλλικρατικό' δήμο παρατηρείται ανομοιογένεια όσον αφορά τη συμμετοχή. Ο παλιός δήμος Θέρμης φαίνεται να είναι εξοικειωμένος με θέματα συμμετοχής, αλλά οι δήμοι Μίκρας και Βασιλικών υστερούν σε αυτόν τον τομέα.

5.2.1.2. Νέοι θεσμοί:

Βάσει, λοιπόν, των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων και της γενικότερης σύγχρονης φιλοσοφίας δημιουργήθηκαν νέοι θεσμοί και νέες τάσεις, οι οποίες δίνουν άλλη βαρύτητα στις συμμετοχικές διαδικασίες. Μέσα σε αυτό το πνεύμα ψηφίστηκε ο Νόμος 3852/2010 (Καλλικράτης), ο οποίος περιλαμβάνει στις διατάξεις του συμμετοχικές διαδικασίες (βλ. Παράρτημα, σελ.88-92). Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες εκφράζουν μία ελπίδα με τη θέσπιση του νέου νόμου, υποσημειώνοντας βέβαια ότι 'το πώς λειτουργεί κάτι δεν έχει να κάνει με το πώς είναι γραμμένο. Ο άνθρωπος είναι που κάνει τα πράγματα'. Επομένως, ο Καλλικράτης είναι ακόμα 'προς απόδειξιν'. Οι νέοι θεσμοί που θεσμοθετούνται με το Ν.3852/2010, όπως η επιτροπή ποιότητας ζωής και η οικονομική επιτροπή, μαζί με τις λειτουργίες του δημοτικού συμβουλίου, οι οποίες είναι ανοιχτές, και μαζί με το συνήγορο του πολίτη και των επιχειρήσεων, αποτελούν, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, θετικά βήματα.

Ένα ακόμη εργαλείο το οποίο εισήχθη με τον Καλλικράτη είναι η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης, 'στην οποία συμμετέχουν φορείς και πολίτες. Συγκεντρώνεται μία φορά το χρόνο για το τεχνικό πρόγραμμα και τον προϋπολογισμό του δήμου και τέσσερις φορές το χρόνο για άλλα θέματα και αφορά μόνο γνωμοδότηση'. Η επιτροπή αυτή 'αποτελεί σημαντικό κομμάτι της επαφής της εξουσίας με την κοινωνία', και θέτει ένα 'μεγάλο στοίχημα' όπου θα φανεί 'τι θα δώσουν οι πολίτες, ώστε να τους πάρουν στα σοβαρά'. Στη δημοτική επιτροπή διαβούλευσης ασκήθηκε και κάποια κριτική, αφού τα 2/3 των συμμετεχόντων είναι θεσμοθετημένοι φορείς και μόνο το 1/3 δημότες, με κίνδυνο ένα άτομο να εκπροσωπεί 3 ή 4 φορείς. Η λύση θα δινόταν, μάλλον, αν συμμετείχαν περισσότεροι ενεργοί πολίτες και λιγότεροι φορείς.

Στο Δήμο Θεσ/νίκης, πλέον, οι διάφορες επιτροπές συνεδριάζουν τακτικότερα. Ήδη έγινε και η 1^η λαϊκή συνέλευση κατοίκων γειτονιάς, όπου παραβρέθηκαν πάνω από 200 άτομα. Θα ακολουθήσουν τέτοιες συνελεύσεις και στις υπόλοιπες γειτονιές του δήμου, με στόχο να μην κινούνται από τους αιρετούς, αλλά από τους ίδιους τους κατοίκους.

Από τη συζήτηση δεν έλλειψε, βέβαια, και η κριτική στο νέο Νόμο. Υπήρξαν διάφορα θετικά σχόλια για δυνατότητα του πολίτη να γνωρίζει τα προγραμματιζόμενα έργα και με αυτόν τον τρόπο να ελέγχει την διοίκηση, για το δήμο που είναι διαμορφωμένος ή αποκεντρωμένος έτσι ώστε να είναι κοντά στον πολίτη και να τον προτρέπει να συμμετέχει. Όμως, ο νέος Νόμος, δηλώνει ένας από τους ερωτηθέντες ότι δεν

προβλέπει έσοδα από φόρους. ‘Θα έπρεπε να υπάρχει τοπική φορολογία. Χωρίς έσοδα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί τίποτα. Δεν μπορείς χωρίς έσοδα να έχεις ανάπτυξη’, δήλωσε χαρακτηριστικά. Ένα άλλο σημείο όπου επέμεινε ένας άλλος, είναι ότι ‘δημιουργείται μια συγκεντρωτική γραφειοκρατία στον ενιαίο δήμο και δεν απαλλοτριώνονται εξουσίες από το δήμο στους πολίτες’.

Πέραν όμως, από το Νόμο Καλλικράτη, ‘καινούριο φαινόμενο του αστικού βίου, μετά την απογοήτευση του κόσμου και της νεολαίας, είναι οι διάφορες πρωτοβουλίες πολιτών’. Οι ενώσεις αυτές δημιουργούν μία αυτενέργεια και θέλουν να παρεμβαίνουν σε πολλαπλά επίπεδα. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, πλέον μπαίνει στη διαδικασία να δημιουργήσει προϋποθέσεις όπου εθελοντικές οργανώσεις θεσμοποιούνται και γίνονται παράγωγο των πολιτικών του. Με αυτόν τον τρόπο, επιχειρείται να δημιουργηθεί ένας ευρύς τομέας εθελοντισμού σε πολλαπλά επίπεδα. Όλες αυτές οι δράσεις αν συντονιστούν καλά, υπάρχει δυνατότητα κάποιες παρεμβάσεις να γίνονται με τη συναίνεση και τη συμβολή των πολιτών. ‘Εμείς είμαστε υποχρεωμένοι, δράσεις και πρωτοβουλίες που γίνονται από τέτοιου είδους οργανώσεις, να τις υιοθετούμε και να τις συντηρούμε’, διευκρινίζει κάποιος από το δήμο. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες αναφέρθηκαν στη νέα, για τα ελληνικά δεδομένα, τάση του εθελοντισμού, ίσως και του ‘εξειδικευμένου εθελοντισμού’, η οποία μπορεί αν οργανωθεί καλά, να φέρει πολύ καλά αποτελέσματα. Σίγουρα όμως, χρειάζεται πολύ μεγάλη προσοχή ‘για να μην το κάψουμε και αυτό το χαρτί στην Ελλάδα’, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ένας από τους ερωτηθέντες.

5.2.1.3. Άλλα παραδείγματα:

Στις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν με τους διάφορους αιρετούς παρατηρήθηκε ότι δε γνώριζαν πολλά παραδείγματα άλλων δήμων που έχουν ανεπτυγμένες συμμετοχικές διαδικασίες. Οι περισσότεροι αναφέρονται στο Δήμο Συκεών και το Δήμο Τρικκαίων όπου η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση είναι πολύ ανεπτυγμένη. Ο Σιωμάδης μιλά για το Δήμο Αγ. Παρασκευής, στην Αθήνα όπου έγινε απόπειρα σύστασης συμμετοχικού προϋπολογισμού.

Αυτό στο οποίο συμφωνούν όλοι είναι ότι ‘υπάρχουν φωτισμένα μυαλά με καλά παραδείγματα, αλλά είναι τόσα λίγα που παίρνουν τη μορφή εξαίρεσης, αυτό είναι το πρόβλημα’. Πολλοί σημείωσαν ότι οι δήμοι που είχαν επαφή κι εμπειρία με συμμετοχικές διαδικασίες ήταν συνήθως πιο μικροί και πιο ‘διαχειρίσιμοι’ δήμοι.

5.2.1.4. *Απόψεις για τη συμμετοχή:*

Όσον αφορά τώρα τις συμμετοχικές διαδικασίες, οι περισσότεροι παρουσιάζονται θετικοί. Η συμμετοχή είναι ‘προϋπόθεση’, ‘δικαιωματική διαδικασία’, ‘είναι γοητευτική γιατί αποκτά ρόλο ο καθένας’ είναι μερικά από τα σχόλια που ειπώθηκαν για το συγκεκριμένο θέμα. Κάποιοι μίλησαν για διαδικασίες χρήσιμες και απαραίτητες, αφού ‘πρέπει να έχουμε τη γνώμη των πολιτών. Αφενός για να ενημερώνουμε τις προτάσεις μας κι αφετέρου να προσθέτουν ή να διορθώνουν τις προτάσεις μας’. ‘Από τη διαβούλευση δε χάνει κανείς’ είπε ένας από τους ερωτηθέντες, και συνέχισε λέγοντας ότι ‘εάν μπορέσεις και βάλεις το χρόνο σωστά κι έχεις και άνεση χρόνου, από τέτοιου είδους διαδικασίες – διαβουλεύσεις ποτέ δεν είναι χαμένος ο δήμος και τελικά και ο ίδιος ο χρήστης’.

Αυτό που επισημαίνεται στις συζητήσεις είναι ότι ‘η συμμετοχική Δημοκρατία είναι το ζητούμενο και ο δήμος είναι το κύτταρο της Δημοκρατίας’ και ότι ‘χωρίς τη συμμετοχή και τη συλλογικότητα δεν πετυχαίνεται τίποτα... σε γλυτώνει από την αυθαιρεσία των κάθε φορά ηγεσιών’. Ένας άλλος χαρακτηρισμός που δόθηκε στην έννοια της συμμετοχής είναι ‘εξυπνάδα’. Συγκεκριμένα, ειπώθηκε το εξής: ‘είναι εξυπνάδα να κάνεις κάτι που έχει την αποδοχή και δεν προκύπτουν προβλήματα. Είναι ασφαλές πέρα για πέρα. Είναι πολύ καλός τρόπος επικοινωνίας, αλλά και λήψης αποφάσεων’.

Επίσης, πρόκειται για ‘διαδικασία που αν υποστηριχθεί ουσιαστικά και πραγματοποιηθεί είναι ταυτόχρονα και μια διαδικασία εκπαίδευσης’, η οποία αποτελεί ‘μια ολόκληρη αντίληψη που πρέπει να διαπεράσει ολόκληρη τη σφαίρα της κοινωνίας’.

Στη συζήτηση, όμως, προέκυψαν και περιορισμοί ή διευκρινίσεις για την έννοια της συμμετοχής. ‘Συμμετέχει ο πολίτης που ξέρει. Το να παραβρίσκεσαι και να γεμίζεις μία καρέκλα, δεν είναι συμμετοχή. Συμμετοχή σημαίνει ο πολίτης που μπορεί δημιουργικά να πάρει θετική ή αρνητική θέση πάνω σε αυτό που συζητιέται’, λέει πολύ εύστοχα και σωστά ένας από τους ερωτηθέντες, ενώ ένας άλλος δηλώνει ότι ‘αποτελεσματικός πολίτης είναι ο ενημερωμένος πολίτης’.

Κάποιοι εφιστούν την προσοχή στο ότι οι διαδικασίες αυτές δεν πρέπει να υπερτιμηθούν και να υπερεκτιμηθούν. Τονίζεται ότι δεν πρέπει να συγχέεται η εισήγηση/έκφραση άποψης, με τη λήψη απόφασης και ότι η λύση πρέπει πάντα να παίρνεται βάσει των επιστημονικών δεδομένων. Ένας, μάλιστα από τους ερωτηθέντες

ισχυρίζεται ότι: 'τόρα με τη γενικότερη απαξίωση που κυριαρχεί για τα κοινά, για τα πάντα, με αυτές τις διαδικασίες πλέον αποκτάς μία νομιμοποίηση στην απόφασή σου. Πολλές φορές αυτή είναι κατ' επίφαση για μένα. Θεωρώ ότι οι συμμετοχικές διαδικασίες χρησιμοποιούνται από τους πολιτικούς'.

Πέραν από την κατ' επίφαση χρήση της διαβούλευσης, παρατηρείται ότι 'οι εξουσίες γενικότερα, παρόλο που επικαλούνται τη συμμετοχή, κάνουν οτιδήποτε για να την αποφεύγουν' αφού 'θίγονται οι πελατειακές σχέσεις και μπορεί να υπάρξει έλεγχος στην εξουσία'. Έναν ακόμη λόγο που αποφεύγεται η συμμετοχή των πολιτών είναι γιατί πρόκειται για μια 'κοπιώδη ιστορία που δε φέρνει άμεσα αποτελέσματα, είναι μακράς πνοής επένδυση και γι' αυτό δεν προτιμάται. Οι διοικήσεις θέλουν να είναι πιο αποτελεσματικές, πιο άμεσες'. Η συμμετοχή έχει να κάνει με την ευρύτερη φιλοσοφία του πώς θέλει μια τοπική αυτοδιοίκηση να έχει την επαφή με τον πολίτη. Δεν είναι κάτι μεμονωμένο και αποσπασματικό. Πρέπει να κερδηθεί η εμπιστοσύνη μέσα από πολλά βήματα.

'Αυτό που καθορίζει αν μια διοίκηση είναι συμμετοχική είναι να ενεργοποιήσει όλες τις επιτροπές που προσφέρει ο Καλλικράτης και να τις υπερβεί. Δηλαδή, αν λέει ότι είσαι υποχρεωμένος να κάνεις 1 διαβούλευση το χρόνο, να κάνεις 3 ή 4', δηλώνει ένας από τους ερωτηθέντες, ενώ ένας άλλος προσθέτει, υπενθυμίζοντας το θέμα της ενημέρωσης, ότι: 'η εξουσία που στα αλήθεια θέλει τη συμμετοχή, πρέπει να φροντίζει εκ των προτέρων να ενημερώνεται με κάποιους τρόπους ο πολίτης. Επίσης, πρέπει να βρει τρόπους που η συμμετοχή του πολίτη να είναι ουσιαστική και δημιουργική και όχι βιτρίνα ούτως ώστε να απογοητεύει τον πολίτη'.

Αυτό που παρατηρείται από τους περισσότερους ερωτηθέντες είναι ότι οι πολίτες θέλουν να συμμετέχουν και μπορούν. Κάποιος δηλώνει ότι: 'ο κόσμος αν δει ότι τον εμπιστεύεσαι θα στο ανταποδώσει. Για το καλό της πόλης, ο κόσμος ανταποκρίνεται'. Βέβαια, ένας από τους ερωτηθέντες εξέφρασε τους φόβους του για τα κίνητρα της επιθυμίας αυτής, λέγοντας: 'ελπίζω να προέρχεται από επιθυμία συνεισφοράς στα κοινά και όχι από κάποια καταπιεσμένη ή περιθωριοποιημένη αντίδραση'. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί και η άποψη που ακούστηκε ότι: 'ο κόσμος δε συμμετέχει πολύ γιατί έχει σοβαρότερα θέματα να ασχοληθεί, δυστυχώς'.

Κριτική ασκήθηκε και στις έως τώρα μεθόδους συμμετοχής των πολιτών. Πολλοί φάνηκαν επιφυλακτικοί με τις λαϊκές συνελεύσεις, όπου κάποιος δεν προλαβαίνει να κατανοήσει το θέμα συζήτησης, να το εμπεδώσει και να εκφράσει άποψη. 'Πρέπει να μπούμε σε μια πιο απλή φιλοσοφία για τον πολίτη. Να μη χρειάζεται να τρέχει σε συγκεντρώσεις. Αν γίνεται μια συγκέντρωση, το 30% δε θα μπορέσει να έρθει'.

Για να επιτευχθεί, όμως, ένας λειτουργικός και αποτελεσματικός τρόπος συμμετοχής των πολιτών στα κοινά πρέπει να ξεκινήσει από πάνω προς τα κάτω. 'Δεν μπορείς να περιμένεις να φυτρώσουν όλα από μόνα τους. Πρέπει να δώσεις ρυθμό', τονίζει μία από τους ερωτηθέντες, και συνεχίζει 'στην Ε.Ε. αυτά που αφορούν δράσεις, έχουν ως προαπαιτούμενο στις διακηρύξεις τους συμμετοχικές διαδικασίες. Είναι θέμα της δυτικής, της ευρωπαϊκής κουλτούρας'.

5.2.1.5. Απόψεις για τα ΜΜΕ:

Τις ενστάσεις τους και τις ανησυχίες τους εκφράζουν όλοι για το θέμα της χρησιμοποίησης των ΜΜΕ για την πραγματοποίηση διαβούλευσης. 'Τα ΜΜΕ δεν είναι καλός τρόπος, γιατί κατευθύνουν... Τα ιδιωτικά κανάλια στοχεύουν μόνο στο κέρδος'. Για το λόγο αυτό, η τηλεόραση όπως είναι σήμερα, δεν προσφέρεται για την πραγματοποίηση ενός προγράμματος όπως αυτό της πρότασης. Κάποιοι χαρακτηρίζουν τα ΜΜΕ επικίνδυνα, που δημιουργούν μία παράθλαση. Παρόλα αυτά, όμως, 'θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για ουσιαστικές διαδικασίες διαβούλευσης και θα είχε ακροαματικότητα αν συνδεόταν με τις τοπικές ανάγκες και αν αυτός που ενδιαφερόταν μάθαινε για την ύπαρξη ενός τέτοιου προγράμματος' δηλώνει ένας από του ερωτηθέντες.

Όλοι συγκλίνουν σε ένα πράγμα: ότι μόνο τα δημόσια κανάλια θα μπορούσαν να κινήσουν τέτοιου είδους διαδικασίες. Κάποιος, μάλιστα προτείνει τη δημιουργία διαδημοτικών καναλιών και την χρησιμοποίησή τους προς την κατεύθυνση της διαβούλευσης. Βέβαια, ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση, χρησιμοποίησης των ΜΜΕ στις συμμετοχικές διαδικασίες συμφωνούν όλοι ότι η συμβολή τους θα είναι επικουρική. Δηλαδή, όλοι οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι ο ρόλος της τηλεόρασης και των μέσων είναι βοηθητικός και δρα αθροιστικά με άλλες δραστηριότητες και κινήσεις.

5.2.1.6. *Απόψεις για την υφιστάμενη κατάσταση:*

Δεν ήταν δυνατό να υπάρξει συζήτηση με κανέναν από τους συνεντευξιαζόμενους χωρίς να σχολιαστεί η υφιστάμενη κατάσταση της Ελλάδας, αλλά και του Έλληνα. Για μία χώρα ‘καθυστερημένη και σε υστέρηση, χωρίς αστικό πολιτισμό’, ‘χωρίς συμμετοχική κουλτούρα’ μιλούν ερωτηθέντες. Ο κόσμος είναι μαθημένος να φωνάζει για να ακουστεί και ποτέ δεν ακούει. Επίσης, ο κόσμος στην Ελλάδα είναι μαθημένος σε άλλες διαδικασίες, είναι μαθημένος σε πελατειακές σχέσεις. Για το λόγο αυτό είναι δύσκολο να μπει η διαβούλευση και η συμμετοχή στη νοοτροπία του.

Στην Ελλάδα είναι καθιερωμένη η λογική της ‘ανάθεσης’, όπου κανείς δεν κάνει κάτι που δεν είναι δική του δουλειά, ‘πληρώνω τέλη, ας τα κάνει ο δήμος’ είναι μία χαρακτηριστική φράση που ακούγεται συχνά. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι να κατανοήσει ο πολίτης γιατί πρέπει να είναι ‘μέσα στο παιχνίδι’ και τι σημαίνει αυτό. Δεν πρέπει το κίνητρο για τη συμμετοχή να είναι ο φόβος, αλλά η συνείδηση, η οποία διαμορφώνεται από το σπίτι, το σχολείο, την κοινωνία. Βέβαια, δεν πρέπει όλες οι ευθύνες να βαρύνουν τους πολίτες, γιατί και αυτοί με τη σειρά τους έχουν χρησιμοποιηθεί κατά κόρον και είναι καχύποπτοι σε κάθε είδους συμμετοχή.

Επομένως, αυτό που χρειάζεται η χώρα δεν είναι θέσπιση νόμων και θεσμών, αλλά παιδεία και ανθρώπους να διακονήσουν αυτά τα πράγματα. Είναι απαραίτητες οι ισχυρές κυβερνήσεις που θα υποστηρίζουν τέτοιες διαδικασίες, όπου θα ακούγονται όλες οι φωνές ισάξια και ισοδύναμα. Επίσης, αυτό που τονίζει ένας από τους ερωτηθέντες ότι: ‘ο Έλληνας πρέπει να καταλάβει ότι το δικό του αίτημα εντάσσεται πρώτα απ’ όλα σε ένα χώρο γύρω απ’ τον εαυτό του και μετά σε ένα ευρύτερο περιβάλλον, κι ότι αυτά είναι αλληλεπίδραση’. Είναι απαραίτητο να βάλει στη λογική του το ‘κοινό καλό’.

Μέχρι σήμερα οι πολίτες συμμετείχαν μόνο μετά από τις αποφάσεις και εφόσον θίγονταν τα συμφέροντά τους. ‘Πάντα αμυντικά παίζουν οι πολίτες. Γιατί δεν τους δίνουν βήμα. Γιατί δεν τους μάθαμε τους πολίτες να προτείνουν’ δηλώνει ένας από τους συνεντευξιαζόμενους. Στην Ελλάδα εδρεύει ένα σύστημα ‘ξεχαρβαλωμένο’, όπου κυριαρχεί η ατιμωρησία. Επομένως, δεν υπάρχει η κατάλληλη ατμόσφαιρα για να εφαρμόζονται συμμετοχικές διαδικασίες. Πρέπει να αλλάξει το κλίμα και για να γίνει αυτό ‘πρέπει να αποδοθεί δικαιοσύνη και να κατακτηθεί αμοιβαία εμπιστοσύνη’ λέει ένας από τους ερωτηθέντες.

5.2.2. Αποτελέσματα του ερωτηματολογίου

Σκοπός αυτής της έρευνας πεδίου δεν ήταν να βγάλει ποσοτικά συμπεράσματα για την αξιολόγηση του προτεινόμενου προγράμματος από την Τ.Α. Εξάλλου, οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν (16 στο σύνολο) δεν μπορούν να αποτελέσουν στατιστικό δείγμα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι ποιοτικά και για το λόγο αυτό και η ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων γίνεται με ποιοτικό τρόπο. (Συγκεντρωτικός πίνακας με αποτελέσματα ερωτηματολογίων στο Παράρτημα2, σελ.112)

Όσον αφορά την προβλεπόμενη επιρροή ενός τέτοιου προγράμματος στην τοπική αυτοδιοίκηση, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι θεωρούν ότι θα ήταν από μεγάλη έως πολύ μεγάλη. Λιγότεροι παρουσιάζονται οι πιο απαισιόδοξοι που προβλέπουν μικρή έως επαρκή επίδραση. Μιλούν για επιρροή στην ευαισθησία της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, αν η προσπάθεια αυτή συνδυαζόταν και με ποικίλες άλλες δράσεις (π.χ. συνελεύσεις γειτονιάς, συμμετοχικός προϋπολογισμός, κα.) θα επηρέαζε δραστικά το χαρακτήρα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι πολίτες σύμφωνα με τους ερωτηθέντες θα επηρεάζονταν από αρκετά έως πολύ. Υπήρχαν και κάποιοι που θεώρησαν ότι η επιρροή θα ήταν μικρή ή πολύ μεγάλη, αλλά σε μικρότερο ποσοστό. Οι περισσότεροι δηλώνουν ότι ένα τέτοιο εγχείρημα θα ωθούσε τους πολίτες να συμμετέχουν άμεσα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, να ενεργοποιηθούν και να αποκτήσουν γενικότερη ευαισθησία για θέματα που απασχολούν την κοινωνία.

Η σχέση μεταξύ πολιτών και τοπικής αυτοδιοίκησης φαίνεται να επηρεάζεται, σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, από πολύ έως και πάρα πολύ. Δεν έλειψαν και αυτοί που ήταν πιο σκεπτικοί. Ένας, συγκεκριμένα, πιστεύει ότι μέσα από ένα τέτοιο πρόγραμμα θα διαπιστωθεί η αδυναμία υλοποίησης πολλών προτάσεων, με αποτέλεσμα η σχέση να μην επηρεαστεί και πολύ, ή να μην επηρεαστεί θετικά. Επίσης, μία από τους ερωτηθέντες διευκρίνισε ότι όπως και να' χει, μετά από ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι αναπόφευκτο να επηρεαστεί άρδην η σχέση διοικούντων και διοικούμενων είτε αρνητικά είτε θετικά. Συγκεκριμένα, δηλώνει ότι 'μέσα από το πρόγραμμα, διαδικασία διαβούλευσης, μπορεί να κερδηθεί ή να χαθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στις τοπικές αρχές. Επίσης, η τοπική αυτοδιοίκηση θα έρθει σε επαφή με τους πολίτες και θα καταλάβει την αναγκαιότητα ή μη συνεργασίας'.

Ένα πρόγραμμα σαν κι αυτό θα επηρέαζε τη διαδικασία λήψης αποφάσεων αρκετά έως πολύ, σύμφωνα πάντα με τους ερωτηθέντες. Υπερβολικά αισιόδοξοι ή απαισιόδοξοι ήταν πολύ λίγοι. Γενικά, οι περισσότεροι θεωρούν την επίδραση θετική, αλλά δεν έλειπαν και αυτοί που δήλωσαν ότι μία τέτοια διαδικασία θα έφερνε καθυστερήσεις και αυτό είναι αρνητικό. Κάποιοι άλλοι πιστεύουν ότι δεν είναι η διαδικασία τόσο που θα επηρεαστεί αλλά τα αποτελέσματά της.

Όσον αφορά, λοιπόν, τις αποφάσεις αυτές καθ' αυτές, οι μισοί ερωτηθέντες προβλέπουν ότι θα επηρεαστούν αρκετά, ενώ οι άλλοι μισοί σχεδόν ισομοιράζονται στο λίγο και στο πάρα πολύ. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται μέσω συμμετοχικής διαδικασίας είναι ευρύτερα αποδεκτές και αποτελεσματικότερες στην εφαρμογή τους, δηλώνει μία από τους ερωτηθέντες, 'όταν οι πολίτες γίνονται συμμετέχοντες στη λήψη τους όχι μόνο τις αποδέχονται και τις εφαρμόζουν ευκολότερα, αλλά γίνονται και υποστηρικτές τους κατά την εφαρμογή τους στους συμπολίτες τους'.

Η ποιότητα της ζωής μετά από την παραγωγή ενός τέτοιου προγράμματος σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων θα επηρεαστεί αρκετά. Δεν είναι λίγοι, όμως, και αυτοί που δηλώνουν ότι η επίδραση στην ποιότητα ζωής των πολιτών θα είναι από πολύ έως και πάρα πολύ. Στο σημείο αυτό πρέπει να διευκρινίζεται από έναν από τους ερωτηθέντες ότι η ποιότητα ζωής των κατοίκων θα επηρεαζόταν θετικά, μόνο εφόσον οι προτάσεις ενός τέτοιου προγράμματος ενσωματώνονταν ή έστω λαμβάνονταν υπόψη στις αποφάσεις.

Ένας ακόμη τομέας που θα επηρεαστεί έως και πάρα πολύ είναι η ανάπτυξη του δήμου. Μέσα από μία τέτοια μέθοδο, όπως αυτή που προτείνεται θα βοηθήσει στο να φανεί πόσο ανοιχτά έχουν οι διοικήσεις τα 'αυτιά' τους. Ο βαθμός επηρεασμού της ανάπτυξης του δήμου εξαρτάται από το αν οι αποφάσεις είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, που λόγω της συμμετοχικής διαδικασίας είναι πολύ πιθανόν να είναι, τονίζει μία από τους ερωτηθέντες, ενώ ένας άλλος τονίζει ότι η ανάπτυξη του δήμου θα επηρεαστεί μόνο εάν εισαχθούν στη μέθοδο θέματα ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, δηλώνει ότι:

‘η ανάπτυξη του δήμου εξαρτάται από το κατά πόσο θα εισάγονται στο πρόγραμμα τα ουσιαστικά ζητήματα της ανάπτυξης. Δηλαδή, η ανάπτυξη είναι κάτι γενικό οπότε αποτελείται από επιμέρους, οπότε πρέπει να διαλέξεις ποια επιμέρους θα εισάγεις στη διαδικασία διαβούλευσης. Εξαρτάται, λοιπόν, από το πόσο θα ανοίξει η διαδικασία διαβούλευσης στα ουσιαστικά ζητήματα της

ανάπτυξης και κατά πόσο μπορεί να γίνει συζήτηση για τα κρίσιμα σημεία ανάπτυξης, τα οποία δεν είναι κατανοητά από όλους'

Οι ερωτηθέντες παρουσιάζονται επιφυλακτικά θετικοί σε ό, τι αφορά τη χρήση των ΜΜΕ στις συμμετοχικές διαδικασίες. Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες σε αυτή την ερώτηση διευκρίνισαν ότι η χρήση των ΜΜΕ θα βοηθούσε τις συμμετοχικές διαδικασίες μόνο αν πρόκειται για χρήση δημοτικών ή ίσως και κρατικών μέσων. Τα λεγόμενα 'εμπορικά', ιδιωτικά κανάλια, που στόχο τους έχουν το κέρδος, ή δε θα έβγαζαν ποτέ μια τέτοια παραγωγή γιατί δε θα είχε θεαματικότητα ή θα ήταν κατευθυνόμενη. Επίσης, προσθέτουν ότι τα ΜΜΕ πρέπει να συνδυαστούν και με άλλες ανάλογης κατεύθυνσης δράσεις και με την απαραίτητη πολιτική βούληση.

Οι απόψεις σε ό, τι αφορά τη συμμετοχή του κοινού σε ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι μοιρασμένες. Οι περισσότεροι λένε ότι η συμμετοχή θα είναι επαρκής, αλλά δεν είναι λίγοι και αυτοί που παρουσιάζονται πιο απαισιόδοξοι ή πιο αισιόδοξοι. Προβλέπεται στην αρχή η συμμετοχή να ήταν μικρή και στην πορεία όσο οι πολίτες θα εξοικειώνονταν με την όλη διαδικασία, η συμμετοχή τους θα αυξανόταν. Ακριβώς, λοιπόν, ένα τέτοιο πρόγραμμα θα ήταν κάτι νέο για τα ελληνικά δεδομένα, υπάρχει πιθανότητα, λένε οι ερωτηθέντες να προσέλκυε παραπάνω κόσμο λόγω περιέργειας κι ενδιαφέροντος. «Καμιά φορά όταν γίνεται κάτι νέο μηδενίζει το κοντέρ» λέει ένας από αυτούς χαρακτηριστικά.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνει ότι ο δήμος τους θα επιθυμούσε πολύ να συμμετάσχει σε ένα τέτοιο πρόγραμμα. Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτηθέντες απάντησαν σύμφωνα με τη δική τους εκτίμηση, εφόσον δεν θα ήταν δυνατό να γνωρίζουν τις απόψεις όλων των μελών του συμβουλίου. Σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων σε αυτήν την ερώτηση έπαιξε το γεγονός ότι δύο από τους τρεις δήμους που μελετήθηκαν έχουν ήδη εμπειρία σε τέτοιες διαδικασίες και ο τρίτος με τη νέα διοίκησή του έχει τέτοια νοοτροπία.

Για κάποιους από τους ερωτηθέντες η ερώτηση για το αν ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επιτύγχανε, είναι υπόθεση εργασίας. Παρ' όλα αυτά οι περισσότεροι απαντούν ότι η επιτυχία θα ήταν επαρκής. Το μόνο εμπόδιο που επισημάνθηκε είναι η ανομοιογένεια στους νεοσύστατους 'καλλικρατικούς' δήμους και η πιθανότητα ένα τέτοιο πρόγραμμα να γίνει για να γίνει, χωρίς οι προτάσεις του να ληφθούν υπόψη στις αποφάσεις. Αν, όμως, γίνει σωστή και συντονισμένη προσπάθεια, 'ο κόσμος θα κινητοποιηθεί, θα

υπάρχει διαφάνεια και μεγαλύτερη αποδοχή, οπότε η επιτυχία είναι μονόδρομος', όπως δηλώνει κι ένας από τους ερωτηθέντες.

Τα ερωτηματολόγια περιελάμβαναν κι ερωτήσεις ποιοτικές, όπως τι ελλείψεις έχει η πρόταση και τι προτείνουν για να βελτιωθεί. Αυτά τα ερωτήματα καλύφθηκαν και από τις συζητήσεις. Οι περισσότεροι τόνισαν την αναγκαιότητα ένα τέτοιο πρόγραμμα να πραγματοποιούταν από δημοτικά μέσα ενημέρωσης, οπότε προκύπτει το ζήτημα αν δύνανται όλοι οι δήμοι να κάνουν κάτι τέτοιο, αφού δεν έχουν τοπικά κανάλια.

Η έως τώρα διαδεδομένη τακτική ήταν να παίρνει μια πρωτοβουλία η τοπική αυτοδιοίκηση και στη συνέχεια να έκανε διαβουλεύσεις με το κοινό. Το γεγονός ότι η προτεινόμενη μέθοδος ξεκινά από τη βάση είναι ένα χαρακτηριστικό που άρεσε στους ερωτηθέντες. Ένα ακόμη καινούριο και θετικό στοιχείο της πρότασης είναι οι κάθετες εξωτερικές δραστηριότητες με τους πολίτες.

Για να έχει ακόμα καλύτερα αποτελέσματα μία τέτοια προσπάθεια οι ερωτηθέντες πρότειναν διάφορα πράγματα, όπως π.χ. να υπάρχει επιβράβευση. Επισημαίνεται ότι χρειάζεται παιδευτική διαδικασία, επανάληψη της διαδικασίας και εμμονή για να μπορέσει ένα τέτοιο πρόγραμμα να έχει απήχηση και καλά αποτελέσματα.

Επίσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τα θέματα και η κατάσταση που επικρατεί σε κάθε περιοχή. Είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη η ύπαρξη αντίστοιχης κουλτούρας στην περιοχή στη οποία είναι να εφαρμοστεί το πρόγραμμα. Μία από τους ερωτηθέντες, συγκεκριμένα, δηλώνει ότι:

δεν είναι δυνατό σε δήμους στους οποίους δεν έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες διαδικασίες, να ζητηθεί ξαφνικά τόσο από τους λήπτες των αποφάσεων όσο και από την τοπική κοινωνία, να οργανώσουν κάτι το οποίο θα τους θέσει στην κρίση ενός ανοιχτού ακροατηρίου. Είμαι σίγουρη ότι θα περιορίσει τόσο την αριθμητική συμμετοχή των άμεσα συμμετεχόντων, όσο και την ουσιαστική, περιορίζοντας την ελεύθερη έκφραση των απόψεων και των θέσεών τους. Επομένως, είναι απαραίτητο πρώτα να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες, με μια πιο περιορισμένη δημοσιοποίηση και στη συνέχεια να εισέλθουν και τα ΜΜΕ στη διαδικασία.

Οι ερωτηθέντες συμφωνούν στο ότι χρειάζεται μεγάλη περίοδος ζύμωσης και προετοιμασίας του κοινού για να κατανοήσει και να συμμετέχει σε ένα τέτοιο πρόγραμμα. Καθώς επίσης, ότι πρέπει να στηριχθεί από 'ηθικά' άτομα και άλλες σχετικές δράσεις και ίσως και να συσταθούν ανάλογα γραφεία στους δήμους που να τα συντονίζουν όλα αυτά. Ένα ακόμη σημείο που τονίστηκε είναι ότι στην Ελλάδα δεν

είναι εξασφαλισμένη η προβολή θεμάτων μικρών και περιφερειακών δήμων λόγω της μη ύπαρξης περιφερειακών/δημοτικών τηλεοπτικών σταθμών.

Μεγάλο σε χρονική διάρκεια κρίθηκε το προτεινόμενο πρόγραμμα από πολλούς. Πράγμα που μπορεί να κουράζει συμμετέχοντες και κοινό. Για να λυθεί αυτό το ζήτημα, προτείνουν να μειωθούν τα άτομα του πάνελ, αφού όσο πιο πολλά άτομα μιλάνε τόσο περισσότερος χρόνος χρειάζεται για να αναπτύξουν και να τεκμηριώσουν την άποψή τους. Αντίθετα με την άποψη αυτή, κάποιοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να συμπεριληφθούν κι άλλοι, όπως εργαζόμενοι της τεχνικής υπηρεσίας και εκπρόσωποι σωματείων.

Επίσης, για κάποιους είναι σημαντικό το πρόγραμμα να επαναλαμβάνεται σε/κατά χρονικά διαστήματα με διαφορετικές θεματολογίες, καθώς επίσης αν είναι δυνατόν τέτοιο πρόγραμμα ή τέτοιες διαδικασίες να ενσωματωθούν στην εκπαίδευση.

Τονίζεται και πάλι ότι για να επιτύχει μία τέτοια προσπάθεια πρέπει η πρωτοβουλία να ανήκει στην τοπική αυτοδιοίκηση και όχι στην έως σήμερα δομή των τηλεοπτικών μέσων, καθώς επίσης ότι ο ρόλος μιας τέτοιας εκπομπής πρέπει να είναι τμήμα ενός συνόλου δράσεων. Παραδείγματος χάριν, ένας από τους ερωτηθέντες προτείνει το ετήσιο πρόγραμμα δράσης, το 4ετές επιχειρησιακό πρόγραμμα, τα προβλεπόμενα ερωτηματολόγια πολιτών και η ποιοτική αξιολόγηση των δεικτών της Τ.Α. να συντεθούν έτσι ώστε να καταστεί αναγκαία η ενεργή συμμετοχή των χρηστών/πολιτών.

Τέλος, μία ενδιαφέρουσα πρόταση που ακούστηκε είναι να υπάρχει μόνιμο κανάλι/ζώνη/εκπομπή/ώρα με εναλλασσόμενα θέματα διαβούλευσης. Επίσης, πρέπει να εξασφαλίζεται η πληροφόρηση του πολίτη για το γεγονός της διαβούλευσης (εξασφάλιση πρόσβασης) και για τους κανόνες (τι και πώς συζητάμε. πώς αποφασίζουμε). Πολύ σημαντικό είναι ο κώδικας δεοντολογίας που πρέπει να διέπει τη διαδικασία, έτσι ώστε να προστατευθεί τόσο η διαδικασία όσο και η προσωπικότητα των συμμετεχόντων από την κακώς εννοούμενη «δημοσιότητα» και να εξασφαλιστεί η ισοτιμία συμμετοχής.

Γενικά, μέσα από τις συζητήσεις και τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, φαίνεται ότι οι περισσότεροι βρίσκουν την ιδέα αρκετά ενδιαφέρουσα, με εξαιρετική δομή και πορεία, που μπορεί να φέρει τελικές προτάσεις. Ένα τέτοιο εγχείρημα έχει νόημα και ουσία, αρκεί να ασχοληθεί το κοινό', τόνισε ένας από τους ερωτηθέντες. Για άλλους

είναι σχεδόν σίγουρο ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα θα έβαζε σε βαθύ προβληματισμό τους πολίτες και θα τους κινητοποιούσε.

Βέβαια δεν έλειψαν και οι πιο απαισιόδοξοι και οι σκληρές κριτικές. Έτσι, μία από τους ερωτηθέντες εξέφρασε την αμφιβολία της για το αν θα γίνει αποδεκτή από τους αιρετούς η άμεση εμπλοκή των ‘συντελεστών’ της εκπομπής σε θέματα που αφορούν την περιοχή τους, ενώ κάποιος άλλος θεωρεί ότι στη συγκεκριμένη πρόταση δεν έχει γίνει ‘καλό «ζύγισμα» και συνυπολογισμός μεταξύ ευκαταίου και εφικτού’.

Παρόλα αυτά, η γενικότερη αξιολόγηση είναι θετική. Τη βρίσκουν καλή ιδέα, χωρίς να είναι όμως, σίγουροι για το αποτέλεσμα και συμφωνούν με συγκεκριμένες επιφυλάξεις κι ενδοιασμούς (π.χ. ιδιωτικά ή δημοτικά ΜΜΕ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συσχετίζοντας την πρόταση και την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε με το θεωρητικό πλαίσιο που αναλύθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, παρατηρείται ότι η πρόταση είναι σύμφωνη τόσο με τη θεωρία του σχεδιασμού συνεργασίας όσο και με του επικοινωνιακού σχεδιασμού.

Όσον αφορά το σχεδιασμό συνεργασίας ενισχύει τον κατά πρόσωπο διάλογο μέσω των εξωτερικών δραστηριοτήτων που προτείνει. Επίσης, προσφέρεται για αποτελεσματικό διάλογο, αφού συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που θέτουν οι Innes και Booher (κεφ. 1.1., σελ.12), ενώ τα αποτελέσματα που αναμένονται από μία τέτοια προσπάθεια είναι μια διαδικασία ανοικτή και δίκαιη που παράγει ουσιαστική γνώση (Innes και Booher, κεφ. 1.1., σελ.13).

Η πρόταση φαίνεται να ταιριάζει απόλυτα με τις πεποιθήσεις του επικοινωνιακού σχεδιασμού, αφού κεντρικό ρόλο παίζει η επικοινωνία, η οποία προωθείται κι ενισχύεται. Στην πρόταση, όπως και στον επικοινωνιακό σχεδιασμό, είναι απαραίτητος ο ενεργός κι ενημερωμένος πολίτης, καθώς επίσης, το αποτέλεσμα εξαρτάται από το ήθος και οι αξίες των πολιτών. Όσον αφορά τις απειλές που τονίζουν οι Mannberg και Wihlborg (κεφ. 1.2.,σελ.14), η πρόταση, πιστεύω ότι, τις υπερβαίνει, αφού:

- i. πρόκειται για μια διαδικασία που δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά στοχεύει στη βελτίωση του σχεδιασμού
- ii. εξυπηρετεί τη δημοκρατία, μέσω της νομιμοποίησης που επιφέρει στις αποφάσεις. Μιας νομιμοποίησης όχι λαθεμένης, αφού η διαδικασία που ακολουθείται είναι άκρως δημοκρατική και η αποδοχή των αποτελεσμάτων βγαίνει από την κατανόηση του προβλήματος και τη μάθηση.
- iii. δεν είναι απαραίτητη η συναίνεση όλων όσων συμμετέχουν. Οι τελικές προτάσεις βγαίνουν πλειοψηφικά και είναι απλά γνωμοδοτικές.

Η μόνη, λοιπόν, διαφορά που εντοπίζεται μεταξύ πρότασης και θέσεων του επικοινωνιακού σχεδιασμού είναι η ύπαρξη συναίνεσης. Στην πρόταση, όπως, ειπώθηκε και παραπάνω, δεν χρειάζεται η επίτευξη συναίνεσης για να καταλήξει η διαδικασία. Αυτό έγινε εσκεμμένα, διότι προσωπικά, συμφωνώ με τους Gonzalez κα., ότι στόχος

της συμμετοχής είναι η ενημέρωση και η αύξηση της δημόσιας στήριξης και όχι της συναίνεσης (κεφ. 1.2., σελ.15).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της πρότασης είναι ότι τηρούνται, ή δεν έρχονται σε αντίθεση, οι πυρηνικές αξίες που θεσπίζει η IAP2 (κεφ. 2.1., σελ.19). Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι οι περισσότερες μέθοδοι συμμετοχής αποτυγχάνουν στο να συνδυάσουν διαφορετικές προσεγγίσεις και διαφορετικές ομάδες συμφερόντων. Η συγκεκριμένη πρόταση πετυχαίνει μία πολυγλωσσία, ενώ αποτελεί μία ευκαιρία να αλλάξει το κλίμα και να αποκτηθεί και πάλι εμπιστοσύνη στο σύστημα. Επίσης, βοηθά στην κατανόηση του σχεδιασμού, ο οποίος πλέον προωθείται μέσω των MME.

Όπως έχει αναφερθεί ήδη σε προηγούμενο κεφάλαιο, ανάλογη μέθοδος συμμετοχής δεν έχει εφαρμοστεί πουθενά στο εξωτερικό. Βέβαια, πρέπει να αναφερθεί ότι τμήματα της προτεινόμενης διαδικασίας, όπως η ‘φωτογραφική έρευνα’, τα σχεδιαστικά workshops, κτλ., εφαρμόζονται χρόνια τώρα στο εξωτερικό με ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

Μέσα από αυτήν την προτεινόμενη διαδικασία συμμετοχής του κοινού, μπαίνει και πάλι ο πολιτικός χαρακτήρας στο σχεδιασμό, κάτι που είχε χαθεί σύμφωνα με το Λαλένη (2003) [κεφ. 2.3.2., σελ.23]. Επίσης, η προτεινόμενη μέθοδος συμμετοχής επιχειρεί να υπερβεί κάποια από τα εμπόδια, τα οποία παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος ‘PICT’. Έτσι:

1. κινητοποιείται μία από κάτω προς τα πάνω διαδικασία
2. γίνεται προσπάθεια να κερδηθεί και πάλι η εμπιστοσύνη
3. πρόκειται για μια μαθησιακή διαδικασία, η οποία εξοικειώνει τους πολίτες με το σχεδιασμό
4. καλλιεργείται το αίσθημα για το ‘κοινό καλό’

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε ότι τα βήματα που γίνονται με οργανωμένα site των δήμων, με την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, με το πρόγραμμα ‘Διάυγεια’, κ.α. συμβάλλουν στην προετοιμασία του κοινού για ένα τέτοιου είδους, ‘ουτοπικό’ προς το παρόν, πρόγραμμα. Χρειάζεται, όμως, να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες ώστε το κοινό να εξοικειωθεί και να καταλάβει την αξία της συμμετοχής του στα κοινά.

Μέσα από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε, για την αξιολόγηση της πρότασης, προέκυψαν επίσης, πολλά και ενδιαφέροντα συμπεράσματα, που έχουν να κάνουν με την υφιστάμενη κατάσταση στη χώρα και τη νοοτροπία των πολιτών και των πολιτικών για τις συμμετοχικές διαδικασίες. Η επικρατούσα κατάσταση δεν φαίνεται ιδιαίτερα ευνοϊκή για οποιοδήποτε προσπάθεια συμμετοχής, αλλά εντοπίζονται αναδυόμενες τάσεις, πολιτικές και συνθήκες, γενικότερα, πολύ ευοίωνες.

Πρώτα απ' όλα, οι κατευθύνσεις και οι οδηγίες που δίνονται στην Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε με απλές διακηρύξεις είτε με τα διάφορα επιδοτούμενα προγράμματα, εμπεριέχουν ως βασικό και προαπαιτούμενο συστατικό τους τη συμμετοχή των πολιτών. Η περιρρέουσα, λοιπόν, ατμόσφαιρα είναι εδώ και χρόνια υπέρ των συμμετοχικών διαδικασιών και, όπως συνηθίζεται, η Ελλάδα ακολουθεί, έστω και 'καταϊδρωμένη'.

Σε αυτή τη λογική, λοιπόν, ψηφίστηκε και το νέο νομοσχέδιο του 'Καλλικράτη' (Ν. 3852/2010). Ο νέος αυτός νόμος συνενώνει δήμους σε μεγαλύτερους και δημιουργεί περιφέρειες, καταργώντας τους μέχρι τώρα νομούς. Ο 'Καλλικράτης' θεσπίζει κάποια εργαλεία που υποχρεώνουν και ενισχύουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Έτσι, έχουμε πλέον τις Επιτροπές Ποιότητας Ζωής, τις Οικονομικές Επιτροπές, τα Δημοτικά Κοινοτικά Συμβούλια, τις ανοικτές λειτουργίες του Δημοτικού Συμβουλίου, το 'συνήγορο του πολίτη και της επιχείρησης', με αποκορύφωμα την Επιτροπή Διαβούλευσης. Στην επιτροπή αυτή, συμμετέχουν φορείς και πολίτες που διαβουλεύονται για το τεχνικό πρόγραμμα, τον προϋπολογισμό και διάφορα άλλα θέματα, έχοντας γνωμοδοτικό μόνο χαρακτήρα. Σίγουρα, παρατηρούνται ελλείψεις στο νέο νόμο, γι' αυτό και δέχθηκε και αρνητικές κριτικές, αλλά δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι αποτελεί ένα μικρό βήμα προς μία διακυβέρνηση πιο κοντά στον πολίτη.

Μία άλλη τάση που παρατηρείται, κυρίως τα τελευταία δύο χρόνια, είναι αυτή του εθελοντισμού και των ανεξάρτητων κινήσεων πολιτών. Ο κόσμος, έχοντας απαξιώσει κάθε θεσμοθετημένο φορέα του συστήματος, έχοντας χάσει την εμπιστοσύνη του προς τους διοικούντες και τους έχοντες εξουσία, ενεργεί και ό,τι τον δυσαρεστεί προσπαθεί να το αλλάξει. Χωρίς να μπλέκει κόμματα, και με μόνο γνώμονα το 'κοινό καλό', δρα με ήπιους τρόπους ώστε να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του στην πόλη. Οι δήμοι επομένως, έχοντας πλέον ένα τόσο πολύτιμο εργαλείο στα χέρια τους, δεν έχουν παρά να το χρησιμοποιήσουν, ενσωματώνοντάς το στην πολιτική τους. Χρειάζεται καλός

συντονισμός και οργάνωση, ώστε αυτή η νέα δυνατότητα που δίνεται να μην ατονήσει. Πρέπει να υπάρξει μεγάλη προσοχή και προστασία για να μην ατονήσει αυτή η κίνηση.

Οι περισσότεροι αιρετοί μιλούν για τις αρετές, τη γοητεία και τα πλεονεκτήματα του να συμμετέχει ο πολίτης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, χωρίς να λείπουν και αυτοί που επισημαίνουν τα όρια στη συμμετοχή αυτή. Μιλούν για μια 'προϋπόθεση', για μια χρήσιμη διαδικασία που επιφέρει νομιμοποίηση ή και αποδοχή των αποφάσεων, καθώς και για μια διαδικασία εκπαίδευσης. Πολύ σημαντικό, βέβαια, για να έχουν νόημα και σωστά αποτελέσματα οι συμμετοχικές διαδικασίες, είναι οι πολίτες που συμμετέχουν και εκφράζουν άποψη να είναι καλά ενημερωμένοι. Αυτό είναι ένα σημείο στο οποίο επιμένουν όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι. Επομένως, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι είναι σύμφωνοι και θετικοί απέναντι στις συμμετοχικές διαδικασίες, με την προϋπόθεση να παίζουν γνωμοδοτικό ρόλο και να υπάρχει ενημέρωση.

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, η διάθεση των πολιτών να συμμετέχουν στις οποιεσδήποτε έως τώρα συμμετοχικές διαδικασίες είναι πολύ μεγάλη. Βέβαια, στο σημείο αυτό δημιουργείται το εξής ερώτημα: πώς γίνεται ενώ οι διοικούντες επιθυμούν τη συμμετοχή και ο κόσμος 'ψοφάει' γι' αυτή, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε, στην Ελλάδα να υπάρχουν ελάχιστα παραδείγματα ουσιαστικών συμμετοχικών διαδικασιών;

Όσον αφορά τα ΜΜΕ και τη χρησιμοποίησή τους για την προώθηση και τη βελτίωση των συμμετοχικών διαδικασιών οι ερωτηθέντες εμφανίστηκαν επιφυλακτικοί. Θεωρούν τα μέσα, όπως είναι διαμορφωμένα στην Ελλάδα, κατευθυνόμενα και 'εμπορικά'. Βέβαια, οι περισσότεροι συμφώνησαν ότι η συμβολή των μέσων θα ήταν χρήσιμη μέχρι ένα βαθμό, αλλά αυτό μόνο εάν επρόκειτο για δημοτικά μέσα ενημέρωσης. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι πιστεύουν ότι όσον αφορά τη συμμετοχή των πολιτών, μόνο τα ΜΜΕ δεν μπορούν να φέρουν αποτέλεσμα, αλλά χρειάζεται ταυτόχρονη πολιτική βούληση και συνδυασμένες άλλες ποικίλες δράσεις ώστε να πραγματοποιηθούν ουσιαστικές και αποτελεσματικές συμμετοχικές διαδικασίες.

Ήταν αναμενόμενο στις συζητήσεις να σχολιαστεί και η σημερινή κατάσταση της χώρας καθώς και η νοοτροπία των Ελλήνων πολιτών. Όλοι σημείωσαν την απαξίωση και την απογοήτευση των πολιτών και γι' αυτό το λόγο και την αδράνειά τους σε ό,τι αφορά το θέμα αυτό. Μίλησαν για την ατιμωρησία που κυριαρχεί στην Ελλάδα, αλλά και για την λογική του 'ότι δεν είναι δική μου δουλειά' που έχουν οι πολίτες. Όλοι

παρουσιάστηκαν να επιθυμούν αλλαγή του τοπίου. Προτείνουν αλλαγή της νοοτροπίας του ‘με νοιάζει μόνο μέχρι έξω από την πόρτα μου’, με διοικήσεις που επιμένουν. Προτείνουν απόδοση δικαιοσύνης και κατάκτηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Το κυριότερο όμως μέσο για να αφυπνιστεί ο κόσμος και να κινητοποιηθεί είναι η παιδεία και η καλλιέργεια. Είναι απαραίτητο επομένως, η έννοια της συμμετοχής να μπει στα σχολεία, στα σπίτια, στις γειτονιές και να γίνει κουλτούρα.

Αξιολογώντας, λοιπόν, την πρόταση αυτής της διπλωματικής οι περισσότεροι φάνηκαν να τη βρίσκουν πολύ καλή ιδέα, με πολλά θετικά στοιχεία. Δεν ήταν σίγουροι για το αποτέλεσμα, αλλά θεωρούν ότι θα κεντρίσει το ενδιαφέρον του κοινού και θα το δραστηριοποιήσει. Επίσης, για το πώς θα επηρεαστεί η Τ.Α και το κοινό από μία τέτοια εκπομπή, έχει να κάνει με το πώς θα την αντιμετωπίσουν οι διοικήσεις. Αν δοθεί η σημασία που της αρμόζει με ουσιαστική διαβούλευση, τότε όλα θα επηρεαστούν θετικά. Αν, όμως, πραγματοποιηθεί ένα τέτοιο πρόγραμμα για το θεαθήναι, τότε ο κόσμος θα το καταλάβει και σίγουρα η σχέση του με τη διοίκηση θα επιδεινωθεί. Αναμενόμενο, και θεμιτό, ήταν να γίνουν και διάφορες παρατηρήσεις ή προτάσεις για τη βελτίωση της πρότασης. Ένας αναφέρθηκε σε τυχόν καθυστερήσεις που θα δημιουργούσε μία τέτοια διαδικασία στη λήψη αποφάσεων, αλλά η πλειοψηφία πιστεύει ότι όταν η διαβούλευση γίνεται στην ώρα της και σωστά δεν αποδεικνύεται χρονοβόρα.

Αν παρατηρήσει κανείς τα αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν βλέπει ότι η γενικότερη αξιολόγηση της πρότασης χαρακτηρίζεται επαρκώς θετική. Για το πόσο πολύ θα επηρέαζε ένα τέτοιο πρόγραμμα την τοπική αυτοδιοίκηση και τη σχέση Τ.Α με τους πολίτες ήταν πολύ αισιόδοξοι, ενώ λίγο πιο μετριασμένες ήταν οι απαντήσεις τους σε ότι αφορά το βαθμό επηρεασμού των πολιτών από το πρόγραμμα, της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, των αποφάσεων αυτών καθ’ αυτών, της ποιότητας ζωής και της ανάπτυξης του δήμου. Όσον αφορά τη χρήση των ΜΜΕ εμφανίζονται, όπως φάνηκε και από τις προαναφερθείσες απόψεις τους, όχι και τόσο ενθουσιώδεις, αφού η ένστασή τους για χρήση μόνο δημοτικών καναλιών ήταν ομόφωνη. Τέλος, συγκρατημένοι παρουσιάζονται και στις προβλέψεις τους για το αν ο κόσμος θα συμμετείχε σε ένα τέτοιο πρόγραμμα και αν αυτό το πρόγραμμα θα επιτύγχανε. Μόνο σε ότι αφορά τη διάθεση του δήμου τους να συμμετέχει σε ένα τέτοιο πρόγραμμα, οι

ερωτηθέντες φάνηκαν αισιόδοξοι, όπου οι περισσότεροι απάντησαν ότι η διάθεση θα ήταν μεγάλη.

Μέσα από όλη αυτήν την έρευνα προέκυψαν και διάφορες προτάσεις που βελτιώνουν την υπάρχουσα πρόταση και ίσως σε μια ενδεχόμενη εφαρμογή της θα ήταν καλό να ληφθούν υπόψη.

Πρώτα απ' όλα, η πρόταση για να είναι πραγματοποιήσιμη και αποτελεσματική πρέπει να υποστηριχτεί από δημοτικά μέσα ενημέρωσης, όπως όλοι οι ερωτηθέντες τόνισαν. Γνωρίζοντας την αδυναμία του κάθε δήμου να έχει δικό του δημοτικό κανάλι, καλή λύση φαίνεται να είναι αυτή που προτείνεται, για τα διαδημοτικά μέσα ενημέρωσης.

Επίσης, αυτό το πρόγραμμα δεν πρέπει να είναι η μοναδική δράση που γίνεται προς αυτόν τον τομέα, αλλά πρέπει να δρα αθροιστικά με άλλες. Ο ρόλος των μέσων πρέπει να είναι επικουρικός. Η θεματολογία της εκπομπής πρέπει να είναι με ουσιαστικά θέματα που ενδιαφέρουν μεγάλες μάζες πληθυσμού και οι προτεινόμενες λύσεις/δράσεις να λαμβάνονται υπόψη στις αποφάσεις, ώστε η προτεινόμενη μέθοδος να βοηθήσει στην ανάπτυξη του δήμου και βελτιώσει την ποιότητα ζωής.

Αυτό που αναφέρθηκε, πολλές φορές μέσα στο κείμενο, αλλά είναι απαραίτητο να τονιστεί και στο σημείο αυτό, είναι ότι πρέπει ο κόσμος να προετοιμαστεί για ένα τέτοιο πρόγραμμα. Πρέπει πρώτα να πραγματοποιηθούν πιο μικρές κι εύκολες διαδικασίες συμμετοχής ώστε να εξοικειωθούν. Να υπάρξει, δηλαδή, μία περίοδος ζύμωσης, που καλό θα ήταν να περιλαμβάνει και τα σχολεία.

Σημαντικό είναι επίσης, να συρρικνωθεί η χρονική διάρκεια του προγράμματος, αφού αρκετοί από τους ερωτηθέντες τη βρίσκουν κουραστική, χωρίς όμως να χαθεί η πολυφωνία της και ο επαρκής χρόνος για να εκφραστεί ο καθένας.

Τέλος, καλή ιδέα είναι να υπάρχει ένα μόνιμο κανάλι ή ζώνη ή εκπομπή ή ώρα με εναλλασσόμενα θέματα διαβούλευσης. Αυτό ίσως αποδειχθεί αποτελεσματικός τρόπος εξοικείωσης του κοινού με την έννοια της συμμετοχής, αλλά και ενημέρωσής του ώστε να είναι και ο ίδιος πιο χρήσιμος στη διαδικασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΕλληνόγλωσση

Ανθόπουλος, Λ. (2005) 'Συμμετοχικά Περιβάλλοντα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης'. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Βρυχέα, Α. και Λωράν, Κ. (1993) *Συμμετοχικός Σχεδιασμός. Θεωρητικές διερευνήσεις - Ιστορία των ιδεών και των πρακτικών - Μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: ΤΕΕ

Δεμερτζής, Ν. (2002) *Πολιτική Επικοινωνία, Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο* Αθήνα: Παπαζήσης

Δουλκέρη, Τ. (1999) *Ελληνική Τηλεόραση – Εμπειρική Έρευνα, Β' Μέρος*. Αθήνα: Παπαζήσης

Καλογηράτου, Α. (2004) 'Η Έννοια της Πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Μια Φιλοσοφική Προσέγγιση'. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Λαλένης, Κ. (2003) 'Από τις Λαϊκές Συνελεύσεις στους Φορείς Εταιρικών Σχέσεων Ιδιωτικών και Δημόσιων Συμφερόντων: Ανασκόπηση των Συμμετοχικών Διαδικασιών στον Πολεοδομικό Σχεδιασμό στην Ελλάδα κατά την τελευταία 20ετία' Λευκωσία: Συνέδριο «Κοινωνία και Πόλη»

Μάνιου, Θ. (2006) 'Πολιτική Ενημέρωση και Τηλεοπτικό Κοινό: Η Περίπτωση της Θεσσαλονίκης'. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ναυρίδης, Κ. κα. (επ.) (1988). *Τηλεόραση και Επι-Κοινωνία*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

Παπαδημητρίου, Ε. (2007) 'Ψυχοκοινωνικές Επιδράσεις του Τηλεοπτικού Γεγονότος'. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Παπαθανασόπουλος, Σ. (1997) *Η δύναμη της τηλεόρασης*. Αθήνα: Καστανιώτης

Παπαθανασόπουλος, Σ. (2002) 'Η Ακαταμάχητη Γοητεία της Συσκευής' *Η Καθημερινή*, 25 Αυγούστου 2002

Πομπόρτσας, Α. (2005) *Εισαγωγή στην Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα

Στρατηλάτης, Κ. (2005) 'Συντάσσοντας το δικαίωμα στη δημόσια ηλεκτρονική επικοινωνία ενόψει του άρθρου 15 Συντ.1975/2001'. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τσιλιμίγας, Γ. (1998) 'Οι συμμετοχικές διαδικασίες στον χωρικό σχεδιασμό'. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Vidal, S. και McQuail, D. (1991) *Μοντέλα Επικοινωνίας*. Αθήνα: Καστανιώτης

Ξενόγλωσση

Ανώνυμο (200_) *Citizen Participation in Municipal Planning in Razlog, Bulgaria*
 Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://www.undp.org/oslocentre/docs08/sofia/Case%20Study%204-%20Municipal%20Planning%20in%20Bulgaria%20FINAL.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Abers, R. (1998) 'Learning Democratic Practice: Distributing Government Resources Through Popular Participation in Porto Alegre, Brazil' *Politics & Society* **26** (4) σσ. 511-539

Albrechts, L. (2006) 'Bridge the Gap: From Spatial Planning to Strategic Projects' *European Planning Studies* 14 (10) σσ.78-83

Alger D. (1989) *The Media and the Politics*, New Jersey: Prentice Hall

Amado M. P., Santos C. V., Moura E. B., Silva V. G. (2009). *Public Participation in Sustainable Urban Planning*. World Academy of Science, Engineering and Technology. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.waset.org/journals/waset/v53/v53-97.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Atao Anlı Z., Haliloglu Kahraman E. (2009) 'Constructing collaborative processes through experiential learning: Participatory planning in Kaymakli, Turkey' *Habitat International* **33** σσ. 378–386

Avraham, E. και Ketter, E. (2008) *Media Strategies for Marketing Places in Crisis*, UK: Butterworth-Heinemann

Baker Associates, T. O'Rourke, University of Liverpool, University of Manchester, University of the West of England, (2008) *Participation and policy integration in spatial planning*
Spatial Plans in Practice: Supporting the reform of local planning. Department for Communities and Local Government: London. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.communities.gov.uk/documents/planningandbuilding/pdf/participationintegrationspat.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Baker, D. L. (2009) 'Advancing E-Government performance in the United States through enhanced usability benchmarks' *Government Information Quarterly* **26** σσ. 82–88

- Bartley, B., Meldon, J., Creamer, C. (2007) *Planning and Participation in the Republic of Ireland*. SPAN Research Publications. Dublin, Ireland. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.southsidepartnership.ie/reports/094_SPAN%20Planning%20and%20Participation%20in%20the%20Republic%20of%20Ireland,%20Review%20of%20Public%20Participation%20in%20the%20Dun%20Laoghaire%20-%20Rathdown%20County%20Development%20Plan%20-%202008.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]
- Biagi, S. (1994) *Media/Impact. An Introduction to Mass Media*, California: International Thomson Publishing
- Bourdakis, V. και Deffner, A. (2010) 'Can Urban Planning, Participation and ICT Co-exist? Developing a Curriculum and an Interactive Virtual Reality Tool for Agia Varvara, Athens, Greece', *Handbook of Research on E-Planning; ICTs for Urban Development and Monitoring*, σσ.268-285. New York: IGI Global
- Coenen κα. (Επ.) (1998) *Participation and the Quality of Environmental Decision Making*, Boston: Kluwer Academic Publishers
- Collins, R. (2008) 'Hierarchy to homeostasis? Hierarchy, markets and networks in UK media and communications governance' *Media, Culture & Society*, **30**(3) σσ. 295–317
- Connor, D. (1999) 'Public participation and civil society' *Constructive Citizen Participation* **27** (3) σσ. 6–10
- Creighton, J. L. (2005) *The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement*. NY, USA: Jossey Bass.
- Curran, J. και Gurevitch, M. (επ.) (1991) *Mass Media and Society*, London: Edward Arnold
- De Jongh, P.E. (1999) *Our Common Journey: A Pioneering Approach to Environmental Management*. London: Zed Books
- Dekker, K. (2007) 'Social Capital, Neighbourhood Attachment and Participation in Distressed Urban Areas. A Case Study in The Hague and Utrecht, the Netherlands' *Housing Studies*, **22** (3) σσ. 355–379
- Department for Children, Schools and Families (2010) *Participation planning. A toolkit for local authorities*. Department for Children, Schools and Families. Nottingham. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.dcsf.gov.uk/14-19/documents/Participation%20Planning%20toolkit.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

- Douglass, M. και Friedmann, J. (επ.) (1998) *Cities For Citizens*, Chichester, England: WILEY
- Durham, M.G και Kellner, D.M. (επ.) (2001) *Media & Cultural Studies*, Oxford: Keyworks, Blackwell
- Evans-Cowley, J. και Manta Conroy, M. (2006) 'The Growth of E-Government in Municipal Planning' *Journal of Urban Technology* **13** (1) σσ. 81–107
- GFOA (2009) *Public Participation in Planning, Budgeting, and Performance Management*. GFOA's Executive Board. Διαθέσιμο στο : <URL: <http://www.gfoa.org/downloads/PublicParticipationbudget.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]
- Gonzalez, A. κα. (2008) 'Technology-aided participative methods in environmental assessment: An international perspective' *Computers, Environment and Urban Systems* **32** σσ. 303–316
- Grabow, S. H. κα. (2006) *Comprehensive Planning and Citizen Participation*. Cooperative Extension Publishing. Madison. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.uwex.edu/ces/cty/jefferson/documents/CPCPfinal06.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]
- Habermas, J. (1996) *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy* Cambridge, Mass: MIT Press
- Healey, P. (1997) *Collaborative Planning. Shaping Places in Fragmented Societies*, London: MacMillan Press LTD
- Hesmondhalgh, D. (2002) *The Cultural Industries*, London: Sage Publications
- Hopkins, L. D. κα. (2004) *Interface devices and public participation*. Συνέδριο Δημόσιας Συμμετοχής GIS, Wisconsin, July 2004. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.isrl.uiuc.edu/pubs/publicparticipation.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]
- Horrigan, J. (2004) *How Americans Get in Touch With Government*. Pew Internet & American Life Project
- Innes, J. και Booher, D. (1999) 'Consensus Building as Role Playing and Bricolage: Towards a Theory of Collaborative Planning' *Journal of the American Planning Association* **65**(1) σσ. 9-26
- Innes, J. και Booher, D. (2000) *'Public Participation in Planning: New Strategies for the 21st Century'*, University of California at Berkeley. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://escholarship.org/uc/item/3r34r38h> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Kang, M. και Atkin, D. J. (1999) 'Exploring the role of media uses and gratifications in multimedia cable adoption' *Telematics and Informatics* **16** σσ. 59-74

Keane, J. (1991) *The Media and Democracy*, Cambridge, UK: Polity Press

Knapp, S. κα. (2007) *Improve public participation in planning processes by using web-based 3D-models for communication platforms*. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.corp.at/corp_relaunch/papers_txt_suche/corp2007_KNAPP.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]

Kyem, P. A. K. (2002) *Examining the community empowerment agenda in public participation GIS applications*. Συνέδριο Δημόσιας Συμμετοχής GIS, New Brunswick, NJ, USA, July 21–23, 2002. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.iapad.org/publications/ppgis/community_empowerment_in_PPGIS.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]

Lehtonen, S. ( ) *Public Participation in Urban Planning and Strategies. Lessons from medium sized cities in the Baltic Sea Region*. Centre for Urban and Regional Studies, Helsinki University of Technology. Helsinki. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.mecibs.dk/brochures/07Publicpart.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Lin, C. και Eschenfelder, K. R. (2008) 'Selection practices for Web-based government publications in state depository library programs: Comparing active and passive approaches' *Government Information Quarterly* **25** σσ. 5–24

Mannberg, M. και Wihlborg, E. (2008) 'Communicative Planning – Friend or Foe? Obstacles and Opportunities for Implementing Sustainable Development Locally' *Sustainable Development* **16** σσ. 35–43

Martínez López, M. (2007) *Citizen Participation, Urban Planning and Global-Local Constraints*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.letras.up.pt/isociologia/uploads/files/Working18.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

McLuhan, (1964/2001) *The Medium is the Message*. Durham & Kellner 2001.

McQuail, D. (1992) *Media Performance. Mass Communication and the Public Interest*, London: Sage Publications

Miskowiak, D. (2004) *Crafting an Effective Plan for Public Participation*. Center for Land Use Education. Wisconsin. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.uwsp.edu/cnr/landcenter/Publications/PublicParticipation.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Morris, C. T. και Morris, R. M. (2005) 'The Ythan project: A case study on improving catchment management through community involvement' *Journal of Environmental Planning and Management* **48** (3) σσ. 413–429

National Report (2004) *Identification of the Learning Needs of Planners and Citizens - Greece*. Leonardo Da Vinci Programme. "PICT" Project. EC [pdf]

National Report (2004) *Legal and Operational Framework Regarding Public Participation in Planning in Greece*. Leonardo Da Vinci Programme. "PICT" Project [pdf]

New Economics Foundation (NEF) (1998/1999) *PARTICIPATION WORKS! 21 techniques of community participation for the 21st century*. RAP. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Participation_Works.pdf [Πρόσβαση 1/11/2010]

Palerm, J. (2005) 'Needs and opportunities for SEA in Mexico: A view through the Arcediano dam case study' *Impact Assessment and Project Appraisal* **23** (2) σσ. 125–134

Peters, G. K και Pierre, J. (επ.) (2004) *Multi-Level Governance and Democracy: a Faustian Bargain?* Oxford University Press: Oxford.

Peterson, M. N. κ.α. (2005) 'Conservation and the myth of consensus' *Conservation Biology* **19** (3) σσ. 762–767

Porat, S. (1999) *Public Participation in Planning. The Open Plan Process of the Wibautas. A Case Study*. University College London, The Bartlett School of Planning. London. Διαθέσιμο στο: <URL: http://eprints.ucl.ac.uk/58/1/Sagit_Porat_EPDP_Dissertation_1999.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]

Pring, G. κ.α. (2003) 'The law of public participation in global energy and resources development' *Journal of Energy and Natural Resources Law* **1** (2) σσ. 14–17

Sæbø, Ø. κ.α. (2008) 'The shape of eParticipation: Characterizing an emerging research area' *Government Information Quarterly* **25** σσ. 400–428

Sager T. (2005) *Communicative planners as naive mandarines of the neo-liberal state?* European Journal of Spatial Development. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.nordregio.se/ejsd/debate051208.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

Sager, T. (1994) *Communicative Planning Theory*. Avebury: Aldershot.

- Sanford, C. και Rose, J. (2007) 'Characterizing e-Participation' *International Journal of Information Management* **27** σσ. 406–421
- Shepherd, A. και Bowler, C. (1997) 'Beyond the requirements: Improving public participation in EIA' *Journal of Environmental Planning and Management* **40** (6) σσ. 725–738
- Silva, N. C. (2010) *Handbook of Research on E-Planning: ICTs for Urban Development and Monitoring*. Information Science Reference. New York: Hershey
- Steinberg, F. (1996) 'Can Development Communication Improve Urban Management?' *HABITAT INTL.* **20** (4) σσ. 567-581
- Swain, C. και Tait, M. (2007) 'The Crisis of Trust and Planning' *Planning Theory & Practice* **8** (2) σσ. 229– 247
- Symonds, M. (2000) 'The next revolution: After e-commerce, get ready for e-Government' *Economist* 24 Ιουνίου 2000
- Vasconcelos, Lia T. (1997) *The Use of Information and Interactive Processes in Growth Management: The Case of the New Bridge Controversy*. Lisbon: Universidade Nova de Lisboa
- Wilcox, D. (1994) *The Guide to Effective Participation*. Delta Press, Brighton. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.partnerships.org.uk/guide/> [Πρόσβαση 1/11/2010]
- Yang, K. (2005) 'Public administrators' trust in citizens: A missing link in citizen involvement efforts' *Public Administration Review* **65** (3) σσ. 273–285

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

iap2 <http://www.iap2.org/associations/4748/files/CoreValues.pdf>

MECIBS <http://www.mecibs.dk/brochures/07Publicpart.pdf>

New Economics

http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Participation_Work_s.pdf

southsidepartnership:

http://www.southsidepartnership.ie/reports/094_SPAN%20Planning%20and%20Participation%20in%20the%20Republic%20of%20Ireland,%20Review%20of%20Public%20Participation%20in%20the%20Dun%20Laoghaire%20-%20Rathdown%20County%20Development%20Plan%20-%202008.pdf

uap <http://www.uap.vt.edu/cdrom/intro/encourage.htm>

Wikipedia http://el.wikipedia.org/wiki/Μέσα_ενημέρωσης

ymparisto <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=20962&lan=en>

communityplanning:

<http://www.communityplanning.net/methods/methods.php>

Wikipedia2 http://el.wikipedia.org/wiki/Δήμος_Θεσσαλονίκης

ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://en.wikipedia.org/wiki/E-democracy> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://eprints.ucl.ac.uk/58/1/Sagit_Porat_EPDP_Dissertation_1999.pdf
[Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://escholarship.org/uc/item/3r34r38h> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://www.co-intelligence.org/CIPol_publicparticipation.html
[Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.communities.gov.uk/documents/planningandbuilding/pdf/participationintegrationspat.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.communityplanning.net/> [Πρόσβαση 1/11/2010]

http://www.corp.at/corp_relaunch/papers_txt_suche/corp2007_KNAPP.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.dcsf.gov.uk/14-19/documents/Participation%20Planning%20toolkit.pdf>
[Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.dhmoi.gr/> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.experientia.com/edemocracy/category/europe/> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.experientia.com/edemocracy/citizen-participation-and-the-internet-in-urban-planning/> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://www.fig.net/pub/fig2010/papers/ts02b%5Cts02b_sutanta_rajabifard_et_al_4142.pdf [Πρόσβαση 25/1/2011]

<http://www.gfoa.org/downloads/PublicParticipationbudget.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.iap2.org/displaycommon.cfm?an=4> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://www.industryweek.com/articles/how_to_improve_planning_session_participation_22145.aspx?SectionID=8 [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.jeffersonwis.com/MISC/sept04draftcppub2.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.letras.up.pt/isociologia/uploads/files/Working18.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Crowd_Wise.pdf [Πρόσβαση 1/11/2010]

<http://www.oecd.org/dataoecd/5/52/44125050.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.partnerships.org.uk/guide/> [Πρόσβαση 1/11/2010]

<http://www.undp.org/oslocentre/docs08/sofia/Case%20Study%204-%20Municipal%20Planning%20in%20Bulgaria%20FINAL.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/transition_initiatives/pubs/ptdv1000.pdf [Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.uwex.edu/ces/cty/jefferson/documents/CPCPfinal06.pdf>
[Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.uwsp.edu/cnr/landcenter/Publications/PublicParticipation.pdf>
[Πρόσβαση 30/9/2010]

<http://www.waset.org/journals/waset/v53/v53-97.pdf> [Πρόσβαση 30/9/2010]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Τεχνικές συμμετοχής [NEF]:

- Action Planning
- Action, Create, Experience (ACE)
- Choices Method
- Citizens' Juries
- Community Appraisal
- Community Indicators
- Enspirited Envisioning
- Future Search
- Guided Visualisation
- Imagine
- Local Sustainability Model
- Open Space
- Parish Maps
- Participatory Appraisal (PA)
- Participatory Strategic Planning
- Participatory Theatre
- Planning for Real
- Round Table Workshops
- Social Auditing
- Talkworks
- Team Syntegrity
- Beo
- Broad-Based Organising
- Citizen Advocacy
- Community Site Management Plans
- Community Strategic Planning
- Consensus Building
- Finding Home-Visualising our Future by Making Maps
- From Vision to Action
- Human Scale Development Initiative (HSCI)
- Issues, Aims, Expectations, Challenges and Dialogues ion a Day
- Real Time Strategic Change (RTSC)

Μέθοδοι συμμετοχής [communityplanning]:

- Activity Week
- Architecture Centre
- Art Workshop
- Award Scheme
- Briefing Workshop
- Choice Catalogues
- Community Design Centre
- Community Planning Event
- Community Planning Forum
- Community Profiling
- Design Assistance Team
- Design Fest
- Design Game
- Design Workshop
- Development Trust
- Diagrams
- Electronic Map
- Elevation Montage
- Environment Shop
- Feasibility Fund
- Field Workshop
- Future Search Conference
- Gaming
- Ideas Competition
- Interactive Display
- Local Design Statement
- Mapping
- Microplanning Workshop
- Mobile Unit
- Models
- Neighbourhood Planning Office
- Newspaper Supplement
- Open House Event
- Open Space Workshop
- Participatory Editing
- Photo Survey
- Planning Aid Scheme
- Planning Day
- Planning for Real
- Planning for Weekend
- Prioritising
- Process Planning Session
- Reconnaissance Trip
- Review Session
- Risk Assessment
- Roadshow
- Simulation
- Street Stall
- Table Scheme Display
- Task Force
- Urban Design Studio
- User Group
- Video Soapbox

Παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία:*Βαλτική*

Μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος Interreg IIB, δόθηκε έναυσμα στις πόλεις μεσαίου μεγέθους γύρω από τη Βαλτική Θάλασσα (Medium Sized Cities around the Baltic Sea, MECIBS) να στραφεί προς τον επικοινωνιακό σχεδιασμό.

Το 2004, στην περιοχή Viitannummi της πόλης Salo, πραγματοποιήθηκε ένα πρόγραμμα συμμετοχικού σχεδιασμού, όπου οι κάτοικοι μπορούσαν να ορίσουν το μέλλον του τόπου στον οποίο κατοικούν. Χρησιμοποιήθηκε ένας καινοτόμος τρόπος συμμετοχής των πολιτών, όπου έλαβαν μέρος 8 οικογένειες. Οι οικογένειες που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν πλήρωσαν ένα χρηματικό ποσό. Πραγματοποιήθηκαν 13 συναντήσεις, όπου υπήρξε αμοιβαία μάθηση για όλους τους συμμετέχοντες. Τις συναντήσεις αυτές συντόνιζε ένας επαγγελματίας πολεοδόμος (συντονιστής), ο οποίος είχε το ρόλο του συνδετικού κρίκου μεταξύ κατοίκων και πόλης. Επίσης, οι οικογένειες χωρίστηκαν σε ομάδες δυναμικής και κατέληγαν συναινετικά σε αποφάσεις, επικουρούμενες από το συντονιστή. Στο τέλος, οι αποφάσεις αυτές γνωστοποιούνταν και υιοθετούνταν από την πόλη. (Lehtonen, [MECIBS])

Φιλανδία

Η Φιλανδία έχει θεσμοθετήσει την ύπαρξη συμμετοχικών διαδικασιών και τις προωθεί σημαντικά. Πρώτα απ' όλα έχει δημιουργήσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ των πολιτών και των αρχών. Κάθε φορά που είναι να ξεκινήσει, ένα έργο αυτό ανακοινώνεται στους πολίτες, έτσι ώστε οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι να συμμετάσχουν εξετάζοντας τους στόχους, τις προοπτικές, αλλά και προτείνοντας εναλλακτικές λύσεις. Ταυτόχρονα, ορίζεται και ποιο είδος συμμετοχής θα ακολουθηθεί ανάλογα με τη φύση του έργου.

Η συμμετοχή στις διαδικασίες σχεδιασμού είναι ανοικτή σε όλους όσους ενδιαφέρονται συμπεριλαμβανομένων των γαιοκτημόνων, των κατοίκων, καθώς και άλλων των οποίων οι ζωές ή τα συμφέροντα επηρεάζονται από το σχέδιο. Επίσης, επιχειρείται η συνεργασία των διαφόρων επιπέδων εξουσιών, με τακτικές συναντήσεις, οι οποίες στοχεύουν στην εναρμόνιση των στόχων των χρήσεων γης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το νομικό πλαίσιο της Φιλανδίας θεσπίζει το δικαίωμα προσφυγής σε θέματα σχεδιασμού. Ο κάθε θιγόμενος – κάτοικος, οργάνωση ή και Αρχή – μπορεί να υποβάλει ένσταση ή προσφυγή ζητώντας την τροποποίηση ή τη διόρθωση κάποιου σχεδίου.

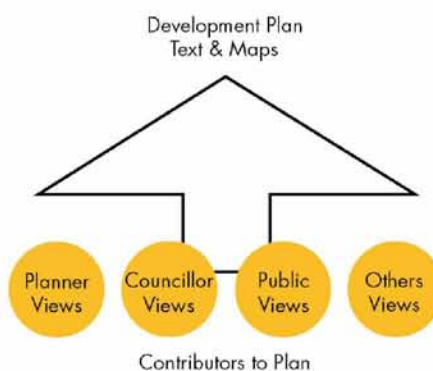
Τέλος, έχουν θεσπιστεί ακροάσεις για τις οικοδομικές άδειες. Οι ακροάσεις αυτές αφορούν τους ιδιοκτήτες αλλά και τους ενοικιαστές των γειτονικών ακινήτων, οι οποίοι υποχρεούνται να κοινοποιούνται τις αιτήσεις για χορήγηση οικοδομικής άδειας στα γειτονικά τους ακίνητα. [ymparisto]

Ιρλανδία

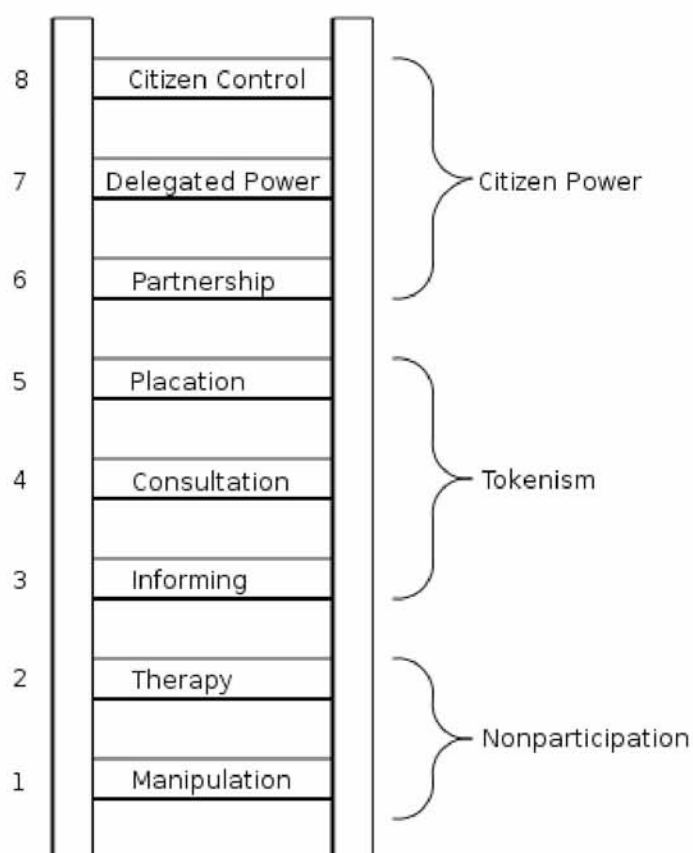
Κατά την προετοιμασία του Σχεδίου Ανάπτυξης του Dun Laoghaire-Rathdown (DLR) 2004-2010 επιχειρήθηκε η συμμετοχή του κοινού στο σχεδιασμό. Στην όλη διαδικασία που διήρκησε από τον Ιούνιο του 2002 έως το Μάρτιο του 2004, η συμμετοχή του κοινού ήταν σημαντική και καθ' όλη τη διάρκεια. Στην αρχή της διαδικασίας με τη συμβουλευτική περίοδο των 8 εβδομάδων, στη συνέχεια με την πρώτη ανάρτηση του προσχεδίου του Σχεδίου Ανάπτυξης 2003 (10 εβδομάδες) και τέλος, τη δεύτερη ανάρτηση του προσχεδίου του Σχεδίου Ανάπτυξης με τροποποιήσεις του (4 εβδομάδες).

Κατά την πρώτη φάση συμμετοχής πραγματοποιήθηκαν 6 δημόσιες συναντήσεις σε δύο διαφορετικές τοποθεσίες, στις οποίες ο κόσμος ενημερωνόταν για τη διαδικασία και καλούταν να συμμετέχει. Τα θέματα τα οποία απασχόλησαν αυτήν τη συμβουλευτική φάση κάλυπταν μια ευρεία γκάμα, από θέματα γενικού ενδιαφέροντος όπως συνολική στρατηγική, βιώσιμη ανάπτυξη, διατήρηση και μεταφορές, αλλά και μεμονωμένα θέματα για συγκεκριμένες κατασκευές, δρόμους ή ζώνες. Στη συνέχεια, στη δεύτερη φάση συμμετοχής, μετά από δημοσίευση του προσχεδίου, κατατέθηκαν υποβολές με τις απόψεις του κοινού για διάφορα θέματα. Στην τελευταία φάση διαβούλευσης, το κοινό ενημερώθηκε για τις τροποποιήσεις του σχεδίου και είχε το δικαίωμα να υποβάλει τη γνώμη του για τις αλλαγές αυτές. (Bartley B., Meldon J., Creamer C., 2007, [southsidepartnership])

Οργανόγραμμα διαδικασίας
Σχεδιασμού στην Ιρλανδία.
(πηγή: [southsidepartnership])

Η κλίμακα συμμετοχής της Arnstein:

πηγή: <http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3852/2010

Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης

Άρθρο 72

Οικονομική επιτροπή - Αρμοδιότητες

1. Η οικονομική επιτροπή είναι όργανο παρακολούθησης και ελέγχου της οικονομικής λειτουργίας του δήμου. Ειδικότερα έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) συντάσσει τον προϋπολογισμό του δήμου,
- β) ελέγχει την υλοποίηση του προϋπολογισμού και υποβάλλει ανά τρίμηνο έκθεση προς το δημοτικό συμβούλιο, στην οποία παρουσιάζεται η κατάσταση των εσόδων και εξόδων του δήμου. Η έκθεση αυτή στην οποία καταχωρούνται και τυχόν παρατηρήσεις της μειοψηφίας, δημοσιεύεται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του δήμου,
- γ) προελέγχει τον απολογισμό,
- δ) αποφασίζει για την έγκριση των δαπανών και τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού, εκτός από εκείνες που σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις αποφασίζει το δημοτικό συμβούλιο, καθώς επίσης αποφασίζει αιτιολογημένα και για τις περιπτώσεις απευθείας ανάθεσης προμηθειών, παροχής υπηρεσιών, εκπόνησης μελετών και εκτέλεσης έργων σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις,
- ε) με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του παρόντος, καταρτίζει τους όρους, συντάσσει τη διακήρυξη, διεξάγει και κατακυρώνει όλες τις δημοπρασίες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Για τη διεξαγωγή των δημοπρασιών και την αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να συγκροτεί επιτροπές, από μέλη της, δημοτικούς ή δημόσιους υπαλλήλους ή ειδικούς επιστήμονες,
- στ) μελετά την ανάγκη συνάψεως δανείων, καταρτίζει τους όρους τους και εισηγείται σχετικά στο δημοτικό συμβούλιο,
- ζ) εισηγείται προς το δημοτικό συμβούλιο την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών,
- η) αποφασίζει για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών,
- θ) εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο ετήσιο σχέδιο διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του δήμου. Παρακολουθεί την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου και ενημερώνει το δημοτικό συμβούλιο,
- ι) αποφασίζει για ζητήματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης,
- ια) εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του δήμου, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 73 παρ.1Β ν) και παρακολουθεί την υλοποίησή τους,
- ιβ) αποφασίζει για την υποβολή προσφυγών στις διοικητικές αρχές,
- ιγ) αποφασίζει για την άσκηση όλων των ενδίκων βοηθημάτων και των ενδίκων μέσων,
- ιδ) αποφασίζει για το δικαστικό συμβιβασμό και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο για τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο μέχρι ποσού τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ,
- ιε) αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και για την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσους δήμους, είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία, είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια.

Μπορεί επίσης να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του δήμου και

απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία. Στις περιπτώσεις αυτές η αμοιβή του δικηγόρου ορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 281 του Κ.Δ.Κ..

2. Για τις περιπτώσεις ιβ', ιγ' και ιδ' της προηγούμενης παραγράφου, η απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνωμοδότηση δικηγόρου, η ανυπαρξία της οποίας συνεπάγεται ακυρότητα της σχετικής απόφασης. Προκειμένου για μισθολογικές απαιτήσεις, κάθε μορφής, περιλαμβανομένων και των επιδομάτων, δεν είναι δυνατή η παραίτηση από την άσκηση ενδίκων μέσων, ο δικαστικός ή εξώδικος συμβιβασμός και η κατάργηση δίκης, εκτός από τις περιπτώσεις που το νομικό ζήτημα έχει κριθεί με απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου. Η παρούσα ρύθμιση ισχύει και όταν αποφασίζει, σχετικά, το δημοτικό συμβούλιο, λόγω υπέρβασης του αντικειμένου των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ της περίπτωσης ιδ' της προηγούμενης παραγράφου.

3. Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία, και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες των προηγούμενων παραγράφων.

4. Η οικονομική επιτροπή με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της μπορεί να παραπέμψει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

Άρθρο 73

Επιτροπή Ποιότητας Ζωής - Αρμοδιότητες

1. Η επιτροπή ποιότητας ζωής συνιστάται σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των σχετικών με την ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος αρμοδιοτήτων του δήμου. Κατά την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων της λαμβάνει ειδική μέριμνα για το σχεδιασμό δράσεων που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εν γένει την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες.

Ειδικότερα:

Α. Είναι αρμόδια, με την επιφύλαξη του άρθρου 83, για:

- i) τη χορήγηση προέγκρισης ίδρυσης καταστημάτων και επιχειρήσεων μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου,
- ii) την ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων επιχειρήσεων και λοιπών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων αρμοδιότητας του δήμου,
- iii) τη χορήγηση ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας μουσικής.

Η σχετική απόφαση λαμβάνεται μέσα σε είκοσι (20) ημέρες αφότου περιέλθουν στην επιτροπή όλα τα νόμιμα δικαιολογητικά και στοιχεία.

Β. Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο:

- i) θέματα καθορισμού χρήσεων γης,
- ii) θέματα ρυθμιστικών σχεδίων, προγραμματισμού εφαρμογής ρυθμιστικών σχεδίων, οικιστικής οργάνωσης ανοικτών πόλεων, εφαρμογής Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.), πολεοδομικών μελετών, ανάπλασης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπλασης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ειδικά ρυθμιζόμενης πολεοδόμησης (Π.Ε.Ρ.ΠΟ.) και έγκρισης πολεοδομικών μελετών,
- iii) τη λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος,

- iv) τη λήψη αποφάσεων για θέματα χωροθέτησης κοιμητηρίων, κατά τις προβλέψεις του ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α'), κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και άλλων, σχετικών με το αντικείμενο, αρμοδιοτήτων του,
- v) το σχέδιο κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του Κ.Δ.Κ..
2. Η επιτροπή ποιότητας ζωής συντάσσει ετήσια έκθεση πεπραγμένων στους τομείς αρμοδιότητάς της, η οποία συζητείται και εγκρίνεται από το δημοτικό συμβούλιο.
3. Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία, και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες των προηγούμενων παραγράφων.
4. Η επιτροπή ποιότητας ζωής με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

Άρθρο 76

Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης

1. Στους δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο από δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους συγκροτείται, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) των μελών του και εκδίδεται εντός δύο (2) μηνών από την εγκατάσταση των δημοτικών αρχών, δημοτική επιτροπή διαβούλευσης ως όργανο με συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Η διάρκεια της θητείας της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης δεν υπερβαίνει τα δύομιση έτη. Δημοτική επιτροπή διαβούλευσης μπορεί να συγκροτηθεί και σε μικρότερους δήμους, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Η δημοτική επιτροπή διαβούλευσης αποτελείται από εκπροσώπους των φορέων της τοπικής κοινωνίας, όπως:

- α) των τοπικών εμπορικών και επαγγελματικών συλλόγων και οργανώσεων
- β) των επιστημονικών συλλόγων και φορέων
- γ) των τοπικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών
- δ) των εργαζομένων στο δήμο και τα νομικά του πρόσωπα
- ε) των ενώσεων και συλλόγων γονέων
- στ) των αθλητικών και πολιτιστικών συλλόγων και φορέων
- ζ) των εθελοντικών οργανώσεων και κινήσεων πολιτών
- η) άλλων οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών
- θ) εκπρόσωποι των τοπικών συμβουλίων νέων και
- ι) δημότες.

Ο συνολικός αριθμός των μελών της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου, μπορεί να είναι από είκοσι πέντε (25) έως πενήντα (50) μέλη. Σε ποσοστό ένα τρίτο (1/3) του συνολικού αριθμού των μελών εκπροσώπων φορέων ορίζονται επιπλέον μέλη, μετά από κλήρωση, δημότες εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους καθώς και όσοι είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους. Στη δημοτική επιτροπή διαβούλευσης προεδρεύει ο δήμαρχος ή ο αντιδήμαρχος που ορίζει ο δήμαρχος με απόφασή του. Στις συνεδριάσεις της επιτροπής καλούνται κατά περίπτωση και συμμετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου και εκπρόσωποι αρμόδιων κρατικών αρχών, των τοπικών οργανώσεων πολιτικών κομμάτων, καθώς και οι επικεφαλής των δημοτικών παρατάξεων που εκπροσωπούνται στο δημοτικό συμβούλιο.

2. Η δημοτική επιτροπή διαβούλευσης:

α) Γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με τα αναπτυξιακά προγράμματα και τα προγράμματα δράσης του δήμου, το επιχειρησιακό πρόγραμμα και το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου.

β) Γνωμοδοτεί για θέματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος, που παραπέμπονται σε αυτή από το δημοτικό συμβούλιο ή τον δήμαρχο.

γ) Εξετάζει τα τοπικά προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες του δήμου και διατυπώνει γνώμη για την επίλυση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών.

δ) Δύναται να διατυπώνει παρατηρήσεις επί του περιεχομένου των κανονιστικού χαρακτήρα αποφάσεων οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 79 του Κ.Δ.Κ..

Η διατύπωση γνώμης από τη δημοτική επιτροπή διαβούλευσης δεν αποκλείει την παράλληλη ηλεκτρονική διαβούλευση με τους πολίτες, μέσω διαδικτύου. Οι προτάσεις της ηλεκτρονικής διαβούλευσης συγκεντρώνονται και συστηματοποιούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου και παρουσιάζονται από τον πρόεδρο της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης κατά την αντίστοιχη συνεδρίασή της.

3. Η δημοτική επιτροπή διαβούλευσης συνεδριάζει δημόσια, μετά από πρόσκληση του προέδρου της, υποχρεωτικά μια φορά το χρόνο, πριν από τη σύνταξη των προ-σχεδίων του προϋπολογισμού και του ετήσιου προγράμματος δράσης και τουλάχιστον μία φορά κάθε τρεις (3) μήνες για άλλα θέματα που εισάγονται προς συζήτηση. Η πρόσκληση κοινοποιείται στα μέλη με κάθε πρόσφορο μέσο επτά (7) εργάσιμες ημέρες πριν τη συνεδρίαση και περιλαμβάνει την ημερήσια διάταξη, τον τόπο, την ημερομηνία και την ώρα της συνεδρίασης και συνοδεύεται

από εισήγηση επί των υπό συζήτηση θεμάτων. Σε περίπτωση έλλειψης απαρτίας, η συνεδρίαση επαναλαμβάνεται την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα, οπότε θεωρείται σε κάθε περίπτωση ότι υφίσταται απαρτία. Η γραμματειακή υποστήριξη της δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης γίνεται από τις υπηρεσίες του δήμου και τηρούνται πρακτικά. Η δημοτική επιτροπή διαβούλευσης διατυπώνει τη γνώμη της μετά από σχετική συζήτηση. Στην εισήγησή της αναγράφονται όλες οι γνώμες που διατυπώνονται.

4. Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί να ψηφίζει σχετικό κανονισμό διαβούλευσης, ο οποίος ρυθμίζει όλα τα θέματα τα σχετικά με τις διαδικασίες διαβούλευσης, τη συμμετοχή φορέων και πολιτών σε αυτή, καθώς και την παρουσίαση των πορισμάτων της διαβούλευσης στο αρμόδιο όργανο του δήμου.

Άρθρο 77

Συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης

1. Στους δήμους άνω των είκοσι χιλιάδων (20.000) κατοίκων, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, επιλέγεται, κατόπιν προκηρύξεως που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του δήμου, πρόσωπο εγνωσμένου κύρους και εμπειρίας, ως συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης. Υποψηφιότητες υποβάλλονται με δήλωση που κατατίθεται στο προεδρείο του δημοτικού συμβουλίου

κατά την έναρξη της διαδικασίας επιλογής. Ως συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης δεν μπορεί να επιλεγεί αιρετός δήμου, περιφέρειας ή βουλευτής. Ως προς το αξίωμα του συμπαραστάτη του δημότη ισχύουν τα κωλύματα και τα ασυμβίβαστα που προβλέπονται στο άρθρο 14 του παρόντος. Η θητεία του συμπαραστάτη ακολουθεί τη θητεία των δημοτικών αρχών.

2. Η διαδικασία για την επιλογή του συμπαραστάτη πρέπει να έχει ολοκληρωθεί σε αποκλειστική προθεσμία δύο (2) μηνών από την εγκατάσταση των δημοτικών αρχών. Ο

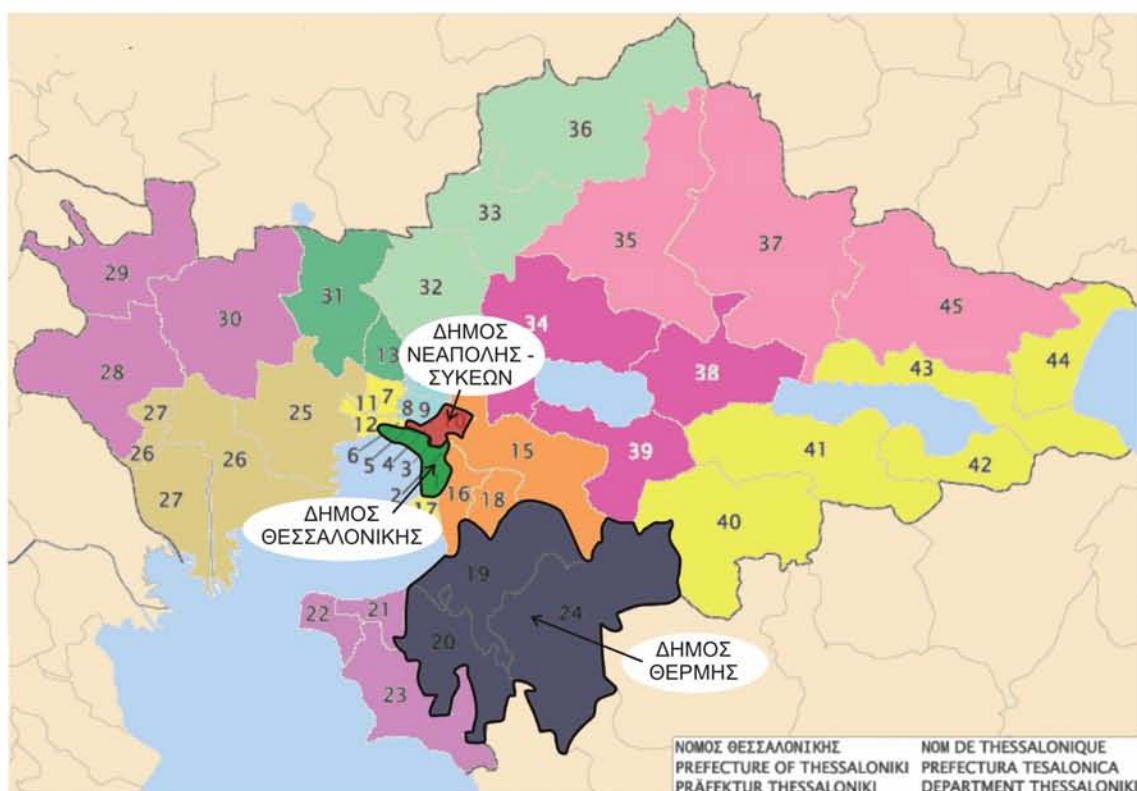
συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης επιλέγεται με απόφαση η οποία λαμβάνεται με μυστική ψηφοφορία και με πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του συνόλου των μελών του δημοτικού συμβουλίου. Αν δεν επιτευχθεί η επιλογή, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται κατά την ίδια ή μεταγενέστερη συνεδρίαση με την ίδια πλειοψηφία. Είναι επιτρεπτή με την ίδια πλειοψηφία και την αυτή διαδικασία η ανάκληση του συμπαραστάτη για πλημμελή εκτέλεση των καθηκόντων του, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού συμβουλίου.

3. Ο συμπαραστάτης υποστηρίζεται διοικητικά από τις υπηρεσίες του δήμου, δέχεται καταγγελίες άμεσα θιγόμενων πολιτών και επιχειρήσεων για κακοδιοίκηση των υπηρεσιών του δήμου, των νομικών του προσώπων και των επιχειρήσεων του και διαμεσολαβεί προκειμένου να επιλυθούν τα σχετικά προβλήματα, ενώ είναι υποχρεωμένος να απαντά εγγράφως ή ηλεκτρονικά εντός τριάντα (30) ημερών στους ενδιαφερόμενους.

4. Η υποβολή καταγγελίας ή αναφοράς στο συμπαραστάτη του δημότη και της επιχείρησης δεν αναιρεί τη σχετική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ως ανεξάρτητης αρχής, ούτε τις αρμοδιότητες άλλων ελεγκτικών οργάνων και αρχών, καθώς και του Ελεγκτή Νομιμότητας.

5. Ο συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης συντάσσει ετήσια έκθεση. Η ετήσια έκθεση παρουσιάζεται από τον ίδιο και συζητείται στην ειδική δημόσια συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου για τον απολογισμό της δημοτικής αρχής κατά τις διατάξεις του άρθρου 217 του Κ.Δ.Κ., εντός τριάντα (30) ημερών από την υποβολή της. Ο συμπαραστάτης μπορεί επίσης να προβαίνει στη διατύπωση προτάσεων βελτίωσης της δημοτικής διοίκησης και των σχέσεών της με το κοινό, τόσο στο πλαίσιο της ετήσιας έκθεσής του, όσο και επ' ευκαιρία σημαντικών προβλημάτων κακοδιοίκησης που ο ίδιος εντοπίζει. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι ειδικές προτάσεις του συμπαραστάτη υποβάλλονται στον δήμαρχο και κοινοποιούνται στο δημοτικό συμβούλιο και στον γενικό γραμματέα του δήμου. Τόσο η ετήσια έκθεση όσο και οι ειδικές προτάσεις του συμπαραστάτη αναρτώνται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του δήμου με φροντίδα των δημοτικών υπηρεσιών.

6. Ο συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης λαμβάνει αντιμισθία ισόποση με την αντιμισθία του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου. Ως προς την καταστατική θέση και τις ευθύνες του συμπαραστάτη και της επιχείρησης ισχύουν οι σχετικές διατάξεις για τους δημοτικούς συμβούλους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΩΝ

Χάρτης του Ν. Θεσσαλονίκης όπου οριοθετούνται οι νέοι ‘καλλικρατικοί’ δήμοι: Θεσσαλονίκης, Νεάπολης – Συκεών και Θέρμης.

Δήμος Θεσσαλονίκης

Ο δήμος Θεσσαλονίκης είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος σε πληθυσμό δήμος, μετά το δήμο Αθηναίων. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 έχει 375.276 κατοίκους. Καταλαμβάνει κυρίως την κεντρική έκταση της πόλης της Θεσσαλονίκης με το ιστορικό της κέντρο και περιοχές γύρω από αυτό, καθώς και τις συνοικίες που εκτείνονται προς τα ανατολικά της πόλης. Στην έκταση του Δήμου Θεσσαλονίκης βρίσκονται τα κυριότερα αξιοθέατα και μνημεία της Θεσσαλονίκης. Τώρα με το νέο Νόμο του Καλλικράτη στο Δήμο ενσωματώθηκε και ο πρώην Δήμος Τριανδρίας.

Ο Δήμος διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως τα *Δημήτρια* και κατέχει έναν τηλεοπτικό (TV 100) και τρεις ραδιοφωνικούς σταθμούς (FM 100, FM 100,6 και FM 101) [Wikipedia2].

Επίσης, έχει ένα καλά οργανωμένο site στο διαδίκτυο όπου ο καθένας μπορεί να ενημερωθεί για τα δρώμενα, αλλά και να εξυπηρετηθεί ηλεκτρονικά (ηλεκτρονική διακυβέρνηση) [<http://www.thessaloniki.gr/portal/page/portal/DimosThessalonikis>].

Δήμος Νεάπολης – Συκεών

Ο νέος Δήμος Νεάπολης – Συκεών περιλαμβάνει τους πρώην δήμους: Νεάπολης, Συκεών, Αγ. Παύλου και Πεύκων. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ο Δήμος Νεάπολης έχει 30.279 κατοίκους, ο Δήμος Συκεών 41.726 κατ., ο Δήμος Αγ. Παύλου 7.978 κατ. και ο Δήμος Πεύκων 6.434 κατ. Επομένως, ο νεοσύστατος Δήμος Νεάπολης – Συκεών έχει 86.417 κατοίκους [www.statistics.gr].

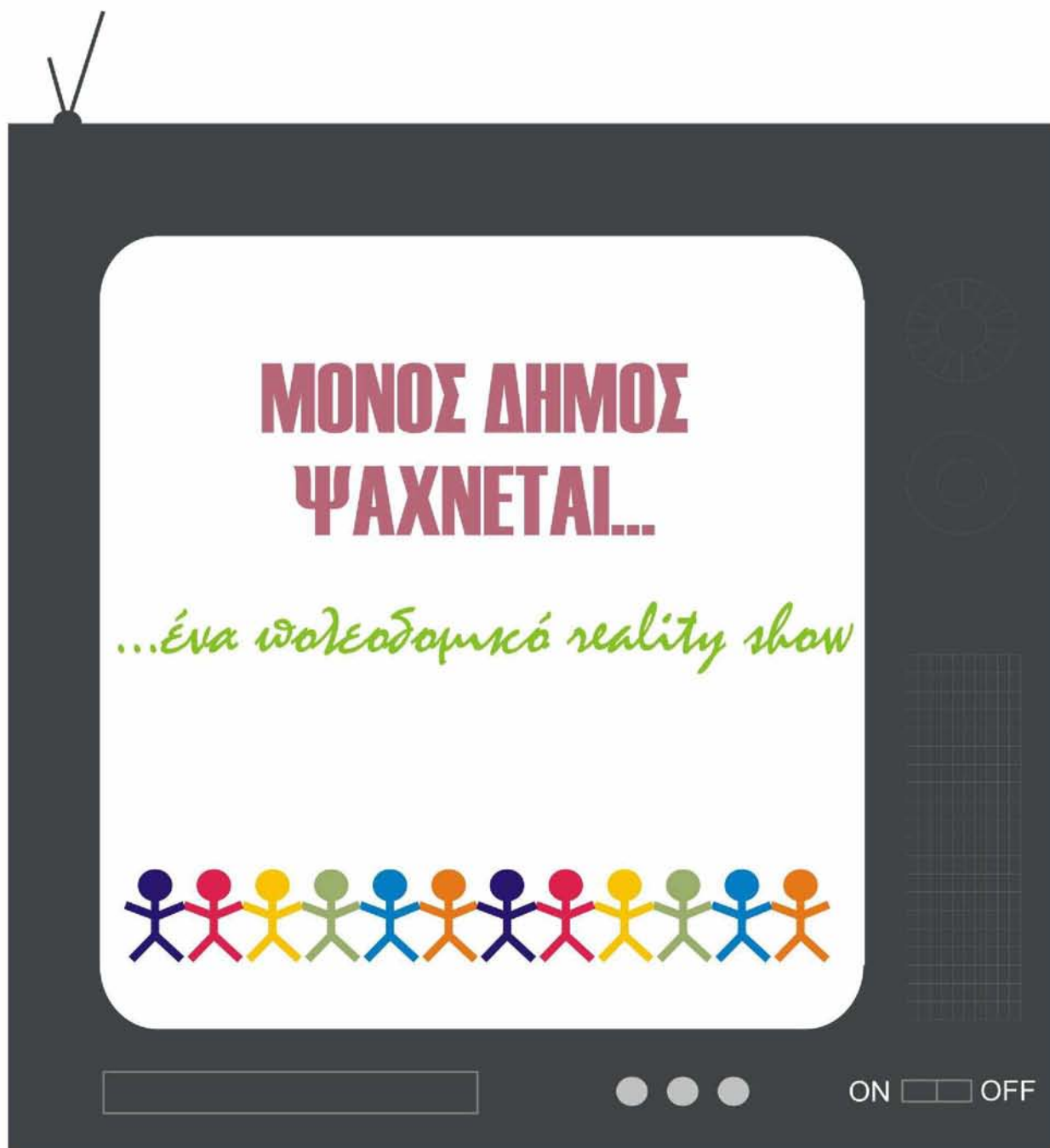
Δεν υπάρχει δημοτικό κανάλι ή ραδιόφωνο. Όσον αφορά το διαδίκτυο, οι προηγούμενοι δήμοι είχαν site, με πιο οργανωμένα αυτά των δύο μεγαλύτερων Νεάπολης και Συκεών. Μετά τη συνένωση δε δημιουργήθηκε νέο site του διευρυμένου δήμου, παρά μόνο για κάποιες πληροφορίες χρησιμοποιείται αυτό του δήμου Συκεών.
[http://www.sykies.gr/web/guest/home]

Δήμος Θέρμης

Ο νέος Δήμος Θέρμης περιλαμβάνει τους παλιούς δήμους: Θέρμης, Μίκρας και Βασιλικών. Το σύνολο του πληθυσμού, βάσει της απογραφής του 2001 είναι 36.371 κάτοικοι (Θέρμη: 16.641 κατ., Μίκρα: 9.303 κατ. και Βασιλικά: 10.427 κατ.) [www.statistics.gr]. Από τους τρεις δήμους που μελετήθηκαν ο νέος Δήμος Θέρμης είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση.

Ο παλιός δήμος Θέρμης έκανε προσπάθειες να στήσει το δικό του τηλεοπτικό σταθμό, αλλά κάπου αυτό ατόνησε. Επίσης, είχε ένα από τα πιο καλοστημένα site στο διαδίκτυο. Με την ίδια λογική συνεχίζει και ο νέος δήμος, ο οποίος έχει ήδη δημιουργήσει τον καινούριο του σύγχρονο ιστότοπο, όπου μπορεί κάποιος να ενημερωθεί για το δήμο και να εξυπηρετηθεί [http://www.thermi.gov.gr/].

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ – ένα ολοκληρωτικό reality show

2

Εισαγωγή

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενίσχυση και προώθηση της συμμετοχής του κοινού (public participation) και της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy), με χαρακτηριστικό σλόγκαν ότι “το να σχεδιάζεις δεν είναι αρκετό” (“to plan is not enough”)¹, προτείνουμε έναν καινούριο τρόπο εμπλοκής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων χωρικού περιεχομένου.

Πιστεύουμε ότι η χρήση των ΜΜΕ και συγκεκριμένα της τηλεόρασης μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη, ίσως και καταλυτική, σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Η τηλεόραση μέχρι σήμερα είχε κυρίως ενημερωτικό χαρακτήρα όσον αφορά τα ζητήματα σχεδιασμού. Πιστεύουμε, όμως, ότι όσο αυξάνουμε το επίπεδο συμμετοχής του κοινού, τόσο η τηλεόραση από ένα μονοδρομικό μέσο ενημέρωσης, μπορεί να γίνει ένα διαδραστικό μέσο πραγματικής επικοινωνίας.

Το ραδιόφωνο ιντρέι να μετατραπεί από μέσο διανομής, σε μέσο επικοινωνίας. Το ραδιόφωνο θα μπορούσε να γίνει, το καλύτερο δυνατό μέσο επικοινωνίας της δημόσιας γνώμης ... αρκεί να μην είναι μόνο ωρολόι αλλά και δέκτης, να μην κά νει τον ακροατή μόνο να ακούει, αλλά και να μιλάει. να μην του απαντάει αλλά να του δραστηριοποιεί...

Κ.ΜΠΤΡΕΧΤ

Αυτό πραγματοποιείται και με τη συνεισφορά των νέων τεχνολογιών ICT, οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν άψογα με την τηλεόραση και κυρίως με την ψηφιακή τηλεόραση. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), το World Wide Web και άλλα ηλεκτρονικά μέσα καταστούν ολό και πιο σημαντικά στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά².

Έτσι, προτείνουμε ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα, με τη μορφή σειράς εκπομπών με θέμα ένα συγκεκριμένο δήμο και ένα συγκεκριμένο του πρόβλημα. Η ομάδα προσπαθεί να προτείνει λύσεις σε άμεση συνεργασία με το κοινό.

σκοπός του προγράμματος

Κίνητρο, λοιπόν, αυτού του προγράμματος είναι η ενεργοποίηση του κοινού, η ενίσχυση και η προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης χωρικών αποφάσεων.

ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1. Ανάμειξη των πολιτών στα κοινά
2. Διαφάνεια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων
3. Κατανόηση του σχεδιασμού
4. Αποδοχή του σχεδιασμού

1. Knapp S., Bogdahn J., Coors V., 2007. *Improve public participation in planning processes by using web-based 3D-models for communication platforms*. (http://www.corp.at/corp_relaunch/papers_txt_suche/corp2007_KNAPP.pdf)
 2. New Economics Foundation (NEF), 1998. *PARTICIPATION WORKS! 21 techniques of community participation for the 21st century*. (http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Participation_Works.pdf)

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ ... ένα πολεοδομικό reality show

3

η διαδικασία

Η εξέλιξη της εκπομπής έχει τρία στάδια:

- α) ανάλυση,
- β) επεξεργασία δεδομένων ανάλυσης
- γ) πρόταση

Το ανθρώπινο δυναμικό της εκπομπής θα αποτελείται από μια σταθερή διεπιστημονική ομάδα και από εκπροσώπους τόσο της τοπικής κοινωνίας όσο και από άλλους χώρους. Το πάνελ της εκπομπής θα συζητά και θα σχολιάζει όλα τα θέματα που προκύπτουν σχετικά με το πρόβλημα που καλείται να “επιλύσει” η εκπομπή. Τη συζήτηση θα συντονίζει ένας συντονιστής - κεντρικός παρουσιαστής - ουδέτερος παρατηρητής.

Εκτός από τη διαδικασία μέσα στο studio, σε κομβικά σημεία της διαδικασίας θα οργανώνονται και εξωτερικές δραστηριότητες με την άμεση και φυσική συμμετοχή του κοινού. Παράλληλα, θα διενεργείται και η συμμετοχή του κοινού μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας (internet, e-mail, sms, κ.α.). Η δομή και η πορεία της εκπομπής φαίνεται καλύτερα στο Οργανόγραμμα 1 (σελ.4).

σύσταση εκπομπήςΔιεπιστημονική ομάδα:

Αποτελείται από αρχιτέκτονες, πολεοδόμους - χωροτάκτες, πολ. μηχανικούς, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους και είναι σταθερή σε όλη την πορεία της διαδικασίας.

Εκπρόσωποι μη κερδοσκοπικών οργανώσεων και ιδρυμάτων:

Πρόκειται για ανθρώπους που ανήκουν σε μη κερδοσκοπικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, ή σε ιδρύματα εκπαιδευτικά και μη.

Τοπικοί άρχοντες και πολιτικοί:

Εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης και άνθρωποι που πολιτεύονται στην περιοχή μελέτης.

Άνθρωποι του πνεύματος:

Πρόκειται για καλλιεργημένους ανθρώπους, με ιδιαίτερη παιδεία και μόρφωση, που έχουν σχέση άμεση ή έμμεση με την περιοχή, και θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη διαδικασία.

Εκπρόσωποι επιχειρηματιών:

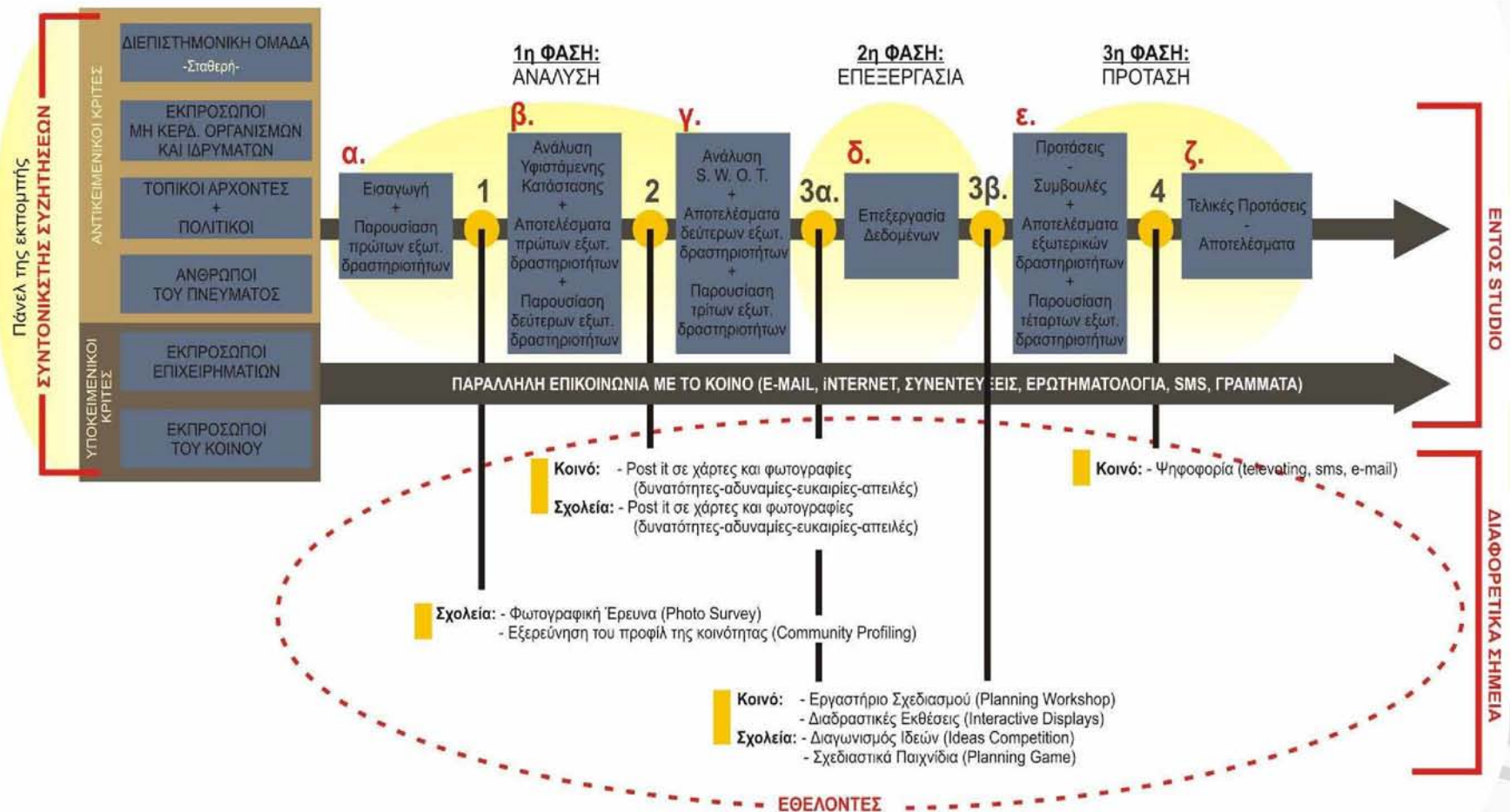
Οι επιχειρήσεις της περιοχής, αλλά και άλλες επιχειρήσεις που δείχνουν οικονομικό ενδιαφέρον για την περιοχή εκπροσωπούνται στη διαδικασία ώστε να ληφθεί υπόψη η άποψη και οι ανησυχίες τους.

Εκπρόσωποι τοπικής κοινωνίας:

Ενεργοί πολίτες με όρεξη και μεγάλη συμμετοχή στα κοινά εκπροσωπούν την τοπική κοινωνία στην εκπομπή.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 1: ΔΟΜΗ ΚΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ... ένα ωλοδομικό reality show

5

Α' Φάση. **ΑΝΑΛΥΣΗ** (Βλ. Οργανόγραμμα 2, σελ. 8)**Βήμα α**Εισαγωγή στο πρόγραμμα + Παρουσίαση 1^{ης} εξωτερικών δραστηριοτήτων:

Η πρώτη εκπομπή είναι εισαγωγική. Περιγράφεται τι πρόκειται να ακολουθήσει, ποιος είναι ο σκοπός και ο στόχος της εκπομπής, ποιοι άνθρωποι συμμετέχουν στην όλη διαδικασία και από ποιο πόστο, καθώς επίσης και ποια ακριβώς θα είναι η διαδικασία που θα ακολουθηθεί για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Επίσης, στην πρώτη αυτή εκπομπή γίνεται και η παρουσίαση της 1ης εξωτερικής δραστηριότητας από τις 4 που είναι προγραμματισμένες. Είναι απαραίτητο να περιγραφεί η δραστηριότητα αυτή, να διευκρινιστεί ποιοι συμμετέχουν, πού, τι πρέπει να κάνουν και πώς θα το κάνουν αυτό.

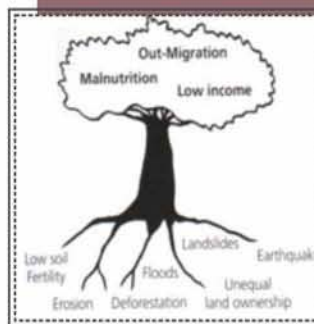
Συγκεκριμένα, στην 1η εξ. δραστηριότητα συμμετέχουν σχολεία που ερευνούν το παρελθόν και το παρόν της περιοχής τους. Μελετούν την υφιστάμενη κατάσταση και εικόνα του τόπου τους με τη μέθοδο της "φωτογραφικής έρευνας"* και της "εξερεύνησης του προφίλ της κοινότητας"*. Τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων αυτών χρησιμοποιούνται ως δεδομένα ή ως βάση για τη συζήτηση του πάνελ στο τηλεοπτικό πλατό.

Φωτογραφική έρευνα (Photo Survey)*:

Η έρευνα αυτή θα διεξάγεται από ένα ή δύο σχολεία. Πρόκειται για φωτογραφική αποτύπωση του υπάρχοντος περιβάλλοντος. Οι φωτογραφίες των παιδιών συλλέγονται και τοποθετούνται πάνω σε άσπρα χαρτιά ή χάρτες. Μπορεί να τις έχουν κόψει ή να τις έχουν επεξεργαστεί θέλοντας να δώσουν κάποια βαρύτητα. Σχόλια και παρατηρήσεις μπορούν να τοποθετούνται πάνω στα χαρτιά ή τους χάρτες.

Εξερεύνηση του προφίλ της κοινότητας (Community Profiling)*:

Η έρευνα αυτή θα διεξαχθεί από σχολεία μεγαλύτερης ηλικίας. Πρόκειται για την περιγραφή της φύσης, των αναγκών και των πόρων μιας κοινότητας, καθώς και την ενεργό συμμετοχή της κοινότητας αυτής. Τα αποτελέσματα θα επεξεργαστούν και θα οπτικοποιηθούν από τα παιδιά σε χάρτες, ζωγραφιές, κτλ. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία θα δημιουργηθεί ένα "δέντρο προβλημάτων", το οποίο θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της περιοχής.

*<http://www.communityplanning.net/methods/methods.php>

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ – ένα ατομικό reality show

6

Α' Φάση. **ΑΝΑΛΥΣΗ** (βλ. Οργανόγραμμα 2, σελ. 8)**Βήμα Β**

Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης +
Αποτελέσματα 1^{ης} εξ. δραστηριοτήτων +
Παρουσίαση 2^{ης} εξ. δραστηριοτήτων:

Προβάλλεται σε βίντεο η εξέλιξη της 1ης εξ. δραστηριότητας, καθώς επίσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματά της επεξεργασμένα και οπτικοποιημένα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε να είναι χρήσιμα στην πορεία της διαδικασίας. (Η παρουσίαση αυτή θα επαναλαμβάνεται κάθε φορά που θα ολοκληρώνεται μία εξωτερική δραστηριότητα) Η ομάδα των ανθρώπων στο studio έχουν κάνει τη δική τους έρευνα και συνδυάζοντάς την με τα 'προϊόντα' της 1ης εξ. δραστηριότητας, καταλήγουν στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής.

Περιγράφεται, επομένως, η γεωγραφία της περιοχής, η ιστορία και η εξέλιξη του οικισμού, η σημερινή της κατάσταση, παρουσιάζοντας στατιστικά και κοινωνικοοικονομικά στοιχεία. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην περιγραφή του κλίματος και του περιβάλλοντος της περιοχής. (Αυτό το βήμα της διαδικασίας δεν είναι απαραίτητο ότι θα διαρκέσει μόνο όσο μία εκπομπή. Μπορεί να χρειαστούν περισσότερες.)

Ανάλυση SWOT με Post-it:

Η διαδικασία αυτή θα διεξαχθεί τόσο από παιδιά στο σχολείο όσο και από όλους τους άλλους πολίτες. Σε διάφορα σημεία της πόλης, θα έχουν στηθεί πίνακες, χάρτες, πόστερ, πάνω στα οποία ο κάθε ένας θα καλείται να επισημάνει με Post-it, ή με όποιο άλλο τρόπο θέλει, τις δυνατότητες της περιοχής, τις αδυναμίες της, τις ευκαιρίες που μπορεί να της παρουσιάζονται και τις απειλές που καλείται να αντιμετωπίσει. Τα 'προϊόντα' θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για το studio.

Σε δεύτερη φάση, παρουσιάζεται η 2η εξωτερική δραστηριότητα. Στη δραστηριότητα αυτή συμμετέχουν τόσο τα σχολεία όσο και πολίτες. Αυτό που καλούνται να κάνουν είναι να διατυπώσουν σε Post-it τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία της περιοχής τους, καθώς και τις ευκαιρίες και τις απειλές που της παρουσιάζονται.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ... ένα ισολεκδομικό reality show

7

Α' Φάση. **ΑΝΑΛΥΣΗ** (βλ. Οργανόγραμμα 2, σελ. 8)**Βήμα γ)**Ανάλυση S.W.O.T. + Αποτελέσματα 2^{ης} εξ.δραστηριοτήτων + Παρουσίαση 3^{ης} εξ.δραστηριοτήτων:

Στο τρίτο βήμα της ανάλυσης, το πάνελ και τα αποτελέσματα από τη 2^η εξ. δραστηριότητα συνεργάζονται για να παρουσιαστεί η ανάλυση SWOT ή ΔΕΑΕ (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats ή Δυνατότητες, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές) της περιοχής. Αυτή η ανάλυση θα βοηθήσει στην καλύτερη επιλογή λύσεων των ζητημάτων της περιοχής. (Αυτό το βήμα δεν είναι απαραίτητο να διαρκέσει όσο μία μόνο εκπομπή. Μπορεί να χρειαστούν περισσότερες.)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η 3η εξωτερική δραστηριότητα. Η δραστηριότητα αυτή χωρίζεται σε δύο μέρη. Το α' μέρος πραγματοποιείται πριν από το βήμα δ της Β' Φάσης προλογίζοντάς την και το μέρος β' μετά από αυτήν συγχωνεύοντας και συνδυάζοντας όλα τα στοιχεία μέχρι εκείνο το σημείο.

Και στα δύο μέρη της 3ης εξ. δραστηριότητας συμμετέχουν και πάλι τόσο οι πολίτες όσο και οι μαθητές. Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν είναι για τα σχολεία:

i) Διαγωνισμός Ιδεών*, ii) Σχεδιαστικά Παιχνίδια*

και για τους πολίτες:

i) Εργαστήριο Σχεδιασμού*, ii) Διαδραστικές Εκθέσεις*

Διαγωνισμός Ιδεών (Ideas Competition)*:

Πρόκειται για μία διαδικασία που διεγείρει τη δημιουργική σκέψη, δημιουργώντας ενδιαφέρον και ώθηση. Τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν τις ιδέες τους για συγκεκριμένα θέματα/ζητήματα της περιοχής τους. Οι καλύτερες ιδέες βραβεύονται και μπαίνουν στη συζήτηση στο studio και ίσως και να πραγματοποιηθούν.

Σχεδιαστικά Παιχνίδια (Planning Games)*:

Πρόκειται για παιχνίδια που εισάγουν τα παιδιά στη λογική και την προβληματική της διαδικασίας του σχεδιασμού. Πάνω σε έναν βασικό χάρτη καλούνται να τοποθετήσουν κομμάτια/σύμβολα ώστε να δημιουργήσουν μια επιθυμητή εικόνα.

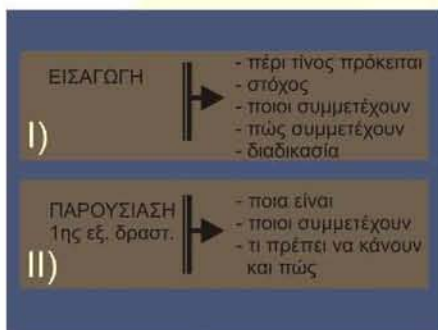
*<http://www.communityplanning.net/methods/methods.php>

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 2: 1η ΦΑΣΗ. ΑΝΑΛΥΣΗ

ΑΡΧΗ

α.

β.

γ.

1η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

2η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

3η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (α' μέρος)

2η ΦΑΣΗ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ... ένα ισοθεοδικό reality show

9

Β' Φάση. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (βλ. Οργανόγραμμα 3, σελ.10)**Βήμα δ)**Επεξεργασία Δεδομένων:

Στη Β' Φάση ξεκινά η επεξεργασία όλων των δεδομένων και των πληροφοριών που έχουν συλλεχθεί μέχρι τότε.

Πρώτα από όλα γίνεται παρουσίαση της εξέλιξης και των αποτελεσμάτων του α' μέρους της 3ης εξ. δραστηριότητας, κατά την οποία γίνεται και μία πρώτη επαφή του κοινού με το σχεδιασμό του μέλλοντος ή καλύτερα των λύσεων. Τα αποτελέσματα αυτής, λοιπόν, βοηθούν δίνοντας πάτημα ή αφορμές στο πάνελ να δημιουργήσει και να αναπτύξει τις προτεινόμενες λύσεις για την περιοχή.

Το πάνελ έχοντας υπόψη τις απόψεις του κοινού, καταλήγουν σε κάποιες πρώτες λύσεις - προτάσεις. Αυτές οι προτάσεις τους μπαίνουν πάλι σε διαβούλευση. Έτσι, σχολιάζονται και κρίνονται από το κοινό στο β' μέρος της 3^{ης} εξωτερικής δραστηριότητας.

Στο β' μέρος της 3ης εξ. δραστηριότητας οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι οι ίδιες με αυτές του α' μέρους. Συμμετέχουν οι πολίτες και οι μαθητές μεγαλύτερης ηλικίας. (Αυτό το βήμα της διαδικασίας διαρκεί περισσότερο από μία εκπομπή)

Διαδραστικές Εκθέσεις (Interactive Displays)*:

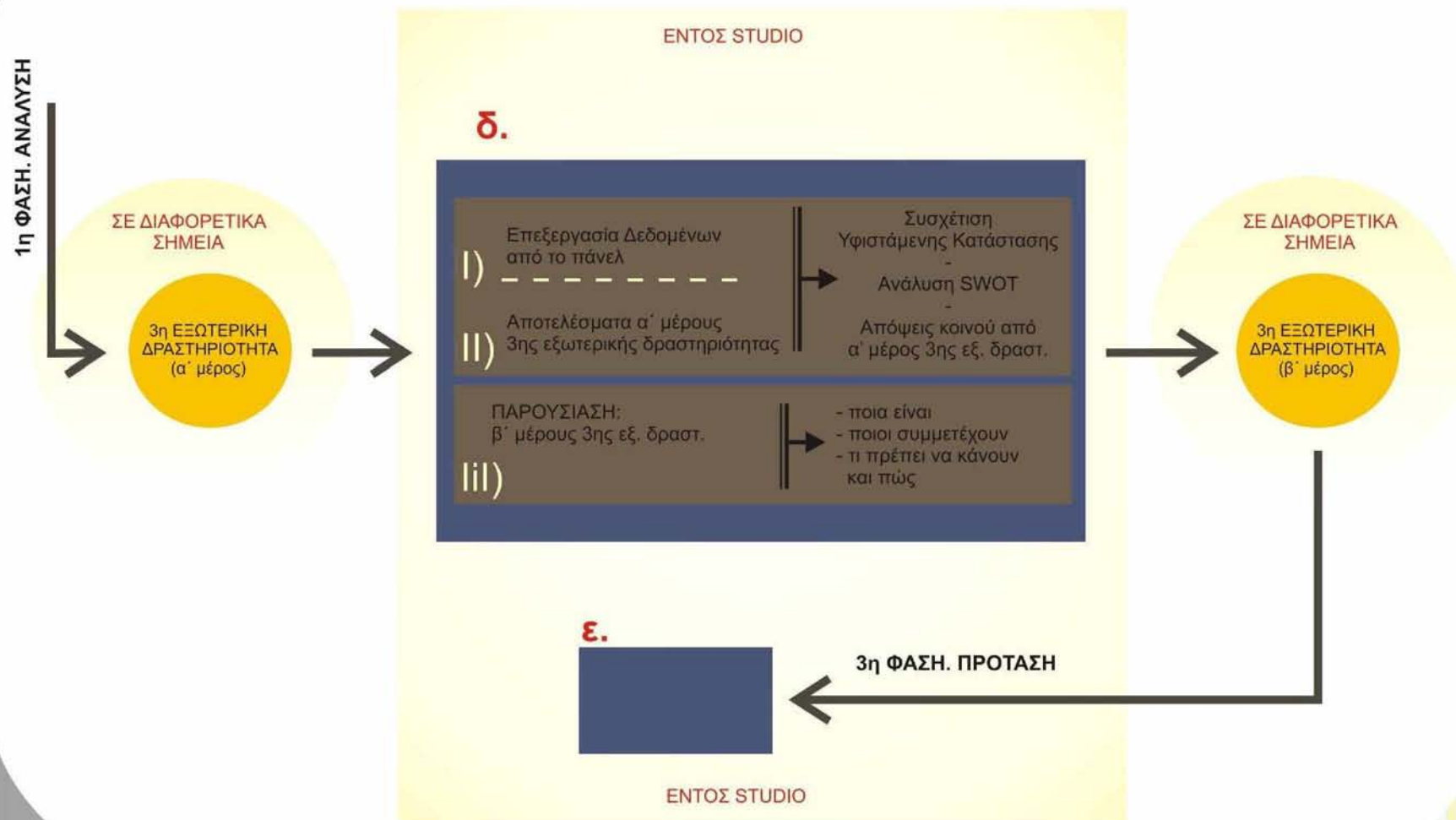
Σε διάφορα σημεία της πόλης στήνονται εκθέσεις που θίγουν συγκεκριμένα ζητήματα της περιοχής, τα οποία θέτονται υπό συζήτηση. Διάφορες λύσεις προτείνονται στην έκθεση και ο καθένας μπορεί να εκφράσει την άποψη του ή να δώσει εναλλακτικές. Ο σχολιασμός - έρευνα γίνεται πάνω στους πίνακες, χάρτες, κτλ. τα οποία εκτίθενται.

Εργαστήριο Σχεδιασμού (Planning Workshop)*:

Σε διάφορα σημεία της πόλης στήνονται τραπέζια συζήτησης - σχεδίασης. Οι πολίτες χωρισμένοι σε ομάδες και με τη βοήθεια ειδικών, συζητούν και αναλύουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές του τόπου τους πάνω σε χάρτες ή ευέλικτες μακέτες. Η κάθε ομάδα ασχολείται με κάποιο συγκεκριμένο θέμα.

*<http://www.communityplanning.net/methods/methods.php>

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 3: 2η ΦΑΣΗ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ... ένα ιωλεοδομικό reality show

11

Γ' Φάση. ΠΡΟΤΑΣΗ (βλ. Οργανόγραμμα 4, σελ.12)**Βήμα ε)**

Προτάσεις-Συμβουλές + Αποτελέσματα Εξ. δραστηριοτήτων + Παρουσίαση 4^{ων} εξ. δραστηριοτήτων:

Σε αυτό το σημείο έχουμε μπει στην τελική ευθεία. Σε πρώτη φάση παρουσιάζονται με βίντεο και άλλα οπτικοποιημένα μέσα τα αποτελέσματα του Β' μέρους της 3ης εξ. δραστηριότητας.

Στη συνέχεια γίνεται η παρουσίαση των προτάσεων - συμβουλών που προέκυψαν από τη Β' Φάση της Επεξεργασίας μέσω χαρτών, πινάκων, σχεδίων, κ.α.

Οι πρώτες αυτές λύσεις μπαίνουν σε μία τελευταία διαβούλευση με την 4η εξωτερική δραστηριότητα, η διαδικασία της οποίας περιγράφεται σε αυτό το σημείο. Η δραστηριότητα αυτή δεν είναι άλλη από την ψηφοφορία του κοινού ώστε να προκύψουν οι πιο αρεστές λύσεις. Η ψηφοφορία γίνεται μέσω e-mail, τηλεψηφοφορίας (televoting), sms, κτλ.

Βήμα ζ)

Τελικές προτάσεις - Αποτελέσματα:

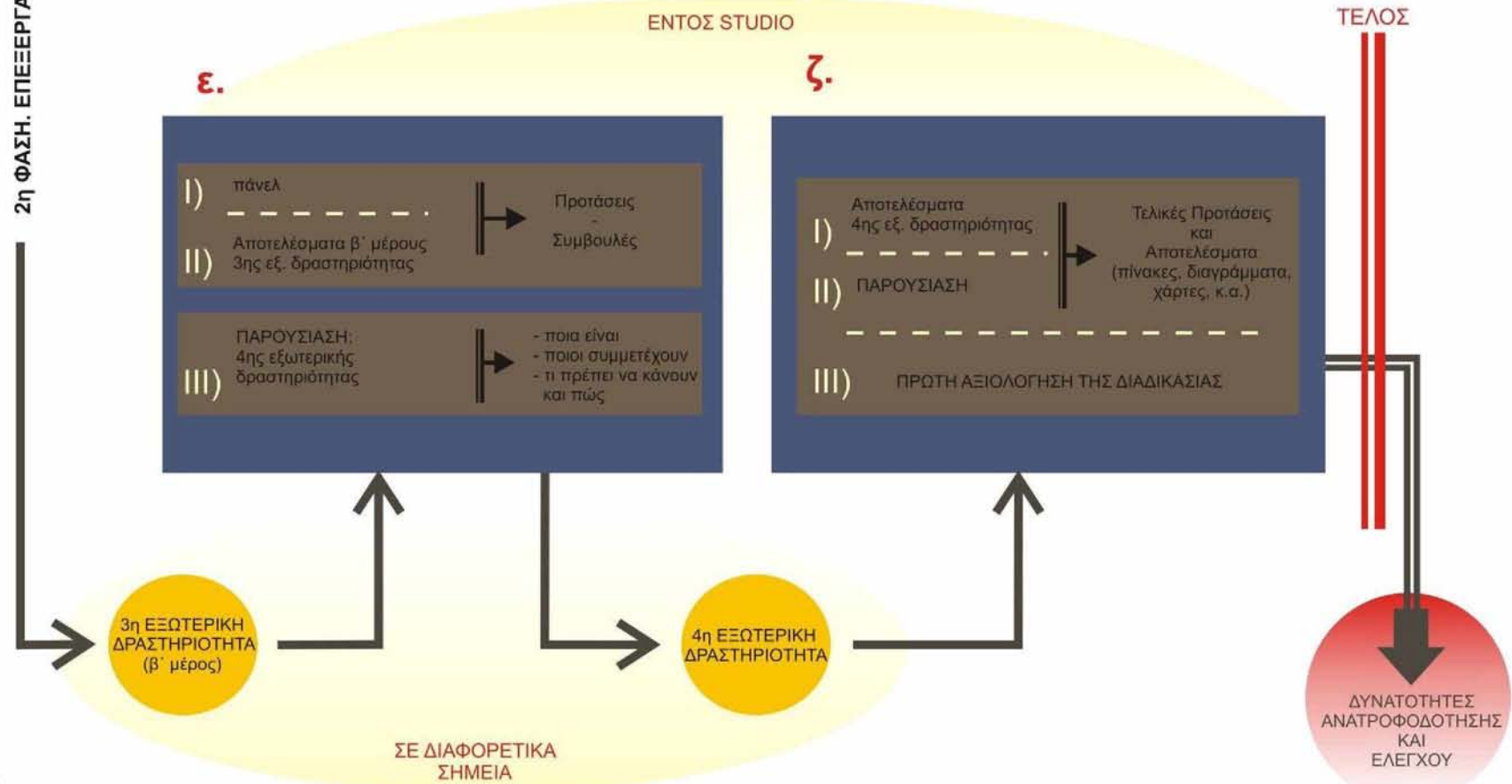
Πρόκειται για το τελικό βήμα της διαδικασίας. Παρουσιάζονται οι τελικές προτάσεις και τα αποτελέσματα με τον καλύτερο οπτικό τρόπο, με χάρτες, διαγράμματα, πίνακες και μακέτες. Τα 'προϊόντα' της όλης διαδικασίας αποτελούν πολύτιμο υλικό και γνώση για κάθε εγχείρημα σχεδιασμού της περιοχής για τους ιθύνοντες.

Επίσης, γίνεται ένα πρώτο εγχείρημα αξιολόγησης της διαδικασίας που ακολουθήθηκε. Επισημαίνονται αυτά που επιτεύχθηκαν, τα προβλήματα που προέκυψαν και αν αυτά λύθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Οι άνθρωποι που συμμετείχαν τόσο στο τηλεοπτικό πλατό όσο και εκτός αυτού, καλούνται να εκφράσουν την άποψή τους και να σχολιάσουν την εμπειρία τους. Αυτή η αξιολόγηση κρίνεται σημαντική, αφού στην ουσία αποτελεί μία πρώτη ανατροφοδότηση (feedback).

Μετά το πέρας του προγράμματος είναι επιθυμητό να υπάρχει μηχανισμός ανατροφοδότησης και ελέγχου, για το αν τα "προϊόντα" του φάνηκαν χρήσιμα και χρησιμοποιήθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ 4: 3η ΦΑΣΗ. ΠΡΟΤΑΣΗ

2η ΦΑΣΗ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ... *ένα ιωλεσδομικό reality show* **13**

Ερωτηματολόγιο

Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε...

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
	1	2	3	4	5
1. την τοπική αυτοδιοίκηση <u>σχόλια:</u> _____					
2. τους πολίτες <u>σχόλια:</u> _____					
3. τη σχέση μεταξύ τοπ. αυτοδιοίκησης και πολιτών <u>σχόλια:</u> _____					
4. τη διαδικασία λήψης αποφάσεων <u>σχόλια:</u> _____					
5. τις αποφάσεις αυτές καθεαυτές <u>σχόλια:</u> _____					
6. την ποιότητα ζωής <u>σχόλια:</u> _____					
7. την ανάπτυξη του δήμου <u>σχόλια:</u> _____					

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ ... *ένα ισοθεοδικό reality show* **14**

Ερωτηματολόγιο

8. Η χρήση των ΜΜΕ στις συμμετοχικές διαδικασίες είναι μία καλή ιδέα για να βελτιωθεί η διακυβέρνηση
σχόλια: _____

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
1	2	3	4	5

9. Ο βαθμός συμμετοχής των πολιτών σε ένα τέτοιο πρόγραμμα θα ήταν
σχόλια: _____

10. Η διάθεση συμμετοχής του δήμου σας θα ήταν
σχόλια: _____

11. Η πιθανότητα επιτυχίας θα ήταν
σχόλια: _____

12. Άλλο:
σχόλια: _____

ΜΗΔΕΝΙΚΟΣ/Η	ΛΙΓΟΣ/Η	ΕΠΑΡΚΗΣ	ΜΕΤΑΛΟΣ/Η	ΠΟΛΥ ΜΕΤΑΛΟΣ/Η
1	2	3	4	5

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣ ΨΑΧΝΕΤΑΙ - ένα αστυνομικό reality show **15**

Ερωτηματολόγιο

12. Τι, κατά τη γνώμη σας, δεν λήφθηκε υπόψη;

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

13. Υπάρχουν κάποιες προτάσεις για να βελτιωθεί το προτεινόμενο πρόγραμμα;

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ		ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	ΣΥΝΟΛΟ
1.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε την τοπική αυτοδιοίκηση	0	2	3	5	6	16
2.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε τους πολίτες	0	2	5	5	4	16
3.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε τη σχέση τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτών	0	2	3	5	6	16
4.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε τη διαδικασία λήψης αποφάσεων	0	1	6	6	3	16
5.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε τις αποφάσεις αυτές καθεαυτές	0	3	9	3	1	16
6.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε την ποιότητα ζωής	0	1	8	4	3	16
7.	Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα επηρέαζε την ανάπτυξη του δήμου	0	1	5	6	4	16
8.	Η χρήση των ΜΜΕ στις συμμετοχικές διαδικασίες είναι μία καλή ιδέα για να βελτιωθεί η διακυβέρνηση	0	2	5	6	3	16
		ΜΗΔΕΝΙΚΟΣ/Η	ΛΙΓΟΣ/Η	ΕΠΑΡΚΗΣ	ΜΕΓΑΛΟΣ/Η	ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟΣ/Η	ΣΥΝΟΛΟ
9.	Ο βαθμός συμμετοχής των πολιτών σε ένα τέτοιο πρόγραμμα θα ήταν	0	4	7	4	1	16
10.	Η διάθεση συμμετοχής του δήμου σας θα ήταν	1	1	1	9	4	16
11.	Η πιθανότητα επιτυχίας θα ήταν	1	1	9	4	1	16